

Kur'an Ve Sünnet Iřıĝında Hac, Umre Ve Ziyare'nin Kısa Tanımı

Hazırlayan
İslami İşler, Davet ve Rehberlik
Bakanlıĝı

Önsüz

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a, salat ve selam Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v) aline ve ashabına olsun.

Hac ibadeti, Allah'ın kullarına farz kıldığı İslam'ın temellerinden biridir. Allah u Teâlâ şöyle Buyuruyor: "Gitmeye gücü yetenin o evi ziyaret etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır". (Al-İmrân Suresi - 97 . Ayet Tefsiri). Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ömer Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ömer'den rivayet etmişlerdir ki: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "İslâm dini beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek ve ramazan orucunu tutmak".

Suudi Arabistan İslami İşler, Davet Ve Rehberlik Bakanlığı, Allah'ın kutsal evine hac ve umre menâsikini yapmak için gelen misafirlerine ve Allah'ın Resulü'nün Mescidü'nin ziyaretçilerine hizmet etmeyi arzularak Mekke-i Mükerrerme ve Medine-i Münevvere'de bulunan Haremeyn-i Şerîfeyn'i ziyaret edenler için Yüce Allah'ın Kitabına, Hz. Peygamberin Sünnetine, Ashab-ı Kirâm'ın üzerinde bulduklarına ve İslam bilginlerinin üzerinde fikir birliği ettiklerine uygun biçimde kendi ibadetlerini eda etmelerini sağlayacak şekilde hac, umre ve ziyaret ile ilgili amellere açıklık getirip kolayca anlayabilinmesi amacıyla şu kitabı

hazırlamıştır.

Sonuç olarak; eser, Allah'ın Kitabı ve Resulünün Sünneti, Ashab-ı Kirâm'ın birlikte tuttıkları yolun ve İslam ümmetinin alimlerinin üzerinde ittifak ettiklerinin ışığında hac ve umre sıfatını ve yapılışının şeklini gösteren kısa bir kitaptan ibarettir.

Eseri, Anlaşılmasını ve içindekilerin çalışılmasını kolaylaştıracak şekilde aşağıdaki bölümlere ayırdık:

Birinci Bölüm:

Haccın Anlamı Nedir?

Hac Yapmanın Hükümü Nedir?

Haccın Farz Oluşundaki Hikmet Nedir?

İkinci Bölüm:

Yolculuk ve Yolculuğun Edepleri

Üçüncü Bölüm:

Haccın Sahih Olmasının Şartları

Dördüncü Bölüm:

Hac ve Umre Zaman Ve Mekân Mikâtları

Beşinci Bölüm:

Yapılış Şekli Bakımından Hac Çeşitleri

Altıncı Bölüm:

Hac Hedy Kurbanının Mahiyeti Ve Hükümleri?

Yedinci Bölüm:

İhram Yasakları

Sekizinci Bölüm:

Yasaklı Olan Bir Şeyi Yapmanın Fıdyesi

Dokuzuncu Bölüm:

Umrenin Yapılışı

Onuncu Bölüm:

Haccın Rükünleri ve Vacipleri

Onbirinci Bölüm:

Haccın Yapılışı

Onikinci Bölüm:

Mescid-i Nebevi'yi Ziyaret Etmek

Kitabın Adı: Kitap ve Sünnet..Işığında, Hac, Umre ve Ziyaret Yapılışının Şekli Özeti

Birinci Bölüm: Haccın Anlamı, Hac Yapmanın Hükümü Ve Haccın Farz Oluşunun Hikmeti

Arapça'da Hac, “Kasdetmek” anlamına gelmektedir.

Fıkıh Terimi olarak İse; Hac, Şeriatta, belirlenmiş zaman içinde, Mekke'yi ve İslam dininde kutsal olarak tanınan özel yerleri ziyaret etmek ve belli bazı dinî görevleri yerine getirmek suretiyle yapılan ibadeti ifade etmektedir.

Hac, şartlarını taşıyan her erkek ve kadına, ömürde bir defa olmak üzere derhal yerine getirilmesi gereken farzdır. Haccı ertelemesi (sonraya bırakması) câiz değildir.

Hacca gitmesine bir engeli bulunmayan ve bütün şartları kendisinde toplanan her müslüman, imkân bulup gücünün yettiği ilk yıl içerisinde, hac ibadetini yerine getirmese, gecikmesi için günahkâr olur.

Haccın Farz Oluşunun Delili:

Haccın farz oluşu, Kitap, Sünnet ve İcma ile sabittir. Nitekim, Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حَجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

"Yolculuğuna gücü yetenlerin Kâbe'yi ziyaret etmesi (haccetmesi), Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Kim de (haccın farz oluşunu) inkâr ederse, bilsin ki Allah, âlemlerden (onun haccından ve diğer amellerinden) müstağnîdir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır.)" [Â-i İmrân Sûresi: 97]

Bir de Ebû Hüreyre radiyallahu anhü şöyle demiştir: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize bir gün bir konuşma yaptı ve: "Ey insanlar! Şüphesiz Allah Teâlâ size haccı farz kıldı, o halde haccedin!" buyurdu. Sahâbilerden biri:

- Her sene mi, ey Allah'ın Resulü? diye sordu.

Hz. Peygamber, adam sorusunu üç defa tekrarlayıncaya kadar cevap vermeyip sustu. Sonra şöyle buyurdu: "Eğer "evet" deseydim, her sene haccetmeniz farz olurdu, siz de onu yerine getiremezsiniz!" Sonra sözlerine devamla:

- "Ben sizi kendi halinize bıraktığım sürece siz

de beni kendi halime bırakın. Çünkü sizden öncekiler peygamberlerine çok soru sormaları ve aldıkları cevaplar konusunda ihtilâf etmeleri sebebiyle helâk oldular. Bundan dolayı size, bir şey emrettiğim zaman onu gücünüz yettiğince yerine getirin. Herhangi bir şeyi de yasaklarsam ondan da kesin olarak kaçının!" buyurdu⁰.

Ayrıca, ümmet de gücü yeten kimsenin hayatta bir defa haccetmesinin farz olduğunu icma ile Kabul etmiş bulunmaktadır⁰.

Haccın Farz Oluşundaki Hikmet:

Allah'ın kendisi için yaratıklar yarattığı, elçiler gönderdiği, kitaplar indirdiği, şariatlar koyduğu tek hikmet ve gayet, Allah'ın zâtında, sıfatlarında, mâbud oluşunda bir ve tek olduğunu zihin ve kalp yoluyla kabul etmektir. İşte bu da, hac ibadetinde apaçık ve aşikardır.

Zira Yüce Allah'ın kullarına haccı farz kılmasının hikmeti de, Allah Teâlâ'yı, açık ve gizli, sözlü, amelî ve itikadî bütün ibadet türlerinde birlemek ve her kim olursa olsun Allah'tan başkasına ortak koşmayıp ibadet etmemektir. Haccın sloganı ve belirtisi şöyledir:

⁰ Müslim: 1337

⁰ Bu görüş, "El-Majmoo" adlı kitabında İmam Nevevî ve "El-Muğni" adlı kitabında İbn Kudâme gibi birçok alim tarafından savunulmuştur.

لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك

Arapça Okunuşu: "Lebbeyk, Allâhümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, İnne'l-hamde ve'nni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerîke lek."

Türkçe Anlamı İse: "Allah'ım! Senin emrine uyup boyun eğdim ve davetine sözüm ve özümle icabet ettim. İmanımla birlikte sana teslim oldum. Aciz bir kulun olarak emrini yerine getireyim. Allah'ım sen tek ve birsin. Senin, eşin ve ortağın yoktur. Rabbim, bütün varlığımla sana yöneldim. Hamd senin, nimet senin, mülk de senin. Bütün bunlarda eşin ve ortağın yoktur." demektir.

Öyleyse, cinlerin ve insanların her birinin, kendi ibadetlerinin tamamını, O'nun hiçbir ortağı olmaksızın yalnız âlemlerin Rabbi Allah'a has kılmaları gerekir. Kim de, ibadetini Allah'tan başkası için yaparsa, artık, Allah'a ortak koşmuş olur. Bu konuda da pek çok ayet-i kerime vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: "Ben cinleri ve insanları ancak Bana ibadet etsinler diye yarattım." [Zariyat Sûresi: 56. Ayet]

Yine de Cenab-ı Allah buyuruyor ki: "Şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun (ortalığın) dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar. Allah'a ortak koşan, kuşkusuz, derin bir sapıklığa düşmüştür." [Nisâ Sûresi: 116. Ayet]

Bir de Yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur: “Mesih şöyle demişti: "Ey İsrailoğulları! Yalnız, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Kim Allah'a ortak koşarsa, artık, Allah ona cenneti muhakkak haram kılmıştır. Onun barınağı da ateştir. Zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.”

[Maide Sûresi: 72. Ayet]

İbadete Geline:

O, içinde, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, dua etmek, Allah'tan korkmak, O'na saygı duymak, O'na yönelip yalvarmak ve niyaz etmek, Muhtaç kişilere yardımda bulunmak, Bir canlıyı doyurmak, Sadaka vermek, Allah'a tevekkül edip dayanmak, O'nun lütfünden ve rızkından talepte bulunmak... dahil olmak üzere Allah'ın (c.c.) sevdiği ve razı olduğu ister açık olsun ister gizli olsun her söz ve amel kapsayan addır.

İkinci Bölüm: Sefer (Yolculuk) Ve Edepleri

Sözlükte Yolculuk: "mesafe kat etmek" demektir.

Fıkıhta İse: yolculuk mesafesini yürümek niyetiyle yola çıkmaktır.

Yolculuk müddetinin alt sınırı, orta bir yürüyüş olan yaya yürüyüşü ile kafilé içindeki devenin yürüyüşüne göre iki günlük bir uzaklıktan ibarettir.

Namazın kısaltılması, orucun ertelenmesi gibi ruhsat hükümlerinin devreye girebileceği yolculuğun asgari mesafesi 4 berîddir. 1 berîd 4 fersah, 1 fersah 3 mil olduğuna göre bu mesafe kırk sekiz mil eder. Bunun üzerine insan seferi (yolcu) olacak mesafe, yaklaşık on altı fersah olarak tespit edilir. Bu da bugünkü ölçü ile yaklaşık olarak seksen km civarındadır.

Bunun yanında da İmam-ı Buhâri -Allah ona rahmet etsin- tarafından bu konuda rivayet edildiğine göre: “Hz. Peygamber efendimiz (s.a.v) "Bir gün bir gecelik mesafeyi kat etmek sefer olarak adlandırmıştır⁰". Bu da İbn Ömer ve İbn Abbas gibi sahâbîlerin uygulamalarıdır. Zira her ikisi, 16 fersah süren mesafeye denk olan 4 berîdlik mesafede namazlarını kısaltıp oruçlarını erteliyordu⁰.”⁰

-
- 0) - .Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir : Peygamber (S) : " Allah'a ve âhîret gününe îmân eder bir kadına, yanında bir mahremi olmaksızın bir gün bir gecelik mesâfeye kadar yolculuk etmesi halâl olmaz "buyurdu. [Buhâri, (1088); Müslim, (1339), (421)] Diğer rivayette şöyle buyrulmuştur:
 “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadının, bir gün bir gece sürecek bir mesafeye, yanında bir mahremi olmadan gitmesi helâl değildir.”
- 0) İmam-ı Malik in Muvatta'sında (11-15), Musannaf Abdurrazzak (2/ 524-525), Musannaf İbn Ebi Şeybe (2/ ٢٠٠-٢٠٢), ve diğerleri.
- 0) Sahih-i Buhâri (2/ 43), İbn Hacer el-Askalanî'nin Fethu'l-Bari (2/ 566).

Yolculuk, hem dinî ve hem de dünyevî farklı amaçlarla yapılabilir.

Yolculuğun hükmü ise, kendisi için yapılan yolculuğun amacına göre değişebilir; amacı bakımından yolculuk ibadet maksatlı, mubah bir iş için yapılan ve günah bir iş için yapılan yolculuk olmak üzere üç kısma; dinî hükmü bakımından vâcip, mendup, mubah, mekruh ve haram yolculuk şeklinde beş kısma ayrılır:

Vâcip Yolculuk: Hac veya cihad görevini yerine getirme maksadıyla yapılan vâcip yolculuklardır.

Mendup Yolculuk: Umre yapma ve Mescid-i Nebevî, Mescid-i Harâm ve Mescid-i Aksâ gibi kutsal mekânları ziyaret etme vb. amaçlarla yapılan mendup yolculuklardır.

Mubah Yolculuk: Ticaret yapma ve gezi-eğlence vb. maksatlarla yapılan mubah yolculuklardır.

Haram Yolculuk: Yol kesme gibi haram fiilleri işlemek amacıyla yapılan haram yolculuklardır.

Mekruh Yolculuk: Güvenli olmayan yolda tek başına seyahat etme vb. mekruh yolculuklardır.

Hac Yolculuğunun Âdâbından Bazıları:

(1) Hacca giden kimse her şeyden önce niyetini yalnızca Allah'a ihlâslı etmeli ki, Allahtan başka kimse kalbinde olmasın. Yani kendi yolculuk, hac ve hatta sözleri ve fiillerini, samimi bir niyetle ve sırf Allah'ın rızasını kazanmak maksadıyla yapması şarttır.

(2) Allah beş vakit namazın dosdoğru kılınışı gibi herhangi bir konuda ne emretti ise o emre uyması ve herhangi bir konuda neyi yasakladı ise ondan sakınması gerekmektedir. Ayrıca mendup olan şeyleri yerine getirmeye ve mekruh olan şeylerden de uzak durmaya çalışıp çabalaşması gerekmektedir.

(3) Unuttuğunda kendisine hatırlatması ve hatırladığında da kendisine yardım etmesi için

iyilik ve hayrı seven, şer ve kötülüğü çirkin gören kendisine salih ve iyi yol arkadaşları seçmesi gerekmektedir. Hatta kendilerine refakatçi olmasını talep etmesi de müstehaptır. Yine de o, kendilerine iyiliği emrederek, onları kötülükten alıkoyarak en güzel şekilde tavsiyede bulunmalı ve genelde kendilerini her türlü fazilete hikmetle ve güzel öğütle çağırıp teşvik etmelidir.

(4) Akrabaları, tanıdıkları, komşuları, arkadaşları ve diğer sevdiği kimselerle helalleşmeli, vedâlaşmalıdır. Birbirlerine şöyle demeleri müstehaptır: "Dînini, emânetini ve işinin âkibetini Allah'a emânet ediyorum.". Vasiyet etmeli, Borçları varsa ödemeli, boynunda başkalarının hakları varsa onları eda etmeli, üzerinde emanet varsa sahibine teslim etmeli, geride kalan aile fertlerinin ihtiyaçlarını giderilmeli.

(5) Bunun yanında eğer mümkünse bedeni, bilgisi ve parası ile çok hizmet sunarak cömertliğe sahip olup erdemli ahlak ile ahlaklanmalı, Yani güçlü zayıfa yardım eder, zengin fakirle malını paylaşır ve yüklerini taşımada, yolculuğun eziyetlerini ve sıkıntılarını gidermede birbirine yardımcı olurlar. Ayrıca, muhtaç kimseleri teselli etmek için çokça azık ve nafaka almalı ve hem kendi menfaati, hem de kardeşlerinin menfaat ve ihtiyaçları için harcamalı, cömert ve eli açık olmalı, cimri olmamalı, yardıma ihtiyacı olan her yaratığa mümkün olduğu kadar yardım etmeli. Buna ilave olarak, yolculuğu boyunca hac arkadaşını râzı etmeye gayret etmeli, bazı zamanlar kendisinden meydana gelen kötü huy veya davranışlara dayanarak iki arkadaştan her biri diğerine sabretmeli. Hac arkadaşlarına karşı saygılı, tatlı dilli, güzel davranışlı ve mütevazı olmalı, kötü ahlaklı olmamalı, kimseyle kızarak

konuşmamalı, sevgi, yakınlık ve uyumun, hac arkadaşlarının aralarına yayılmasına sebep olmalı.

(6) Hac ve umre ile ilgili menâsik hakkında olan ve Kur'an'ı Kerim'e, Sünnet-i Seniye'ye ve sahâbîlerden, tâbiîn'den ve onlara tabi olan din imamlarından oluşan bu ümmetin Selef-i salihî denilen önceki âlimlerin gittikleri yola dayanan güvenilir bir kitap yanına almalı ve yolculuğu süresince bu kitabı tekrar tekrar okumalı ki bu ibâdeti tam anlamıyla öğrenmiş olsun.

Üstelik, batıl itikat, bidat ve saçma sapan sözleri içeren ve Haremeyn-i Şerîfeyn ve haccın bilinen mekânları dışında gayrimeşru belirli mescitleri ve yerleri ziyaret etmeye teşvik eden, tavaf ve sa'y ile ilgili ve şeriata uygun kanıtı olmayan duaları belirten kitaplardan uzak durmalı.

(7) Meşru zikirleri ve duaları, vakitlerinde, yerlerinde ve hallerinde okumaya çabalamalı.

Şimdi yolculukla ilgili o zikirlerin ve duaların bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Sahabeden Abdullah İbn Ömer (Allah ondan ve babasından râzı olsun) diyor ki; Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) yolculuğa çıkarken bineğinin üzerine binip iyice yerleşince üç kere tekbir getirir (Allahu Ekber / Allah en büyüktür, der) sonra da şöyle dua ederdi: “Bunu (bineği) bizim hizmetimize veren Yüce Allah’ı tesbih ve tenzih ederiz (Allah’ın şanı ne yücedir). Yoksa (böyle yapmasaydı) biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz ki biz, Rabbimize döneceğiz.

Allahım! Senden, bu yolculuğumuzda iyilik ve takva, (bizden) râzı olacağın amel dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylaştır ve onun uzaklığını bize yakın kıl. Allahım! Sen, yolculukta dost ve âilemiz için vekilsin. Allahım! Yolculuğun meşakkatinden, üzücü manzara (görmekten), âilem ve malımda kötü

değişiklikler (ile karşılaşmaktan) sana sığınırım.”. Yolculuktan dönünce bu duâyla birlikte şunu da ilâve eder: "Biz, (yolculuktan, vatanımıza selâmet içerisinde) dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd edenleriz.⁽¹⁾"

Yolculukta yukarıya çıkmada ve iniş esnasında yapılacak zikir:

Yolcunun yukarıya çıktığında sünnet olan “Tekbir” getirmesidir. İnişe girdiğinde sünnet olan “Tesbîh” getirmektir. Zira Câbir’den rivayet edilen hadiste şöyle geçmiştir: “Biz yolculuklarımızda yukarı çıktığımızda tekbir getirir ‘Allahu Ekber’ derdik, aşağı indiğimizde tesbihte bulunur, ‘Sübhanallah’ derdik”⁽²⁾.

Dinlenmek için bir yerde konakladığı zaman yapılan duâ:

---

(1) Müslim Sahih’inde rivayet edilmiştir.

(2) Buhârî, Sahih, (No: 2993). Bu hadis, Câbir’den rivayet edilmiştir

Okunuşu: "Euzü bi kelimatillahit - tammati min şerri ma halak."

Anlamı: "Yarattığı şeylerin şerrinden Allah'ın tam olan kelimelerine sığınırım.". Nitekim, Havle Binti Hakîm radiyallahu anhâ'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinledim: "Kim bir yerde konaklar da sonra yarattıklarının şerrinden Allah'ın mükemmel kelimelerine (âyet, sıfat ve isimlerine) sığınırım derse, konakladığı o yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez. dedi"⁰.

(8) Hacılar ve umrecilerin, ulu'l - emre (idarecilere ve emir sahiplerine) itaati emreden Allah'a itaat etmiş oldukları için hac ve umre organizasyonlarına ilişkin kurallar ve talimatlara uymaları gerekir. Nitekim Cenab-ı Hakk buyuruyor ki: "Ey iman edenler! Allah'a itaat

---

(⁰) Müslim, Sahîh, (No:2708)

edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l - emre (idarecilere) de.” [Nisâ Sûresi: 59. Ayet]. Yine Resûl-i Ekrem Efendimiz bu konuda şöyle buyurmuştur: (Hoşuna gitse de, gitmese de, emirin sözünü dinle ve ona itaat et! Emir, günah olan bir şeyi emrederse, o emri dinlemek gerekmez⁰. Bunun yanında, buna bağlı kalmak, hacıların ile umrecilerin çıkarlarına hizmet eder ve onlara karşı herhangi bir zararı da önler.

Öte yandan Sayın Şeyh Abdül Aziz bin Baz -yüce Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir: (Hacılara -Allah muvaffak eylesin- düşen, devletin -Allah kendisini hacıların menfaatine muvaffak eylesin- emrettiği talimatlara uymaktır. Çünkü Âlemlerin Rabbi Allah Teâlâ, ulu'l - emri (emir sahiblerini), hayırda dinlemeyi ve itaat etmeyi vâcib kılmaktadır. Hâlbuki, devletin, hacıların menfaati için yürüttüğü talimatlar elbette bu

---

(⁰) Buhârî (No: 7144), Müslim (No: 1839)

hayır içine dahildir. Bunlara itaat etmemek ve uymamak kuşkusuz bir günahdır, mükâfat ve sevap eksikliğine nedendir. Ayrıca salgın hastalıkların yayılmasını önlemek amacıyla alınan ihtiyati tedbirlere ve talimatlara uymak bunların içine girmektedir. Üstelik, Şeriatın hayata geçirilmesini emrettiği sebeplerden bore de budur⁰.

⁰Çeşitli fetva ve makale koleksiyonu (17/155).

Üçüncü Bölüm: Haccın Şartları

Sözlükte şart: "alامت" anlamına gelir.

Usûl-i Fıkıhta ise: Bir şeyin varlığı kendi varlığına bağlı olmakla birlikte kendisinin varlığı onun varlığını zaruri kılmayan ve onun (şeyin) yapısından bir parça teşkil etmeyen iş veya vasıf ifade eder⁰.

Bir diğer ifadeyle: “varlığı hükmün varlığını gerektirmemekle birlikte yokluğu hükmün yokluğunu gerektiren ve onun yapısından bir parça oluşturmayan durum” diye tanımlanır.

Bunun için, Hac ibadetinin şartları bulunmadıkça hac farz olmaz. Haccın yerine getirilmesinin farz olması için beş şart vardır. Şu şekilde sıralanabilir:

Birinci Şart: Müslüman olmak: Kul, müslüman olması gerekir. Kâfir ise, haccın

---

(0) Bakın: Tahbir Şarh-i Tahrir (3/1066- 1067)

edası kendisine farz olmaz. Hac yapsa da bile, kendisinden kabul edilmez. Tüm diğer ibadetlerde de, aynı durum olur; yani İslam dinini kabul etmedikçe kendisinden herhangi bir ibadet asla kabul edilmez. Yüce Rabbimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Harcamalarının kabul edilmesine, yalnızca, Allah'ı ve Resûlünü inkâr etmeleri, namaza ancak üşene üşene gelmeleri ve ancak gönülsüzce harcamaları engel olmuştur." (Tevbe Sûresi: 54. Ayet)

İkinci Şart: Akıllı olmak: Akıl hastaları olan deli hacla yükümlü değildir. Akıl hastasının yapacağı hac veya umre, ibadet ehliyeti bulunmadığı için sahih olmaz; Çünkü, hac ibadeti için niyet ve kast bulunması lazım. Bunun akıl hastasından gelmesi mümkün değildir. Zira Hz. Aişe (radıyallâhu anhâ) rivâyet ediyor: Resulullah -sallallahu aleyhi ve

sellem- şöyle buyurdular: “Şu üç kişiden kalem (sorumluluk) kaldırılmıştır: Uyanıncaya kadar uyuyandan, iyileşinceye kadar akıl hastası olan deliden, bulûğ (ergenlik) çağına erinceye kadar çocuktan”⁰.

Üçüncü Şart: Ergenlik Çağına Gelmiş Bulunmak: İlim ehli, ergenlik çağına ermeyen çocuğa hac ve umrenin farz olmadığı konusunda ittifak etmişlerdir. Çünkü küçük çocuktan kalem kaldırılmıştır (ona günah yazılmaz).

Hz. Aişe'nin (radıyallâhu anhâ) rivayet ettiği yukarıda geçen hadiste Hz. Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: “Üç kişiden kalem (sorumluluk) kaldırılmıştır: Ergenlik çağına gelinceye kadar çocuk...”

---

(0) Ahmed'in Müsned'inde (224/41/24694), ed-Dârimî'nin Müsned'inde (2/225), Ebû Dâvûd Sünen'inde (4398), İbn-i Mâce'nin Sünen'inde (2041) ve En-Nesai'nin Sünen'inde (3432).

Fakat bununla birlikte, ergenlik çağına ermeyen küçük çocuğun haccı sahihtir ve bu amelinden dolayı ecir kazanır. Nitekim Abdullah İbni Abbâs radiyallâhu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Ravhâ denilen yerde bir grupta karşılaştı: "Siz kimlersiniz ?" diye sordu. Onlar: Biz müslümanlarız, peki sen kimsin ? dediler. Hz. Peygamber: " Ben Allah'ın Resûlü'yüm" buyurdu. Bunun üzerine içlerinden bir kadın (kucağındaki) küçük bir çocuğu Peygamber'e doğru havaya kaldırarak: Bunun için de hac var mı ? diye sordu. Resûl - i Ekrem: vardır." buyurdu." Evet, ona hac, sana da (ecir) sevap vardır"().

() Müslim; Sahih'inde, hadis no: 1336). El-Ravhâ: Medine'den otuz mil (75) km'den daha uzak olan bir yerin adı. bk.: Atik Al-Bilâdi (Coğrafi Özellikleri Sözlüğü 164. Sayfa).

Böylece, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sahih sünneti, küçük çocuğa haccın olacağına, Onun haccının sahih olacağına ve bu haccından dolayı kendisine sevap yazılacağına delâlet etmiştir. Fakat bu hac, nâfile hac sayılır ve ömürde bir defa yerine getirmesi gereken "Haccetu'l-İslâm"ın yerine geçmez. Küçük çocuk ergenlik çağına erişinceye kadar kalır da eğer erkeklerin konumuna geldi mi, bu durumda ona, gücü yeterse hac yapması emredilir.

Ayrıca, "... sana da ecir vardır." sözünün anlamı; kadının küçük çocuğu taşıması, onu ihramlı kimsenin sakınması gereken ihramın yasaklarından sakındırması ve ihramlı kimsenin yaptığı fiilleri yapması sebebiyle sana da ecir vardır, demektir.

Dördüncü Şart: Hür (özgür) olmak: Dolayısıyla hac, köleler ve cariyeler, yolculuğa güç yetirilmemesi için ilim ehli icma' ile (görüş

birliğiyle) farz değildir. Bunların yaptıkları haclar birer nafilidir, sahihtir. Haclarından dolayı kendilerine sevap yazılır. Fakat bu hac, ömürde bir defa yerine getirmesi gereken "Haccetu'l-İslâm"ın yerine geçmez. Bunlar azad edildikten sonra diğer şartlara sahip buldukları takdirde hac etmeleri gerekir.

Beşinci Şart: Hacca Gitmeye Beden ve Mal Gücünün Yetmesi: Mekke'ye yolculuk yapıp, haccın ibadetinin menâsikini yerine getirerek bedeni ile haccetmeye gücü yetmek gerekir. Ayrıca nafakadan fazla olarak, hacca götürüp getirecek ve evindekilere yetecek kadar parası olmak şarttır. Yani Bir kimsenin aslî (temel) ihtiyaçları, varsa borcu ve bakmakla yükümlü olduğu insanların nafakası dışında hacca gidip geleceği sürede kendisine yetecek kadar yeme, içme ve barınma giderleriyle kendi durumuna uygun binek vasıta ve yolda yapacağı

harcamaları karşılayacak parasına sahip olması lazımdır. Bu ihtiyaçlara gücü yetmezse, haccetmekle yükümlü değildir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “Yoluna gücü yetenlerin Kâbe'yi ziyaret etmeleri (haccetmeleri), Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır.” (Âl-i İmrân Sûresi: 97).

Bunun üzerine, kim bedeni ve malıyla haccetmeye gücü yetmezse, hac kendisine farz değildir, eğer gücü yeterse bu ibadeti yerine getirmek için acele etmesi gerekir. Kim de malıyla haccetmeye gücü yetiyor, fakat bedeniyle gücü yetmiyorsa, onun durumuna bakarız:

Birinci durum: Eğer hastalığından iyileşmesi ümit edilen bir hasta gibi, haccetmeye engel olan durumun ortadan kalkması bekleniyorsa, bu kimse iyileşinceye kadar bekler, sonra da hacceder.

İkinci durum ise: Eğer haccetmeye gücü yetmeyen çok yaşlı kimse veya hastalığından iyileşmesi ümit edilmeyen kronik kanser hastası gibi, haccetmeye engel olan durumun ortadan kalkması beklenmiyorsa, maddî imkânı varsa, bu kimsenin kendisinin yerine haccedecek birisini vekil tayin etmesi gerekir. Bedeniyle haccetmeye gücü yetmediğinden dolayı hac farızası kendisinden düşmez.

Nitekim Abdullah İbni Abbâs radıyallâhu anhümâ'dan bu konuda rivayet edildiğine göre; Has'am kabilesinden bir kadın Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek; "-Ey Resulallah! Allah'ın kullarına hacla ilgili emri, babama, binek üzerinde duramayacak derecede yaşlıyken ulaştı. Onun adına (yerine) haccedebilir miyim? diye sordu. Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-: Evet! (Onun

yerine hacc edebilirsin), buyurdu. Bu olay da Vedâ haccında idi"⁰.

Geçen şartlar yanında kadın için bir diğer şart daha vardır. Şöyle ki: Yakarıda zik-redilen şartları taşıyan bir kadına haccın farz olabilmesi için kendisine refakat edecek eşi veya bir mahremi bulunması şarttır. Farz olsun, nâfile olsun, kadının hac için mahremi olmaksızın tek başına yolculuğa çıkması helâl olmaz. Zira İbni Abbas (radıyallâhu anh) rivayetine göre Resûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Yanında mahremi olmadığı halde bir kadın ile bir erkek halvette (bir arada) bulunmasın. (Yanında mahremi bulunmadığı halde kadın ile erkeğin bir arada bulunmaları yasaklanır.) Beraberinde herhangi bir mahremi olmaksızın bir kadın yolculuğa çıkmasın." deyince bir adam ayağa kalktı ve: "Ya

---

(⁰) Buhârî, hadis no: 1513, Müslim, hadis no: 1334.

Rasulullah! Ben falan savaşta iken karım haccetmek için yolculuğa çıktı" demesi üzerine Peygamber; "Git hanımınla beraber haccet." buyurmuştur⁰.

Hadisi şeriften anlıyoruz ki; Bir kadın, mahremi olmaksızın (tek başına) yolculuğa çıkmaması gerekir". Kadının mahreminin akıllı ve ergenlik çağına ermiş olması şarttır. Çünkü mahremden kasıt, kadını koruması ve gözetmesi içindir. Çocuk ve deliden, böyle bir şey hasıl olmaz.

Kadının mahremi; kocası veya neseb (soy) veya emzirme veyahut da evlilik yoluyla akraba olan ve kendisiyle evlenmesi ebediyen haram olan kimsedir.

Yol güvenliğinin bulunması, haccın edasının şartları arasında sayılır. Hacın bir müslümana

---

(0) Buhârî, (3006); Müslim, (1341)

farz olabilmesi için yol güvenliğinin bulunması; yani, salgın yayıldığında enfeksiyon kapma korkusu veya savaş, düşman korkusu gibi bir sıkıntının bulunmaması gerekir. Bundan dolayı eğer yol, güvenli değilse o zaman gücü yetmez olur ve dolayısıyla hac görevi kendisine farz olmuş sayılmaz.

Haccın İzni Meselesi:

Hac ibadetinin yerleri sınırlıdır ve hacıların devasa sayılarını taşıması ve içine alması imkansızdır. Bu sebepten ötürü, hacı sayısını, hac menâsikinin huzur ve güven içinde yerine getirilmesini sağlayacak ve hacı adayları özellikle de hacıların güçsüz ve zayıf olan kısmını tehlikeye maruz bırakmayacak şekilde düzenleyerek bunu dikkate almak zorunludur. Bunun üzerine, Suudi Arabistan Krallığı dışından gelen hacıların sayısı ile ilgili kısıtlamalar getirilmesinin yanı sıra Suudilerin

her beş yılda bir hac yapabilmeleri için hac organizesi edilmesine başlandı. Sonunda Suudi Arabistan Kıdemli Alimler Konseyi tarafından, halihazırda yürürlükte olduğu gibi, hac sayılarını düzenlenme doğrultusunda bir karar çıkarılmıştır. O halde hac yapmak isteyenlerin, söz konusu olan düzenlemeye göre hareket etmeleri ve ona muhalefet etmemeleri gerekir. Çünkü ona bağlı kalmamak kuşkusuz günahtır.

Öte yandan kim, haccın şartları kendisinde bulunmakla beraber kendi ülkesinden çok sayıda hacı kabul ediliği için veya izin alma süresinin ihmal olmaksızın geçtiği için ya da başka bir nedenle hac izni çıkaramamışsa, işte o kişi mazur görülür. Hac için düzenli bir şekilde izin çıkarıncaya kadar hac görevi kendisine farz değildir.

Dördüncü Bölüm: Hac Ve Umre Mîkâtları (İhramın Zaman ve Mekanları)

Mîkât anlamı: “bir iş yapmak için belirlenen zaman veya mekân” anlamına gelir. Çoğulu ise: (mevâkît)tır.

Hac ve umre ibadeti için ihram giyilecek günleri olan (el-mîkätü'z-zamânî) ve yerleri olan (el-mîkätü'l-mekânî) olmak üzere iki kısma ayrılır.

Hac ve Umre Vakitleri: Umre ibadetinin, belirli bir vakti ve zamanı yoktur. Umreyi, hac ayları da dâhil olmak üzere yılın bütün günlerinde edâ etmek câizdir. Dolayısıyla müslüman, imkân bulduğu takdirde ne zaman umre ibadetini yerine getirmek isterse istediği vakitte getirebilir.

Haccın vakti ise, bütün bir yılı kapsamamakta olup, aylarla ve hatta günlerle

sınırlıdır. Kur'an - ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: "Hacc, bilinen aylarda (yapılır). Böylelikle kim onlarda (bu aylarda) haccı (niyetlenip ihrama girerek kendisine) farz eder (yerine getirir)se, (bilsin ki) hacc'da kadına yaklaşmak, fiske yapmak (günah ve kötülüğe bulaşmak) ve kavgaya tutuşmak yoktur. (Bakara Sûresi: 197. Ayet).

Hac ayları: hicrî takvimdeki Şevvâl ve Zilka'de aylarının tamamı ile Zilhicce ayının ilk ۱۰ **günüdür**. Nitekim, İbn Ömer (radıyallahu anhümâ) buyurmuştur ki: "Hac ayları, Şevval ve Zilkade ayları ile Zilhiccenin ilk on günüdür."^(۱)

---

(۱) Buhârî, Şahîh'inde bulunan bu hadisi (no: 1/ 481) cezm veya temrîz sîgasıyla muallak olarak, Said bin Mansur ve diğerleri de kendi kitabında (no: 3/ 787) mevsûl olarak zikretmiştir. Bir de İbn Kesir, Tefsir'inde (no: 1/ ۰۴۲) ve İbn Hacer, Fethül-Barî'de (no: ۳/ ۴۲۰) sahîh olarak rivayet etmişlerdir.

Hac vakitleri dışında ve hatta Ramazan ayında, hac için ihrama girilemez. Eğer ihrama girilirse bu ihram hac için geçerli kabul edilmez. Çünkü o vakit, vakti değildir. Bunun üzerine haccın niyeti umreye dönüştürülür. Yine de Eğer Kurban bayramının birinci gününde (Zilhicce'nin 10. günü) tan doğduktan sonra ihrama girilirse, bu ihram hac için geçerli kabul edilmez.

İhramın Mekâni Mîkâtları: Hac veya umre yapacak âfâkilerin (mikat dışından gelecek olanların) ihramsız geçmemeleri gereken yerlere denir ki bu noktalar şunlardır: İbn Abbâs (radıyallahü anh)'dan nakledilmiştir ki: Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) Medine halkı için Zul-Huleyfe'yi, Şam halkı için el-Cuhfe'yi, Necd halkı için Karnu'l-Menâzil'i, Yemen halkı için ise Yelemlem'i mikat yeri olarak tayin etti ve (şöyle buyurdu): o mikatlar, hac ve umre yapmak isteyen (adı geçen)

beldelerin halkları ile o beldelerin halklarından olmayıp o mikatlar üzerinden gelenler içindir. Bu mikatların sınırları içerisinde ikâmet eden ise, evinin bulunduğu yerden ihrama girer"⁰

Hac ve umre ibadeti için ihram giyilecek günleri olan (el-mîkätü'z-zamânî) ve yerleri olan (el-mîkätü'l-mekânî) olmak üzere iki kısma ayrılır.

Hac ve Umre Vakitleri: Umre ibadetinin, belirli bir vakti ve zamanı yoktur. Umreyi, hac ayları da dâhil olmak üzere yılın bütün günlerinde edâ etmek câizdir. Dolayısıyla müslüman, imkân bulduğu takdirde ne zaman umre ibadetini yerine getirmek isterse istediği vakitte getirebilir.

(⁰) Buhârî; hadis no: (1526), Müslim; hadis no: (1181).

Haccın vakti ise, bütün bir yılı kapsamamakta olup, aylarla ve hatta günlerle sınırlıdır. Kur'an - ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: "Hacc, bilinen aylarda (yapılır). Böylelikle kim onlarda (bu aylarda) haccı (niyetlenip ihrama girerek kendisine) farz eder (yerine getirir)se, (bilsin ki) hacc'da kadına yaklaşmak, fiske yapmak (günah ve kötülüğe bulaşmak) ve kavgaya tutuşmak yoktur. (Bakara Sûresi: 197. Ayet).

Hac ayları: hicrî takvimdeki Şevvâl ve Zilka'de aylarının tamamı ile Zilhicce ayının ilk 10 **günüdür**. Nitekim, İbn Ömer (radıyallahu anhümâ) buyurmuştur ki: "Hac ayları, Şevval ve Zilkade ayları ile Zilhiccenin ilk on günüdür"⁰.

---

(0) Buhârî, Şahih'inde bulunan bu hadisi (no: 1/ 481) cezm veya temrîz sîgasıyla muallak olarak, Said bin Mansur ve diğerleri de kendi kitabında (no: 3/ 787) mevsûl olarak zikretmiştir. Bir de İbn Kesir, Tefsir'inde (no: 1/

Hac vakitleri dışında ve hatta Ramazan ayında, hac için ihrama girilemez. Eğer ihrama girilirse bu ihram hac için geçerli kabul edilmez. Çünkü o vakit, vakti değildir. Bunun üzerine haccın niyeti umreye dönüştürülür. Yine de Eğer Kurban bayramının birinci gününde (Zilhicce'nin 10. günü) tan doğduktan sonra ihrama girilirse, bu ihram hac için geçerli kabul edilmez.

İhramın Mekâni Mîkâtları: Hac veya umre yapacak âfâkilerin (mikât dışından gelecek olanların) ihramsız geçmemeleri gereken yerlere denir ki bu noktalar şunlardır:

İbn Abbâs (radıyallahü anh)'dan nakledilmiştir ki: Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) Medine halkı için Zul-

---

٥٤٢) ve İbn Hacer, Fethü'l-Bari'de (no: ٣/ ٤٢٠) sahih olarak rivayet etmişlerdir.

Huleyfe'yi, Şam halkı için el-Cuhfe'yi, Necd halkı için Karnu'l-Menâzil'i, Yemen halkı için ise Yelemlem'i mikat yeri olarak tayin etti ve (şöyle buyurdu): o mikatlar, hac ve umre yapmak isteyen (adı geçen) beldelerin halkları ile o beldelerin halklarından olmayıp o mikatlar üzerinden gelenler içindir. Bu mikatların sınırları içerisinde ikâmet eden ise, evinin bulunduğu yerden ihrama girer"(). Yiine Âişe (radıyallahü anha)'den rivâyet edildiğine göre, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) Zâtu Irk'i, Irak halkı için, ihrama girme yeri (mîkat) olarak ta'yin etti"().

Bir de Abdullah b. Ömer (radıyallahüma) şöyle demiştir: "Bu iki belde (Basra ve Kûfe) fethedilince, bu iki belde halkı Ömer'e gelerek: Ey mü'minlerin emiri! Şüphe yok ki Rasûlullah

---

() (Buhârî; hadis no: 1526. Müslim; hadis no: 1181).

() Nesâî; hadis no: (2653), Sünen-i Ebu Davud; hadis no: (1739).

-sallallahu aleyhi ve sellem- Necd halkına Karnu'l-Menâzil'i mikat olarak tayin etti. Fakat burası bizim yolumuza meyillidir. Eğer Karnu'l-Menâzil yolundan gidersek, bize zor ve meşakkatli gelmektedir, dediler. Bunun üzerine Ömer -Allah ondan râzı olsun- onlara şöyle dedi: O halde yolunuzun hizâsına bakın (onun hizâsında bulunan yerden ihrama girin)! Ardından onlar için Zâtu Irk'ı mikat olarak tayin olarak etti⁰.

Alimler, İhramın yerlerinin beş olduğunu oybirliği ile ittifak etmişlerdir ve onları şu şekilde sıralanabilir:

Zülhuleyfa: Hâlen Abyar-ı Ali diye adlandırılır. Kuzey yönünden Mekke'ye yaklaşık 435 uzaklıkta olduğu için Mekke'ye en uzak mikattır. Mekke'ye Medine-i Münevvere

---

(⁰) Buhârî; hadis no: (1531).

yönünden gelenlerin ile Medine halklarından olmayıp o mikat üzerinden geçenlerin mikatıdır⁰.

Cuhfe: Mekke'ye kuzeybatı yönünden yaklaşık 167 km uzaklıktadır. Şam, Mısır ve Mağrip'ten gelenlerin ile o ülkelerin halklarından olmayıp o mikat üzerinden geçenlerin mikatıdır.

Karnu'l-Menazil: Günümüzde Seyli'l-Kebir diye adlandırılır. Doğudan Mekke'ye 75 km uzaklıkta olduğu için Mekke'ye en yakın mikattır. Necd ve Taif'ten gelenlerin ile oraların halklarından olmayıp o mikat üzerinden geçenlerin mikatıdır.

---

(0) Mikâtlar ile Mekke-i Mükerrreme arasındaki mesafelerin belirlenmesi hakkında daha fazla bilgi için bkn.: Dr. Bedr el-Din Yusuf Mehmet Ahmed'e ait olan (Haccm Mekâni Mikâtları ve Paralel Olma Kavramı ile ilgili Coğrafyada Bir Çalışma).

Üst tarafında ise, Mekke'ye 67 uzaklıkta olup El-Heda yönünde olan ve “Muhrim Vadisi” diye bilinen bir mikat bulunmaktadır. İkiisi de Necd ve Taif’ten gelenlerin mikatıdır.

Yelemem: Günümüzde Sa’diye adlandırılır. Güney yönünden Mekke’ye yaklaşık 100 km uzaklıktadır. Yemen’den Mekke’ye gelenlerin ile Yemen halklarından olmayıp o mikat üzerinden geçenlerin mikatıdır.

Zat-ı Irk: Günümüzde “el-Dariba” diye adlandırılır. Kuzeybatı yönünden Mekke’ye yaklaşık **100 km uzaklıktadır. Irak’tan gelenlerin ile oranın** halklarından olmayıp o mikat üzerinden geçenlerin m k tıdır.

Öte yandan, yolu mikat bölgesinden geçmeyenler ise, kendisi için en yakın m k t hizasında ihrama girer.

Mekke'ye bu mîkâtlardan daha yakın bir yerde oturanlar mîkâtına gelince;

Mekke'ye bu mîkâtlardan daha yakın bir yerde oturan, hac veya umre yapmak isterse, tıpkı Cidde'de, Bahra'da ve Hil bölgesindeki (harem sınırları dışında herhangi bir yer) Şeraî'de oturanlar durumu olduğu gibi bulunduğu yerden ihrama girer. Ve bulunduğu yerden başkasına gitmesi gerekmez.

Mekke Halkının Mîkâtı: Mekke halkı, hac için Mekke-i Mükerrreme'den telbiye getirerek ihrama girerler. Yani evlerinin bulunduğu yerden ihrama girerler.

Umreye gelince, Harem'ın sınırları içerisinde bulunanlar var ya, İhrama girmek için 'Hil' bölgesine (harem sınırları dışında herhangi bir yere) veya hadiste geçen mikatların birisine çıkmaları gerekir. Çünkü Peygamberimiz - sallallahu aleyhi ve sellem- Aîşe'ye Mekke'de

iken, Haram'ın sınırları dışına çıkmasını ve oradan umre için ihrama girmesini emretmiştir.

Nitekim "Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, Abdurrahman b. Ebî Bekr'i çağırdı ve şöyle buyurdu: Kız kardeşin (Âişe) ile birlikte Harem dışına çık ve kız kardeşin umre için telbiye getirip ihrama girsin. Sonra da Kâbe'yi tavaf etsin. Zirâ ben, ikinizi işte şurada bekleyeceğim"0.

Böylelikle, Âişe'nin -Allah ondan râzı olsun- hadisinde, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emir ve tavsiyesiyle Ten'im'den ihrama girmesi için kardeşi Abdurrahman ile harem sınırlarına çıkmıştır. Bunun üzerine Mekke halkı, umre için, Ten'im gibi Harem sınırları dışında olan bir yerden ihrama girerler. Hac veya umre yapmak maksadıyla Mekke'ye

---

(0) Buhârî; No: (1560). Müslim No: (1211)

yukarıda zikri geçen mîkâtların üzerinden gelenlerin mîkât sınırını ihramsız geçmeleri caiz değildir.

Hava Yoluyla Hacca Gidenler İçin Uyarı:

Her kimin gittiği yolu üzerinde mikat yoksa, ister kara yoluyla, ister deniz yoluyla, isterse hava yoluyla gelsin, kendisine en yakın olan mikatın hizâsına geldiği zaman ihrama girmelidir. Buna göre uçakla gidenin mîkâtın hizâsına geldiği zaman derhal ihrama girmesi gerekir. Uçağın mikatın hizâsını hızla geçeceği gözönünde bulundurularak ihtiyatlı davranıp birkaç dakika öncesinden ihrama girmekte bir sakınca yoktur.

Cidde havaalanına inmesine kadar ihrama girmeyi kasten geciktirmesi caiz değildir. Bu da, Resûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem'-e isyan olduğu için haramdır ve caiz değildir.

Her kim, hac veya umre yapmak istediği halde mikat sınırına uğradığı zaman ihrama girmezse, mikata tekrar geri dönmeli ve oradan ihrama girmelidir.

Her kim, mikat sınırını aştıktan sonra ister Mekke'de olsun ister yolda olsun ihrama girerse, Allah'a ve Rasûlüne isyan etmiş ve yüce Allah'ın koyduğu sınırları aşmış olur. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Kim Allah'a ve Rasûlüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır." (Ahzâb Sûresi: 36. Ayet). "Allah'ın koyduğu sınırları kim aşarsa, onlar zalimlerin ta kendileridir." (Bakara Sûresi: 229. Ayet)

Bundan dolayı işlenen günaha karşılık olarak kendisine cezâ kurbanı gerekir. Bir de bu kurbanı Mekke'de kesmesi ve etini yoksullara dağıtması gerekir. Bunun yanında; Cenâb-ı Hakk'ın bu günah için kendisini bağışlamasını

isteyip yaptığına pişmanlık duyarak bir daha yapmamaya azmedip karar vererek tövbe etmelidir.

Beşinci Bölüm: Yapılış Şekli Bakımından Hac Çeşitleri:

Hac, yapılışı itibariyle, Temettû, İfrad ve Kıran olmak üzere üç çeşittir:

Temettu' Haccı: Bir kimsenin hac aylarında sadece umre için ihrama girmesidir. (Hac ayları: Şevvâl, Zilkâde ve Zilhicce ayının ilk on günüdür.). Sonra umrenin tavaf ve sa'yını yapar, kökünden kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle saçını tıraş eder. Sonra da ihramından çıkar. Bu amellerle Temettu hacısının (Mütemetti'in) umresi bitmiş ve ihramdan tamamen çıkmış olur. Artık ihramlı olmayan, kimselerin yaptıkları dikişli elbise giymek, güzel koku sürünmek ve eşyle cinsel ilişkiye girmek gibi her türlü ameller kendisine helal olur. Aynı yılın Zilhicce'nin sekizinci günü olan Terviye günü olunca da sadece hac için ihrama girer ve haccın

bütün amellerini yerine getirir. Buna temettu' haccı denir. Çünkü bu kimse aynı yolculuk içinde hem umre, hem de haccı edâ etmiş ve umre ve hac arasında ihramdan çıkmıştır.

Şevval ayından önce umre yapmak için ihrama girip Mekke'de kalanlar temettü haccı yapamazlar. Çünkü hac aylarından önce İhrama girmiştir.

Şayet Şevval ayından sonra umre yapmak için ihrama girer ve ikinci yılda hac yaparlarsa, temettü yapmış olmazlar. Çünkü umre bir yılda, hac başka bir yılda yapılmıştır.

Şayet hac aylarında umre yapmak için ihrama girer ve ihramdan çıkar, fakat sonra ülkesine döner ve ülkesinden hac yapmak için ihrama girerek dönerse, temettü yapmış olmaz. Çünkü hac için, umre yolculuğu dışında başka bir yolculuk ayırmıştır.

Kıran Haccı:

Kıran haccı, umre ve haccın ihramını birleştirmek demektir. Bir kimsenin, umre ve hac için birlikte ihrama girmesi (her ikisine birden niyet etmesi) veya umre için ihrama girdikten sonra umrenin tavafına başlamadan önce haccı umreyle birleştirmesidir. (Tavaf ve sa'yının, hem haccı, hem de umresi için olduğuna niyet etmesidir.). Kıran haccına niyet etmiş olan kimse, Mekke'ye girdiği zaman, kudûm tavafını yapar. O tavafın hükmü sünnettir. Sonra, Mes'aye gidip sa'yının, hem haccı, hem de umresi için olduğuna niyet ederek Safa ile Merve arasında sa'y yapar. Bu sa'yın hükmü rükündür. Kıran haccı yapan kimse, ihramlı olarak Mekke'de kalır. Bayram günü gelene dek ihramdan çıkmaz.

Sa'yı, - özellikle de Mekke'ye gelişi gecikmişse ve yüzünden sa'yı yapmakla meşgul takdirde haccı kaçırmaktan korkuyorsa - kudûm tavafından hac tavafına kadar geciktirmesi caizdir.

İfrad Haccı: Yalnız hac için ihrama girerek umresiz yapılan hacdır. İfrad haccı yapacak olan kimse Mekke'ye girince, kudûm tavafını tamamladıktan sonra Mes'aye gidip sa'yının, sadece haccı için olduğuna niyet ederek Safa ile Merve arasında sa'y yapar. İhramlı olarak Mekke'de kalır. Bayram günü gelene dek ihramdan çıkmaz.

İfrad haccısının sa'yı, Kıran haccı yapan kimse gibi de hac tavafına kadar geciktirmesi caizdir.

Böylelikle anlaşılır ki; Kıran haccısının ile İfrad haccısının hacdaki amelleri birbirinin aynısıdır. Ancak Kıran haccısının niyeti, ifrad haccısının niyetinden farklıdır. Bir de kıran haccısının, aynı

yolculuk içinde hem umre, hem de haccı ed  etmiş olduğu için kurban kesmesi gerekir. İfrad hacısının ise kurban kesmesi gerekmez.

Haccın Bu  eŐitlerinin En FaziletliŐi: Haccın zikri geçen çeŐitlerinin en faziletliŐi, Temettu'dur. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-, ashâbına haccın bu çeŐidi emretmiş ve buna teşvik etmiştir. Hatta, kendilerine hac niyetini umreye çevirmelerini ve ihramdan çıkmalarını emretmiş.

Nitekim Hz. Âişe (r.anha)'dan; Şöyle demiştir:

Biz Zilkade ayının bitimine beş gün kala Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in beraberinde (Medine'den hac yolculuğuna)  ıktık. (Hac mevsiminde umre değil) ancak hac edilir sanıyorduk. Nihayet varıp (Mekke'ye) yaklaŐtıėımız zaman Resulullah (Sallallahu

Aleyhi ve Sellem), beraberinde kurbanlık olmayanların (tavaf ve sa'y'den sonra) ihramdan çıkmalarını emretti. Beraberinde kurbanlık olanlar dışında kalan herkes (tavaf ve sa'y'den sonra) ihramdan çıktı. Kurban bayramı günü olunca bize sığır eti getirildi ve Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) 'in, karılarının yerine kurban kestiği söylendi⁰.

Yine Hz. Câbir (radıyallahu anh) şunu anlatıyor:

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: "Ben size ne söylüyorsam onu yapın. Geride bıraktığım işlerimi tekrar bulsaydım kurban getirmezdim. Eğer, beraberimde kurbanlığım olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım, umreye çevirdim. Kimin beraberinde kurbanlığı yoksa, haccını umre yapmak isteyen umreye çevirsin. Beraberinde

---

(0) Buhârî; No: (1709). Müslim No: (1211) (125).

kurbanlığı olan bunu yapmasın.⁽⁹⁾ Buhârî'nin bir diğer rivayetinde şöyle gelmiştir: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), "Biliyorsunuz ki ben Allah'a karşı gelmekten en sakınanınız, en doğru sözlü olanınız ve en çok bereketli olanınız benim, Eğer beraberimde kurbanlığım olmasaydı, ben de sizin gibi yapardım! İhramınızdan çıkın. Önceki niyetinizi müt'aya çevirin! Geride bıraktığım işlerimi tekrar bulsaydım kurban getirmezdim." "Bunun üzerine, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın emrini yerine getirip ihramdan çıktık⁽¹⁰⁾".

Bu iki delil, ihramlı kişi için, yanında hedy getirmediğe, Temettu'nun, İfrad ve Kırana tercih edilmesinde açıktır. Eğer yanında hedy getirseydi, o zaman onun hakkında Kran, peygamberimizin yaptığı gibi daha faziletlidir.

(9) Buhârî; No: (1651). Müslim No: (1218) (147).

(10) Buhârî Şahîh'inde rivayet edilmiştir (7367).

Yine de Temettü, hacı için daha kolaydır; çünkü hac ile umre arasındaki dönemde ihramdan çıkmaktan faydalanarak kendisine yasakmış olan her şeyi, hatta cinsel ilişkide bulunmayı bile yapabilir.

Altıncı Bölüm: Hedyin Mahiyeti ve Hükümleri

Hac ve umrede kesilen kurbanlara "Hedy" denir.

İfrad haccı yapanların, hacda kurban kesmeleri vâcib değildir. İsterlerse nafîle olarak kesebilirler. Temettû veya kıran haccı yapanların ise hedy kurbanı kesmeleri vâcibtir.

Hedyin Temettû ve Kıran haccı yapanlara vâcib olması için Mescid-i Harâm etrafında yaşamayanlardan olması şarttır. Eğer, Mescid-i Haram çevresinde oturanlardan ise kendisine hedy kurbanı vâcib değildir. Zira Yüce Rabbimiz değerli kitabında şöyle buyurmuştur: "Bu (hedy kurbanı kesmek), ailesi Mescid-i Haram'da olmayanlar içindir." (Bakara Sûresi: ١٩٦. Ayet).

Cidde halkı gibi Mekke ve Harem Bölgesi dışında ikamet eden herkesin, Temattu veya Kıran haccı yapmak üzere ihrama girerse, Mescid-i Haram'da oturanlardan olmadığı için, hedy kurbanı kesmesi gerekir.

Temettû veya Kıran yapan kimsenin yanında, hedy kurbanı veya onun bedeli yoksa, veyahut da nafakasını ve memleketine geri dönmesini sağlayacak miktarda parasının başkası yoksa, hedy kurbanı kesmesi kendisinden düşer. Bunun üzerine on gün oruç tutması gerekir. Üç gününü hac esnasında, kalan yedi gününü de memleketine döndükten sonra tutar. Zira bu konu ile ilgili Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Hacca kadar umre ile faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen kurbanı keser. Kurban bulamayan kimse üçü hacda, yedisi de döndüğünüz zaman olmak (üzere tam) tam on gün oruç tutar." (Bakara Sûresi: 196. Ayet)

Bu kurbanlar, “eyyâm-ı teşrîk: teşrik günleri” diye isimlendirilen Zilhiccenin ayının on bir, on iki ve on üçüncü günlerinde kesilebilir. Zira Rasulullah -sallallahu aleyhi vesellem- Abdullah ibn ömer ve Aişe Radiyallahum'dan gelen rivayete göre, şöyle buyurmuştur: "Temettu‘ ve kıran haccı yapıp kurban bulamayan hariç herkese teşrik günlerinde oruç tutmaya ruhsat verilmemiştir⁽⁾".

Fakat bu üç günlerin, İhrama girilme hâlinde iken ve ramazan bayramının birinci gününden önce oruç tutulması daha faziletlidir. Ayrıca Ramazan ve Kurban bayramlarının ilk günlerinde oruç tutmak haramdır.

Nitekim bunun haram olduğuna, Ebu Saîd el-Hudrî'nin -Allah ondan râzı olsun-

---

(^o) Buhârî Şaḥîḥ'inde (1997).

rivâyet ettiği şu hadis delâlet etmektedir:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Ramazan bayramının (birinci) günü ile Kurban bayramının (birinci) günü oruç tutmayı yasakladı⁽¹⁾".

Bu üç günlerini ister arka arkaya ve ister ayrı ayrı oruç tutması câizdir.

Fakat teşrîk günlerinden sonraya mazeretsiz olarak geciktirmesin, teşrîk günlerinden sonraya geciktirse, onları oruç tutsun. Geriye kalan yedisine gelince, ailesine dönerse isterse peş peşe, isterse ayrı ayrı olarak oruç tutsun. Çünkü Allah, bu yedi gününün, ardışık olmak kaydıyla olmaksızın oruç tutulmasını da vâcip kılmıştır.

Hangi hayvanlar kurban olarak kesilir? Bu hayvanlar hangi nitelikleri taşımalıdır?

---

(1) Buhârî; No: (1991). Müslim No: (1138)(141).

Kurban ancak keçi-koyun, sığır-deve ve mandadan olur. Bunun dışındaki hayvanlardan kurban olmaz. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine belli günlerde (onları kurban ederken) Allah'ın adını ansınlar. Artık onlardan siz de yiyin, yoksula fakire de yedin". (Hac Sûresi: 22. Ayet)

Kesilen kurban, deve ve sığır cinsinden olursa, bu takdirde o kurbanı birden yediye kadar kişinin ortak olması câizdir. Bu kurbanı kesen yedi kişi, ister aynı âileden kimseler olsunlar, isterse ayrı âilelerden olsunlar, ister akraba olsunlar, isterse olmasınlar, hükmü aynıdır. Ancak koyun ve keçi cinsinden olursa, bu takdirde o kurbanı birden fazla kişinin ortak olması câiz değildir. Nitekim Câbir b. Abdillah'tan -Allah ondan ve babasından râzi olsun- rivâyet olunduğuna göre, şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte haccettiğimizde deveyi yedi kişi adına ve sığırı da yedi kişi adına kurban olarak kestik⁰".

Hedy kurbanı ne kadar temiz ve iyi olsa sahibi için daha faziletli ve daha hayırlı olur. Çünkü Allah Teâlâ temizdir ve ancak temiz olanı kabul eder. Hedyin, Harem sınırları içerisinde bulunan herhangi bir yerde kesilmesi câizdir. Bugün de devletin -Allah yardım etsin- kurduğu özel ve donanımlı nice kasaplık var.

Hedy kurbanının Harem bölgesinin dışında kesilmesinin câiz değil olduğunda fakihler arasında görüş birliği bulunmaktadır.

Temettu, ve kıran kurbanının belirlenen vaktinde kesilmesi şarttır. Kurban kesme günleri: Namazdan sonra olmak üzere,

---

(⁰)Müslim No:(1318)(351).

bayramın ilk üç günüdür. Arefe günü veya bayramın ilk üç gününden sonra kurban kesilmez. Yoksa geçerli kabul edilmez. Kurbandan bir şey değildir. Çünkü kurban kesme günleri dışında yapılmıştır.

Kurban Nasıl Kesilir ?

Hayvan, incitilmeden kesilecek yere götürülür. Devenin dışındakiler kibleye karşı sol tarafları üzerine, eziyet edilmeden yatırılır. Kolaylık olması için üç ayağı bağlanır. Devenin kurban olarak kesilmesi diğer kurbanlık hayvan kesimlerinden farklıdır. Deve kurbanı keserken devenin sol ön ayağını bağlayarak ayakta boğazlanır. Ayrıca kesimin ayakta değil de devenin yatırılması suretiyle kesilmesi de mümkündür. Ve böylece devenin kesilmesi, Peygamber sünnetine ve İslami usullere uygun şekilde gerçekleştirilir.

Sonra kesecek olan, "Bismillah Allahu Ekber" diyerek ara vermeden büyük ve keskin bir bıçakla keser; çünkü üzerine Allah adı kasıtlı olarak anılmayan kurbanlık hayvandan yenilmez. Nitekim Rabbimiz buyuruyor ki: "Üzerine Allah adı anılmayan (hayvan)lardan yemeyin. Çünkü bu şekilde davranış fasıklıktır." (En'âm Sûresi: 121. Ayet). Yenilmesi haram kılınan bir leş olduğu için kurban olmaz. Ancak eğer kesmiş olan kişi, unutmuş olursa, o halde yenilmesi câiz olur. Zira Yüce Rabbimiz değerli Kitab'ında şöyle buyurmuştur; "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" (Bakara Sûresi: ٢٨٦. Ayet)

Öte yandan; temettu, ve kırân haccı, kurbanının etinden de sahibinin yemesi, yoksullara fakirlere de yedirmesi sünnettir.

Yedinci Bölüm: İhramın Yasakları

İhramın yasakları: ihrama giren kişiye - ihramdan çıkıncaya kadar- İhramdan dolayı yapılması yasak olan iş ve davranışlar vardır. Bunlara (Mahzur) denir. İhramın yasakları, şu üç bölüme ayrılır:

Birinci Bölüm: Erkeklerle ve Kadınlara Yönelik Yasaklar

İkinci Bölüm: Yalnız Erkeklerle Yönelik Yasaklar

Üçüncü Bölüm: Yalnız Kadınlara Yasaklar

Aşağıdaki gibi detaylandırılmıştır:

Birinci Bölüm: Erkeklerle ve Kadınlara Yönelik Yasaklar:

١- Sakal, bıyık, koltuk altı, kasık tüyleri ve hatta ellerin ve ayakların ve diğerlerinin kılları ile

vücudun her hangibir yerindeki tüyleri tıraş etmek veya her hangi bir şekilde özürsüz olarak koparıp gidermek; Nitekim Yüce Allah şöyle buyurdu: "... Bu kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin" (Bakara Sûresi: ١٩٦. Ayet)

٢- İhramlı iken el veya ayakların tırnaklarını kesmek; Âlimler vücudun kıllarını ve tırnakları, saçta ilhak etmişlerdir. Böylece aynı hükmü alırlar. Fakat Kırılan tırnakların koparılması veya kesilip atılması câizdir..

٣- Güzel Koku Sürünmek; İhram'a girdikten sonra koku kullanmak. İster vücutta olsun ister elbisede olsun, ister yemeğinde olsun ister her hangi bir şekilde olsun sonuç olarak ihramda koku kullanmak haramdır. Nitekim Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste şöyle demiştir: "Zaferan ve Vers ile

boyanmış elbise giymeyin⁽¹⁾". Ayrıca Hz. Peygamber hac sırasında devesinden düşüp vefât eden ihramlı sahabî için şöyle buyurmuştur: "O'nu yıkayın ve elbisesiyle kefenleyin ancak başını örtmeyin ve koku sürmeyin. O, kıyâmet günü telbiye getirerek diriltilir⁽²⁾".

İhramlı kimsenin, parfüm veya güzel koku kasten koklaması, kahvesini, kahvenin tadına ve kokusuna etkisi olan za'feranla karıştırması ve çayı, tadı ve kokusu olan gül suyu ve benzeri şeylerle karıştırması câiz değildir. Kullanılan sabun veya şampuanlara koku katıldığı için bunları kullanmak yasaktır. Ancak içine koku maddesi katılmamış saf sabunları kullanmanın bir mahzuru yoktur. Ud, yasemin, misk ve benzerleri gibi kokulu el

---

(1) Buhârî No: (5803); Müslim No: (1177).

(2) Buhârî No: (1839); Müslim No: (1206) (99).

dezenfektanları de kullanmamalıdır. Ancak bunlar kokusuzsa veya limon veya nane kokusu gibi parfüm dışında hoş kokuları varsa, onların kullanılmasında bir sakınca yoktur. İhrama girilmeden önce sürülen ve etkisinin ihram girildikten sonra kalan kokunun ise, bir zararı yoktur. Zira Aişe validemizden şöyle nakledilmiştir: “Allah’ın Elçisi telbiye getirirken saçlarının arasında misk parıltısını görüyor gibiyim⁰”. Bu ifadeler kokunun ihramdan sonra devam etmesinin yasak olmadığını göstermektedir.

ξ- İhramlı halde evlilik akdi; Hz. Osman’ın aktarımına göre Rasûl-i Ekrem, “İhramlı olan bir kişi (hacda olan) ne evlenebilir, ne kız isteyebilir, ne de başkasının nikahını kıyabilir.” Buyurmuştur⁰. İhramlı olan bir kişi için bir kadınla evlenme, kendisi için velilik veya

---

(⁰) Buhârî No: (271); Müslim No: (1190) (39).

(⁰) Müslim No: (1409) (41).

vekillik yoluyla nikâh akdini yapmak veya kız istemek ihramdan çıkıncaya kadar caiz değildir ve geçersizdir. Üstelik vaki olan nikâh akdi fâsid olarak da nitelenir. Çünkü hadiste bulunan yasaklama, haram ve men etmek içindir. haram ve men etmek de, fesat gerektirir. Bunun üzerine, ihramlı halde evlenmek yasaklanmış olduğundan her iki tarafın da nikâh yapması için ihramdan çıkmış olmaları şarttır.

o- İhramlı iken eşini şehvetle öpmek, okşamak, sarılıp kucaklamak gibi davranışlar yasaktır. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: "Hac (ayları), bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa, artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapsak, kavga etmek yoktur." (Bakara Sûresi: 197. Ayet).

Bunun üzerine, İhramlı olan bir kişi için, eşine şehvet maksadıyla dokunmak, şehvetle bakmak

veya düşünmek, şehvetle öpmek, okşamak, sarılıp kucaklamak vs. davranışların, cinsel ilişkide bulunmak kavramına dahil olduğu için yasaktır.

Karısının da ihramlı olduğu sürece bunu yapmasına izin vermesi câiz değildir.

٧) Cinsel ilişkide bulunmak; nitekim Allah Teâlâ buyuruyor ki: "Hac (ayları), bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa, artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapmak, kavga etmek yoktur." (Bakara Sûresi: 197. Ayet)

Cinsel ilişkide bulunmak, ihramın yasaklarının, hac üzerine en etkilisidir. Onun da iki durumu vardır:

Birinci Durum: Birinci tahallülden önce, cinsel ilişkide bulunmak ve bu iki şeyle sonuçlanır:

A- İhrama girdikten sonra Arafat vakfesini yapmadan önce cinsel ilişkide bulunan hacı

bütün mezheplerin ittifakı ile fasit olur. Bu kimse, haccı tamamlar. Çünkü yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur: “Haccı da, umreyi de Allah için tamamlayın.” Ertesi yıl veya imkan bulduğu en kısa zamanda ifsad ettiği haccı veya umreyi nafîle de olsa bile kazâ eder.

B- İhram yasağını ihlal etmesi sebebiyle deve ve sığır cinsinden kurban olan bedene keser.

İkinci Durum: İlk tehallülden sonra, cinsel ilişkide bulunmak: (Tıraş olup ya da saçları kısaltma, birinci Akabe cemresini atma veya ziyaret tavafını yapma) işlerinden sadece ikisini yerine getirerek ilk tehallülden sonra; yani Arafat vakfesinden sonra, cinsel ilişkide bulunan kimsenin haccı bozulmaz, sahihtir. Fakat ihram yasağını ihlalden dolayı da koyun ve keçi cinsinden kurban olan dem gerekir.

Kendisini fakirlere dağıtıp kendisinden de bir şey yemez.

Diğer yasaklarda ise hac veya umre fasit olmaz.

۷- Avlanmak; Hac veya umre için ihramda bulunan kimselerin, kara hayvanlarını avlamaları yasaktır. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "İhramlı iken avlanmayı helâl saymamanız kaydıyla okunacak (bildirilecek) olanlardan başka hayvanlar, size helâl kılındı." (Mâide Sûresi: 1. Ayet). Yine Rabbimiz buyuruyor ki: "Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin..." (Mâide Sûresi: 95. Ayet). Bunun için, İhramlı olsun ihramsız olsun Mekke'de bulunan kişilerin, tabiatı gereği evcilleştirilmemiş her helâl yabani hayvanı avlamaları ve yönlendirerek, sebep olarak veya yardım ederek öldürmeleri câiz değildir.

Dolayısıyla, Hac ve umre için ihrama girmiş bulunanlar, Mekke'de ve Harem sınırlarında olduğu müddetçe karada avlanamazlar. İhramlı bir kimsenin avladığı hayvanın etinden yiyemezler.

Bununla kastedilen ceylan, tavşan, güvercin, deve, sığır, koyun, keçi ve bunlara dahil edilebilecek diğer hayvanlardır.

Deniz avı yapmak ise, ihramlı olan kişiler için caizdir. *Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:* "Sizin için de yolcular için de bir geçimlik olmak üzere deniz avı yapmak ve deniz ürünlerini yemek sizlere helâl kılındı. Kara avı ise ihramlı olduğunuz sürece size haram kılındı. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı gelmekten sakının." (Mâide Sûresi: 96. Ayet).

Kim ihramlı iken karada av hayvanı kasten öldürürse kendisine bir ceza vardır. Bunun yanında bu günahahtan tövbe etmelidir.

Bunların delili aşağıda zikredilen ayettir: “Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin. Kim (ihramlı iken) onu kasten öldürürse (kendisine) bir ceza vardır. (Bu ceza), Kâbe’ye hediye olarak varmak üzere, öldürdüğünün dengi olup, içinizden iki adil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan; veya yoksulları yedirmek suretiyle keffaret; yahut onun dengi oruç tutmaktır. (Bu) yaptığı işin kötü sonucunu tatması içindir. Allah geçmiştekileri affetmiştir. Fakat kim bir daha böyle yaparsa, Allah ondan intikam alır. Allahmutlak güç sahibidir, intikam sahibidir.” (Mâide Sûresi: 95. Ayet).

Eğer ihramlı kimse, bir güvercini öldürürse, onun bedeli, Bin Abbâs (radıyallâhu anhüma)'nın hükmettiğine göre bir koyundur⁽⁾.

a) Bu hayvanın kıymeti koyun olarak takdir edilir.

b) Belirlenen meblağ her birine bir fitre miktarı olmak üzere Harem'deki fakirlere dağıtılır.

c) Veya her fitre miktarı için bir gün oruç tutulur.

d) Veya bu meblağ ile bir hedy satın alınabiliyorsa, harem bölgesinde bir hedy kesilir.

Harem'in insan tarafından dikilmeyen yeşil ağaçlarının ve bitkilerinin kesilmesi veya koparılması ise, ihramlıya ihrama girmek

---

(⁾ Abdurrazzak, Musannef'inde Riva yet edilmiştir.

bizzat nedeniyle haram değildir. Çünkü ihramın, ona bir etkisi yoktur; ancak ağaç kesmek, Harem sınırlarında bulunan ihramlı ve ihramsız herkes için yasaktır. Buna dayanarak Arafat'ta ağaç kesmek ihramlı ve ihramsız herkes için de caizdir. Çünkü Arafat, Harem sınırları dışında bulunur. Müzdelife ve Mina'daki ağaç kesmek ise, oraların Harem sınırları içinde bulunduğu için ihramlı ve ihramsız herkes için de câiz değildir. Bunun durumu, Harem sınırları içinde (karada) av hayvanı öldürmek gibidir.

Böylelikle bu yedi yasak, hem kadınlara hem de erkeklere haramdır.

Dikkat: Harem'in yitiğinin alıp götürülmesi, sahibini bulmak amacıyla dünyanın sonuna kadar ilân eden kişi dışında ihramlı ve ihramsız herkes için yasaktır.

Bu yasağın delili de Abdullah bin Abbas radıyallâhu anhüma'nın aşağıda zikredilen hadisidir:

“Allah Mekke’yi haram (dokunulmaz) yapmıştır. Benden önce kimseye helal kılınmamış ve benden sonra kimseye de helal kılınacak değildir. (Sadece Mekke fethi sırasında) gündüzün bir vaktinde bana helal kılındı. Bundan sonra artık buranın otları biçilmez, ağaçları koparılmaz, av hayvanları ürkütülmez, (Sahibini bulmak amacıyla) ilân eden kişi dışında hiç kimse buranın yitiğini alıp götüremez⁰⁾”.

Bundan dolayı, Harem sınırları içinde bulunan herkes, başkasının kaybettiği bir şeyi bulursa, sahibini dünyanın sonuna kadar arayıp kendisine

---

(0) Buhârî, (3189); Müslim, (1353) (445).

teslim eder. Veya kutsal topraklardaki emanetler bölümlerine teslim eder.

İkinci Bölüm: Yalnız Erkeklerle Yönelik Yasaklar:

İhramın erkeklere özgü iki yasağı vardır:

۱- Başını ve yüzünü örtmek: Çünkü İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Allah'ın Rasûlü bir soru üzerine ihrâmlının giyip giyemeyeceği şeyleri şöyle açıklamıştır: “İhramlı kimse gömlek, sarık, fistan, bornoz ve mest giyemez. Terlik bulamayan mestlerini giysin ve onların topuktan aşağısını ayırsın. Yine koku ve zaferanla kokulanmış hiçbir şeyi giymesin”^(۱).

Bunun üzerine, Peygamber Efendimiz -sallâllâhu aleyhi ve sellem- ihramlı kişiye, başını örttüğü için gömlekler ve sarıklar giymesini yasaklamıştır. Ayrıca Abdullah bin

---

(۱) Buhârî, (1543); Müslim, (1177).

Abbas radıyallâhu anhüm'dan rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber hac sırasında devesinden düşüp vefât eden ihramlı sahabî için şöyle buyurmuştur “O’nu yıkayın ve elbisesiyle kefenleyin ancak başını örtmeyin ve koku sürmeyin. O, kıyâmet günü telbiye getirerek diriltilir⁹⁾”. Böylece de, Peygamberimiz-sallallahu aleyhi vesellem- ihramlı olduğu için başını örtmelerini yasaklamıştır.

Bir erkeğin, sarık, gutra, şapka, takke ve benzeri gibi başa yapışık bir şeyle başını örtmesi caiz değildir. Çadır, şemsiye, arabanın tavanı ve benzerleri gibi başa yapışık olmayan şeylere gelince, bunda bir sakınca bulunmaz.

Nitekim Câbir bin Abdillah (radıyallâhu anhüma)'den rivayet ettiği uzun hadiste şöyle nakleder: "Peygamber (s.a.s) hac zamanı

---

(9) Buhârî, (1839); Müslim, (1206) (99)

Mina'ya geldiğinde öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını burada kılmış ve güneş doğuncaya kadar istirahat etmiştir. Kendisine Nemire de kıldan bir çadır kurulmasını emir buyurduktan sonra Meş'ar-i Haram'a doğru yola koyulmuştur. Müzdelife'ye geldiğinde durmayarak Arafat'a varıncaya kadar yoluna devam etmiştir. Arafat'a vardığı zaman çadırın Nemire'de kurulmuş olduğunu görmüş, güneş batıya meyledinceye kadar burada istirahat ettikten sonra, insanlara hitabetmek üzere Kasva adlı devesine binerek Arafat vadisine inmiştir⁰.

Yine de Ümmü Husayn şöyle anlatıyor: "Rasulullah'la beraber Veda Haccı yaptım. Vedâ haccı esnasında Bilâl-i Habeşî ile birlikte Resûlullah'ın yanında idi. Bunlardan biri Resûl-i Ekrem'in Akabe cemresini attığına kadar

---

(0) Müslim, (1218)(147)

devesinin yularını tutuyor, diğeri elbisesiyle gölge yaparak onu güneşten koruyordu⁰".

Başının bir kısmı örtülü olmuş da olsa, eşyasını başında taşımasında da bir sakınca yoktur. Çünkü bu genellikle başı örtmek için yapılmaz. Ayrıca başı suyun altında kalmış da olsa bile suya dalmasında bir sakınca yoktur.

٧- Elbise giymek; yani, ihramlı iken, gömlek gibi vücudun tamamına veya vücudun bir uzvuna (organına) göre dikilen elbise giyilmesi yasaktır. Eldiven, çorap ve topukları kapalı ayakkabı giymek ihram yasağı kapsamına de girer.

Bunları giyenlere fidye gerekir. Çünkü İbn Ömer (r.a.)'den olan rivâyete göre, Allah'ın Rasûlü bir soru üzerine ihrâmlının giyip

---

(0) Müslim, (1298) (312).

giyemeyeceği şeyleri şöyle açıklamıştır:

“İhramlı kimse gömlek, sarık, fistan, bornoz ve mest giyemez. Terlik bulamayan mestlerini giysin ve onların topuktan aşağısını ayırsın. Yine koku ve zaferanla kokulanmış hiçbir şeyi giymesin⁹⁾”.

Eğer peştemal veya kıymetini bulamazsa da fistan giyer ve terlik (nalin) veya kıymetini bulamazsa mestlerini giyer. Onları da kesmez. Kendisine de fidye gerekmez. Diğer yandan bu gibi giysileri bulamayan için kolaylık getirilir.

Zira İbn Abbâs (r.a.), Hz. Peygamberin Arafat'ta şöyle buyurduğunu nakleder: “Kim terlik (nalin) bulamazsa mestlerini giysin, peştemal bulamayan da fistan giysin”¹⁰⁾.

---

(9) Buhârî, (1543); Müslim, (1177).

(10) Buhârî, (1843); Müslim, (1178).

İbn Abbâs (r.a.)'nın hadisinin Arafat'ta olduğu için, "Terlik bulamayan mestlerini giysin ve onların topuktan aşağısını ayırsın" içinde geçen hadisin hükmünü kaldırmıştır.

İhramlı iken normal şekilde giymeksizin dikişli bile olsa ceket, palto, pardesü gibi giyim eşyasını üzerine örtmek veya omzuna almakta bir sakınca bulunmaz. Yine bele kuşanılan kemer veya kuşak, omuza veya boynuna asılan bir deri çanta, yemek kabı, kol saati, künye, yüzük, gözlük, kulaklık ve benzeri şeyler taşımak, başkalarına elbise giydirmek, kadınların eldiven takmaları, şemsiye kullanmak, ayaklara giyilen, üzeri ve topukları açık ayakkabı veya terlik ihram yasaklarına girmez.

İhramlı olan kişinin, İbn Ömer'in daha önce geçen hadisinde ne zikredilen ne de

mânâsında geçen, Allah'ın kendisine helâl kıldığı tüm diğer şeyleri giymesi caizdir; Zira Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem'-in ne giydiği sorusuna giymedikleri ile verdiği cevap, ihramlı kişinin, bahsi geçenlerin ve manasındakilerin dışındaki her şeyi giymesinin caiz olduğuna delildir.

Üçüncü Bölüm: Yalnız Kadınlara Yasaklar:

İhramlı kadınların yüzünü peçe veya başörtüsü ile örtmesi ve eldiven takmaları yasaktır. Kadın ihrâma girince, başını ve yüzü dışında bütün bedenini dikişli elbiseyle örter. Kadının yüzü erkeğin başı gibi açık tutulur. Çünkü Rasulullah -Sallallahu aleyhi vesellem-bunu ihramda yasaklamıştır. İbn Ömer -radıyallahu anhüma-'dan hem merfu olarak hem de mevkuf olarak o (merfu) da daha doğrusu rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: “İhrâmlı

kadın yüzünü örtecek şekilde başını bağlamasın ve eldiven giymesin⁽⁹⁾.

Ancak mahremi olmayan kadın, erkekler yanından geçtiği zaman peçesini, yüzünü örtecek şekilde başından yüzüne indirir. Zira Hz . Âişe rivayet ediyor: "Biz ihramlı iken Resûlullah -Sallallâhü Aleyhi Vesellem- ile birlikte bulunurduk, yanımızdan kabileler geçerd, tam hizamıza geldikleri vakit biz kadınlar, örtüsünü başından yüzüne indirir, kabile geçince yine açardık⁽⁹⁾.

Nitekim Âişe validemiz'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste şöyle demiştir:

-
- (9) Buhârî, (1838); İmam Malik'e ait olan Muvatta (1/ 328); Bkn: ed-Dârekutnî'ye ait olan İlelü'l-hadîs (13/ 42).
 (9) İmam Ahmed Müsned'inde (24021), kendisinden Ebû Dâvûd da (1833) rivayet etmiştir, fakat isnadında, zayıf bir adam vardır, o da: Yazid Bin Ebi Ziyad Al-Haşîmi, Mevlahum, El-Kofi'dir; ancak sonrasında gelen hadis sayesinde kuvvetli olabilir.

"İhramlı kadın, Zaferan ve Vers'le boyanmış elbise hariç, dilediği elbiseyi giyer. Yüzüne peçe örtmesin. İsterse de elbiseyi yüzüne indirir^(۱)".

Fatıma bint el-Münzir'den rivâyete edildiğine göre -Allah ona rahmet etsin- demiştir ki: "Biz Esmâ bint Ebi Bekir es-Sıddık (radıyallâhu anhüm) ile beraber ihramlı iken yüzlerimizi kapatıyorduk^(۲)".

Kadın İhramlı iken başını, saçını ve yüzü dışında bütün bedenini saçını örter. Kadın ihrama girdiği zaman ne peçe takar nede

-
- (۱) İmam Buhârî, Sahih'inde bu hadisi (2/137) muallak olarak nitelemiştir, Beyhakî da es-Sünen-i Kübra'da mevsül olarak zikretmiştir (47/5). Üstelik Şeyh El-Albani, İrva El-Galil'de (212/4) şöyle demiştir: El-Beyhaki tarafından sahih bir isnadında rivayet edilmiştir.
- (۲) İmam Malik'e ait olan Muvatta'da rivayet etmiştir (328/1); Üstelik Şeyh El-Albani, İrva El-Galil'de (212/4) şöyle demiştir: Bu hadis sahih bir isnadında rivayet edilmiştir.

başörtüsü. Bu konuda meşru olan husus: kadın yüzünü açmasıdır, ancak kadın yanından geçtiği zaman peçe giymeksizin yüzünü örter.

Ayrıca âlimlerin icmaına göre, zinetlerini göstermeksizin mestler ve çorap giymesi ve dilediği elbiseyi de giymesi caizdir.

Bunun yanında, erkek ve kadınların ihram elbiselerini değiştirmeleri, yıkamaları ve yıkandıkları takdirde çıkarmaları caizdir.

Sekizinci Bölüm: İhram

Yasaklarına Uymamanın Cezâsı

İhramlı iken Harem Bölgesinde yapılması yasak olan fiillerin yapılmasına “cinâyet” denir. Hac veya umrede cinayet sayılan iş yapıldığında, cezâ gerekir. Cezâ bakımından yasakların çeşitleri: Cezâ Bakımından Yasakların çeşitleri aşağıdaki dört kısma ayrılır:

Birinci Kısım: Cezâ Gerektirmeyen Cinayetler: Nikâh akdi.

İkinci Kısım: Bedene (Deve veya Sığır Kurban etmeyi) Gerektiren Cinayetler: Arafat'taki vakfeden sonra fakat tıraş olup ihramdan çıkmazdan (ilk tehallül) önce cinsel ilişkide bulunmak.

Üçüncü Kısım: Harem Bölgesi'nin Avları ve Bitkileriyle İlgili Cinayetler

Dördüncü Kısım: Oruç Tutmayı, Fıtır Sadakası Kadar Sadaka Vermeyi veya Dem (Koyun veya Keçi Kurban etmeyi) Gerektiren Cinayetler.

İhramlı iken başın yahut sakalın tamamını veya en az dördte birini tıraş etmek ya da kısaltmakla ilgili cezâ delili olarak şu Ayeti Kerim'de şöyle buyrulmuştur: "Kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir." (Bakara Sûresi: 196. Ayet). Yine de Kâ'b b. Ucre'nin naklettiğine göre, "Hudeybiye seferi esnasında ihramda iken kulak memelerine kadar uzayan saçlarının bitlendiğini gören Hz. Peygamber onun bu durumuyla ilgilenmiş, saçlarını tıraş etmesini, fidye olarak da üç gün oruç tutmasını veya altı fakiri doyurmasını yahut bir kurban kesmesini

emretmiş". Böylece, Hz. Peygamber bu kefaretin üç gün oruç, altı fakiri doyurma veya bir koyunun kurban edilmesi suretiyle ödeneceğini açıklamıştır. Üç gün orucun peşe tutulması şart değildir. Bu koyunun, Kurbanlık çağına gelmiş ve kesilmesine engel bir kusuru bulunmayan olması şarttır.

Alimler bu fidyeye, Yüce Allah'ın: {veya başından eziyet (rahatsız) olur} (Bakara Sûresi: 196. Ayet) **sözünden dolayı eziyet ve rahatlık** fidyesi diyorlar.

Alimler, önceki üç yasak dışında ihramın diğer yasaklarını, baş tıraşına ilhak etmişlerdir.

İhram Yasaklarının Yapılmasının Aşağıdaki Üç Durumu Vardır:

---

(0) Buhârî No. (1814); Müslim No. (1201). Hadisin lafzı Buhârî Sahih'inde bulunmaktadır.

İhramlı iken, tıraş olmak, cinsel ilişkide bulunmak, koku sürmek veya karada avın öldürülmesi gibi vs. İhram yasaklarının yapılmasınının aşağıdaki üç durumu vardır:

Birinci Durum: Söz konusu olan bu yasakları unutarak, bilmeyerek veya zorunlu bir şekilde yaparsa ona her hangi bir ceza gerekmez. Bu konudaki delil, Allah Teâlâ'nın şu sözüdür: "Rabbimiz! Unutur veya hata edersek, bizi sorumlu tutma." (Bakara Sûresi: 286. Ayet). Bu söz üzerine Allah Teâlâ (kudsî hadiste) şöyle buyurmuştur: "Nitekim öyle yaptım (sorumlu tutmadım)".¹ Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Bununla beraber hata ettiklerinizde üzerinize bir günah yoktur. Fakat kalplerinizin kastedtiğinde vardır. Allah, çok

---

(1) Müslim No. (126). Abdullah İbn Abbas (radıyallahu anhümâ)'dan rivayet edilmiştir.

bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir."

(Ahzâb Sûresi: 5. Ayet).

İhramın yasaklarından olan av hakkında ise şöyle buyurmuştur: "Ey îmân edenler! Siz ihramlı iken av öldürmeyin. İçinizden her kim onu bilerek öldürürse, öldürdüğü o hayvanın benzeri bir ceza vardır." (Maide Suresi: 95. Ayet). Bu metinler, ihramın yasaklarını unutarak veya bilmeyerek işleyen üzerine bir şey olmadığını açıklamaktadır. Aynı şekilde zorunlu ve ikrah altında yaparsa yine ona bir şey gerekmez. Nitekim yüce Allah şöyle buyurdu: " Kalbi imanla dolu olduğu hâlde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır". (Nahl Sûresi: ۱۰. Ayet). **Yüce Allah küfre ikrahı affetmesi daha düşük konularda affetmesi daha layıktır.**

- **Uyarı:** Ancak unutan kişi yaptığı yasağı hatırlar hatırlamaz yaptığı yasağı hemen bırakması lazım, aynı şekilde bilmeden yaptığı yasağı hatırladığında bırakması gerekir, ikrah ve zorlama konusu yok olduğunda söz konusu yasaklar sona erer. Örnek olarak ihramlı, başını unutarak örterse sonra hatırlarsa hemen örtüyü kaldırması gerekir.

Şayet eline koku sürerse sonra hatırlarsa kokunun izi gidinceye kadar elini yıkaması gerekir. Bir kimse, ihramlı olduğu halde unutarak dikişli elbise giyerse, kendisine bir şey gerekmez. Fakat kendisine hatırlatıldığı andan itibaren bu dikişli elbiseyi hemen çıkarması gerekir. İhramın bütün yasakları konusunda genel kâide (kural) şudur: Böylelikle bir kimse, ihramın yasaklarından birisini unutarak veya bilmeyerek veyahut da zorlandığı için işlerse, kendisine bir şey gerekmez.

İkinci Durum:

İhramlı kimse, caiz kılan bir mazereti olduğu sebebiyle ihramın yasaklarından birisini unutmuyarak ve bilerek işlerse, kendisine bir günah yoktur. Fakat kendisine fidye gerekir. Bunun da delili olarak şu Ayeti Kerim'de şöyle buyrulmuştur: "Kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir." (Bakara Sûresi: 196.Ayet). Yine de bunun bir diğer delili şu hadis-i şerif: "Hz. Peygamber, Hudeybiye'de ashabdan Kâ'b ibn Ucre'nin başında bit türediğini görünce tıraş olmasını, kesecek kurbanı da bulunmadığından ya üç gün oruç tutmasını veya her fakire bir

ölçek olmak üzere altı fakire yemek yedirmesini emretmiştir"⁰.

Başka varyantlarda bu miktar üç ölçek diye geçtiğinden yağlı yemekten üç, hurma yemeğinden altı ölçek olması gerektiğine hükmedilmiştir.

Yukarıdaki delillere göre, İhramlı olan kimse, hastalık, başından rahatsızlık dolayısıyla tıraş olmak, dikişli elbise giymek gibi ihramlıya yasak olan şeyleri yapabilir, koku sürünebilir ama buna karşılık fidye verir.

Üçüncü Durum: İhramlı kimse, caiz kılan bir mazeret olmaksızın, cinsel ilişki ve evlilik dışında yasak olan bir şeyi kasten yaparsa, günah ve itaatsizlikle birlikte fidye de gerekir ve samimi olarak tövbe edip fidyeyi ödemelidir.

(⁰) Buhârî No. (4517); Müslim No. (1201) (85).

Dokuzunc Bölüm: Umrenin Yapılışı

Umre'nin Rükünleri:

Rükün Anlamı: Sözlükte, Bir şeyin rünknü, en güçlü ve sağlam yönü demektir⁰.

Fıkıh usulü terimi olarak, bir şeyin varlığı kendi varlığına bağlı olan unsuru ifade eder. Ayrıca rükün o amelin yapısından/mahiyetinden bir parça teşkil eder⁰.

Hac ve Umre'de şöyle kastedilmektedir: şeriatın, kesin bir istekle yapılmasını istediği ve yerine başka bir şey konmayan şey.

Umre'nin Rükünleri:

۱- İhram

۲- Safa ile Merve arasında sa'y yapmak

---

(0) LİSÂNÜ'l-ARAB (13/185)

(0) el-Hudûdu'l-enika ve't-târifâti'-dakika (S. 71)

٣- Kâbe'yi Tavaf Etmek

Umre'nin Vacipleri:

Vâcip Anlamı: Sözlükte, “yapılması gereken” anlamına gelmektedir^Ø.

Fıkıh usulü terimi olarak, kastî olarak terkedenin şer‘an yerildiği ve kınandığı fiil şeklinde özetlemek mümkündür^Ø. “Mükellefin işlediğinde sevabı, terkettiğinde cezayı hak ettiği fiil” biçiminde tanımlanır.

Umre'nin Vacipleri:

١- Mikatta İhrama girmek

٢- Traş olmak veya saçları kısaltmak

Detaylı Bir Şekilde Umrenin Yapılışı:

Ø LİSÂNÜ'l-ARAB (1/793)

Ø Et-Tahbir Şerhü't-Tahrir fi Usulü'l-Fıkh (2/820), El-Bahrü'l-Muhit fi Usulü'l-Fıkh (1/234)

İhram; umre ve hac ibâdetine girişmeye niyet etmektir. İhram budur. Niyetin yeri, kalptir. Bir kimsenin kalbinden kastedtiği yeterlidir. Niyet dille telaffuz edilmez. "Allah'ım sana umre ibadetini yerine getirmeye niyet ettim" diye telaffuz edilmez. Çünkü ne Hz. Peygamberimizden ne de Ashâb-ı Kiram'dan namaz, zekât, hac veya umre ibadetlerinde niyet dille telaffuz edilmesi rivayet edilmiştir. Durum dünyevî konularda da aynıdır. (Ben su içmeye niyet ettim) deyip sonra içen akli başında bir insan bulamazsın; Çünkü ağzına suyu, içmekten başka bir şeye kaldıramadı. İbadette de böylece söylenir. Zira o insan, ancak hac ve umre yapmak için Mikat'a gelip ihram elbisesini giyer. aynı şekilde, namazda aynı durum olur; hani, abdest ancak namaz kılmak için alıp ihram tekbiri okur.

Hac ve Umre Sünnetleri:

۱- İhrama girerken elbiselerini çıkarıp cenabet için yıkandığı gibi yıkanır. Yıkanmak, hem erkekler hem de kadınlar için sünnettir. Hatta lohusalık ve adet döneminde olan kadınlar da yıkanır. Zira “Esmâ bint Umeyys (radiyallahu anha)’dan lohusalık dönemine girince Rasulullah Sallallahu aleyhi vesellem, ihram esnasında yıkanmasını, bir bez bağlaması ve ihrama girmesini emretti^(۱)”.

۲- Erkek kişinin, bulduğu en güzel kokuları sürünür, kokuyu başına sakalına sürer, ihramdan sonra koku etkisi kalsa bile ona zarar vermez. Nitekim Aişe (radiyallahu anha)’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: “Rasulullah Sallallahu aleyhi vesellem ihrama girdiği zaman bulduğu en güzel kokuları sürünürdü, daha

---

(۱) Müslim No. (1218).

sonra miskin parlaklığını O'nun başında ve sakalında görürdüm^O".

Kişi, yıkanıp koku süründükten sonra ihram elbisesini giyer. Erkekler, atlet, kilot, çorap, elbise ve ayakkabılarını çıkarırlar. İzâr ve rida adı verilen iki parça ihram örtüsüne bürünürler. Ayaklarına arkası ve üzeri açık terlik giyerler. Bele kemer bağlamada, sırtta çanta almada ve şemsiye kullanmada bir sakınca yoktur. Kadınlar elbise ve ayakkabılarını giymeye devam ederler, başlarını açmazlar, yüzlerini de örtmezler. Daha sonra adet ve lohusalık dönemini geçirenler hariç farz vakti girmişse farz namazını kılar şayet vakit girmemişse, ihramın sünneti niyetine iki rekât sünnet kılar. Kendisini kılırsa, sevabı olur, kılmazsa, günahı yoktur, ihramı da Allah'ın izniyle sahihtir^O.

(O) Buhârî No. (5923); Müslim No. (1188).

(O) İbn Cemaat demiştir ki: (İhram sünneti niyetiyle iki

Namazı bitirdikten sonra bineğine binince ihrama kalbi ile niyet eder. Böylece mikattan mekkeye yol almadan ihrama girer ve şöyle der: "Lebbeyk Umre". Nitekim İbn Ömer (radıyallâhu anhüma) anlatıyor ki: "Peygamber (s.a.v.) ayağını üzengiye koyunca ve dişi devesi onu taşıyarak kalkınca, Zülhuleyfe mescidinde telbiye okumaya başladı⁰.

Ayrıca, hacı ve mutemir, Allah'a tevhid ederek Peygamberimizin, kendisine bağlı kaldığı telbiyeyi çok çok getirir. Nitekim Cabir b. Abdillâh (radıyallâhu anh) şöyle anlatıyor: "Resûlullah -sallallahu aleyhi vesellem- Allah'ın birliğini ilan etti (diyerek): "Ey Allahım! İşte senin emrindeyim; işte senin hizmetindeyim. Muhakkak ki hamd ve lütuf senindir, mülk de

---

rekât namaz kılmak alimlerin oybirliği ile sünnettir.)
(Hidayet-ü's Salik) (2/625).

۰ Buhârî No. (2865); Müslim No. (1187).

senindir. Seninle ortak yoktur." İnsanlar da (o gün) telaffuz ettikleri telbiyeyi telaffuz ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ondan (telbiyelerinden) hiçbir şeyi reddetmedi. Fakat Resûlullah (sav) kendi telbiyesine bağlı kaldı"0.

Peygamberimizin bağlı kaldığı telbiye Arapça okunuşu: "Lebbeyk, Allâhümme Lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, İnnel-hamde ve'nni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerîke lek".

Eğer hacı veya mutemir, bu telbiyeye, Ömer ve Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anhüma)'den rivayet edilen şu ilaveyi yaparsa, üzerine bir sakınca yoktur: "İşte senin emrindeyim; işte senin hizmetindeyim; Sana itaat etmeye hazırım ve iyilik Senin Elinde; işte senin

---

(0) Müslim No. (1218).

hizmetindeyim; Dilek Sanadır, amel de (Senin içindir)⁰".

Bu telbiye, hacı ve mutemir (umre) adaylarının ilk işidir. Haccın alameti olarak kabul edilir. Şanı ne büyük ve ne muhteşem bir şeye işaret eder ki; o da Allah'ı birleştirmek ve yalnız O'na ibadeti halis kılmaktır.

Yine, o telbiyede, Allah'ı bırakıp O'na ortak koşan ve böylece Allah'tan başkasına dua edip başkasından yardım ve rızkı talep eden ve Allah'tan başkası için kurban kesip adayan cahiliye ve şirk ehline her zaman ve her yer en güzel cevap bulunur. Üstelik cahiliye dönemindeki müşrikler, telbiye üzerinden bile ortak koşuyorlar. Nitekim İbn Abbas (radıyallâhu anhüma) müşriklerin de (telbiye)yi şöyle telaffuz ettiklerini bildirdi: “Allah'ım! İşte

---

(⁰)Müslim No. (1185).

senin emrindeyim, Seninle hiçbir ortak yoktur. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Bu kadar sözlerle yetinin, bunlarla sınırlı kalın ve daha fazla bir şey eklemeyin!", yine de onlar: "Sana olan bir ortak hariç, Sen ona hakim olursun, o ise Sana hakim olamaz" söylerler ve Kâbe'yi tavaf ederlerdi⁰.

Nitekim Hallâd b. es-Sâib el-Ensârî babası (es-Sâib)'in rivayet ettiğine göre: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem (şöyle) buyurmuştur: "Cibril bana geldi ve ashabıma telbiye ile seslerini yükseltmelerini emretmemi söyledi⁰".

Böylece sesi yükseltmeyi emretmek, Allah için tevhid gösterip ilan etmek ve yüceltmek içindir. Telbiye, haccın alametlerinin en büyüğüdür.

⁰ Müslim No. (1185).

⁰ Ebu Dâvûd (1814), el-Nesa'i (2753), Tirmizi (829), İbn Mace (2922) ve Ahmed (16567), el-Tirmizi hadis hakkında şöyle demiştir: "Hasen Sahihîr."

Ashab-ı kiram, sesleri kesilinceye kadar telbiye ile seslerini yükseltmişlerdir. Nitekim El-Muttalib bin Abdullah'ın rivâyet ettiği hadise göre; "Resulullah (s.a.v.)'in ashabı, sesleri kesilinceye kadar telbiye ile seslerini yükseltirlerdi"⁹. Ayrıca Bekir bin Abdullah el-Muzni rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir: "Ben, İbn Ömer'le beraberdim, "İki dağ arasındaki olanlara işittirdiği kadar yüksek sesle telbiye getirirdi"¹⁰. Bir de seleflerden bir zümreden rivayet edildiğine göre, "Haccın ziyneti (süsü) telbiyedir"¹¹. Bunu Peygamber Efendimiz bildirmiştir¹².

(9) İbn Ebi Şeybe'nin Musannesf'inde (3/373) rivayet edilmiştir. İbn Hacer El-Askalanî, [Fethu'l-Bârî]'de (3/408) "isnadı sahihtir" demiştir.

(10) İbn Ebi Şeybe'nin Musannesf'inde (3/373) rivayet edilmiştir. İbn Hacer El-Askalanî, [Fethu'l-Bârî]'de (3/408) "isnadı sahihtir" demiştir.

(11) Bkn.: İbn Ebi Şeybe'nin Musannesf'i (3/373).

(12) İmâm Ahmed Müsnedi'nde (1870) Abdullah bin Abbâs

Kadına gelince, yanındaki duyacak şekilde telbiye getirir. Ancak yanında mahermi hariç bir erkek olursa gizli bir şekilde telbiye getirir.

Telbiye getirenin "Lebbeyk Allahumme Lebbeyk" diye sözü demek: Allah'ım! Senin emrine uydum ve itaat edip teslim olundum⁰. Allah'ın kullarını hacca davet etmesine icabet ettim. Cenab-ı Hakk'ın dedeği gibi: "İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler." (Hac Sûresi: 27.Ayet)

Şayet ihrama girmek isteyen kişi hac veya umreyi hastalık, düşman, hapis vb. gibi engellerden dolayı tamamlayamamaktan endişe ederse ihramında "Lebbeyk umre" dedikten sonra şöyle der: "Eğer beni bir engel engellerse benim yerim engellendiğim yerdir." Yani

---

(radıyallâhu anhüma)'nın hadisinden rivayet edilmiştir.
(⁰) Bkn.: en-Nihayah fi Garib el- Hadis (4/ 222).

ibadetimi tamamlamaya karşı bir engel oluşursa ben ihramımdan çıkıyorum. Nitekim "Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, Zübeyr'in kızı Dubâa'nın yanına girdi ve ona şöyle buyurdu: Herhalde sen hac yapmak mı istiyordun? Dubâa şöyle dedi: Allah'a yemîn olsun ki kendimi hiç iyi hissetmiyorum (hac yapmak istiyorum fakat hastayım ve hastalığının beni haccımı tamamlamaktan alıkoyacağını zannediyorum. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurdu: Hac yap ve şöyle şart koş: Allahım! İhramdan çıkacağım yer, beni (hacı edâ etmekten) alıkoyacağın yer olsun! dersin⁰".

Bu şartın faydası şudur ki: Her kim şart koşar ve ibadetinin tamamlamasına engel çıkarsa

---

(0) Buhâri No. (5089); Müslim No. (1207).

ihramından çıkar ve ona bir ceza vb. bir şey gerekmez.

İhrama giren kimsenin farklı durumlarında bol bol telbiye getirmesi müstehaptır. Örnek olarak yüksek bir yere çıktığında, alçak bir yere indiğinde, geceye girdiğinde, gündüze girdiğinde, yazılı namaz kıldığında, arkadaşlarla buluştuğunda, telbiyeyi getiren biriyi işittiğinde, unutarak yasak olan bir şeyi işlediğinde, bineğine binip indiğinde, evi gördüğünde veya başka halde telbiye getirir. Allah'ın rızasını ve cennetini talep eder, cehennemden Allah'a sığınır.

Telbiye toplu bir şekilde getirilmesi meşru değildir; Çünkü ne Hz. Peygamberimizden ne de O'nun ashab-ı kiram'dan rivayet edilmiştir, dolayısıyla ihrama giren her kimse tek başına telbiye getirir .

Diğer taraftan, umrede telbiye, ihrama girişten itibaren tavafa başlayıncaya kadar meşrudur. Tavafa başladığı an telbiyeyi bırakır. Hacda ise telbiye ihram girişten itibaren, tâ ki bayram günü Akabe Cemresini atıncaya kadar telbiye okumaya devam eder.

İhrama giren kimse Mekke'ye yaklaştığı zaman imkanlar elverişli ise yıkanması sünnettir. Çünkü Rasulullah Sallallahu aleyhi vesellem, Mekke'ye girdiğinde yıkanmıştır. Zira Abdullah bin Ömer'in (mevlâsı) Nâfi (radıyallahü anhüm)'den rivâyet edildiğine göre Nâfi şöyle demister: "İbn Ömer, Mekke'ye vardığında, geceyi Zituva'da geçirir, sabah görünce yıkanır. sonra gündüz Mekke'ye girerdi ve Peygamber'in de böyle yaptığını söylerdi⁰".

(⁰) Buhârî No. (1573) ve Müslim No. (1259) (227).

Hacı veya umreci Mekke'ye geldiği zaman yukarı tarafından girmesi ve aşağı tarafından çıkması sünnettir. Nitekim İbn Ömer şöyle anlatıyor: "Allah'ın Resulü, Mekke'ye Kedâ'den, en yüksek Saniye olan Batha'dan girdi ve Mekke'yi aşağı Saniyye'den terk ederdi^(۱)". Yine de Âişe validemiz şöyle buyurmuştur: "Peygamber Mekke'ye geldiği zaman yukarı tarafından girdi ve aşağı tarafından çıktı^(۲)".

Kedâ: Mekke'nin tepesinde bulunan ve şimdi (Ray' el-Hajjun) olarak adlandırılan el-Saniyye'nin bir adı ve El-Mu'alla mezarlığından gelen yoldur.

Aşağı Saniyye: Şimdi (Ray' el-Ressam) olarak adlandırılır ve (El-Bâb) Mahallesinden (Jerwal)'a giden yoldur.

---

(۱) Buhârî No. (1576) ve Müslim No. (1257).

(۲) Buhârî (1577) ve Müslim (1258).

Hacı, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in girdiği yerden girmek, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in çıktığı yerden çıkmak mümkün ise, bu daha hayırlıdır. Eğer Mekke'ye diğer yerden girip çıktıysa bu da câizdir ve kendisine hiçbir şey gerekmez .

Mescid-i Haram'a girdiğinde sağ ayağı ile girer ve şöyle der: “Allah’ın adıyla. Salat ve selam rasulullahın üzerinde olsun. Şeytan’dan, yüzü kerim olan, sultanı kadim olan yüce Allah’a sığınırım. Allah’ım! bana rahmetinin kapılarını aç”.

Nitekim Ebu Üseyd'in- naklettiğine göre Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştur: "İçinizden biri mescide girdiği zaman: 'Allahümme iftah lî ebvâbe rahmetik' (Allahım! Bana rahmetinin kapılarını aç!) desin. Mescidden çıkarken de: 'Allahümme innî es'elüke min fadlik' (Allahım!

lütfundan hissedar olmak dilerim) diye dua etsin⁰".

Bu da, ister Mescid-i Haram'da olsun, ister diğer camilerde olsun geneldir.

Daha sonra Kabe'yi soluna alarak tavafa başlamak için Hacer-il Esved'e yönelerek Kâbe'ye gelir ve "Tavaf yapmaya niyet ettim" demez; çünkü bu Peygamber (s.a.v.)'den rivayet edilmemiştir. Niyetin yeri kalptir. Bu tavafa, kıran ve ifrad yapan için kudüm tavafı denir; çünkü Mekke'ye geldiğinde yapacağı ilk tavaf odur. Temettu' yapan için ise umre tavafı denir.

Bu tavafta erkekler iki şeyi yapmaları sünnettir:

Birincisi: Tavafın başından sonuna kadar İztıbâ yapmak. (İztıbâ: hac ve umre esnasında ihram elbisesinin üst kısmı olan ridânın bir ucunu sağ koltuk altından geçirip sol omuz üzerine atmak,

---

(⁰)Müslim No. (713).

böylece sağ omuz ve kolu açık bırakmak). Tavafı tamamladığında eski haline çevirir, çünkü iztiba sadece tavafta yapılır.

İkincisi: Tavafın ilk üç şavtında erkekler "Remel" yaparlar: (ilk üç şavtta hızlıca yürümek, diğer dört şavtta ise normal bir şekilde yürür.

Hacer-ül Esved köşesine gelindiğinde, onunla şu şekilde düzenlenmiş dört durumu vardır:

Birinci Durum: Hacer-il Esved'e gelir, sağ eliyle dokunur, "Bismillah ve Allahu Ekber" diyerek ağzı ile öper. Bunu yaparken yalnız Cenab-ı Hakk'a itaat edip teslim olunmak ve Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetine uymak maksadıyla olur ve Hacer-il Esved'in fayda veya zarar verdiği inancıyla değildir. Nitekim Ebîs bin Rebi'a anlatıyor ki: "Ömer bin Hattab (radıyallâhu anh) Hacer-il

Esved'e yaklaşıp onu öptü ve "Şüphesiz biliyorum ki, sen bir taşsın ve kimseye ne fayda ne de zarar verebilirsin. Resulullah'ın seni öptüğünü görmeseydim ben de seni öpmezdim." dedi"⁰. Bu da, tevhidin önemine ve ibadeti, O'na hiçbir şeyi ortak koşmaksızın yalnız Allah'a ihlas etmeye, Allah'tan başka kimsenin fayda vermeyeceğine ve hiçbir zararı engellemeyeceğine dair bir uyarıdır. Aynı zamanda Peygamber'e, barışa ve barışa uyup tabi olmayı ve dinde bid'atlar yaratmamayı da içerir.

İkinci Durum:

Şayet Hacer-il Esved'i öpmek mümkün değilse, eliyle dokunduktan sonra "Bismillah ve Allah u Ekber" diyerek elini öper .

(⁰) Buhârî No. (1597); Müslim No. (1270).

Zira Abdullah bin Ömer'in (mevlâsı) Nâfi (radıyallahü anhüm)'den rivâyet edildiğine göre Nâfi şöyle demiştir: "Ben Abdullah bin Ömer'in Hacer-il Esved'e dokunduğunu ve sonra da elini öptüğünü gördüm. Abdullah bin Ömer daha sonra, "Resûlullah'ı bunu yaparken gördüğümden beri bunu bırakmadım." demiştir⁰".

Üçüncü Durum: Şayet Hacer-il Esved'e dokunmak da mümkün değilse, yanında sopa gibi bir şeyle dokunur ve "Bismillah ve Allahu Ekber" diyerek sopayı öper . Nitekim Ebu Tufeyl (radıyallâhu anh) şöyle buyurmuştur: "Resulullah'ı (□) Beyt'i (Kâbe'yi) tavaf ederken gördüm. ve yanında bulunan bir sopayla Rük'n'e

---

(0) Buhârî No. (1597); Müslim No. (1270).

(Hacer-il Esved'e) dokunur ve ardından sopayı öperdi^۱."

Dördüncü Durum: Şayet Hacer-il esved'e bir şey ile dokunmak da mümkün değilse, ona yönelip eliyle uzaktan işaret eder ve "Bismillah ve Allahu Ekber diyerek" tekbir getirir, elini öpmez . Zira İbn Abbâs şöyle anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.) devesine binerek tavaf ederdi ve (Hacer-il Esved'in) Rükne (köşesine) her vardığında eli ile onu işaret eder ve "Allahu Ekber" derdi^۲".

Bir diğer rivâyete göre: "Köşeye geldiği zaman (Hacer-il esved'i alarak) elindeki bir şeyle orayı işaret eder ve (Allahu Ekber) derdi^۳".

Ayrıca Rasulullah (Sallallahu aleyhi vesellem)'den rivayet edildiğine göre, birbirini

---

۱- Müslim (1275).
۲- Buhârî No. (5293).
۳- Buhârî No. (1632).

güçlendiren yolları bulunan şu hadiste şöyle demiştir: “Ey Ömer! Sen güçlü bir adamsın, Hacer-il Esved için insanlarla itişme, zayıf olan insanlara eziyet verirsin, bir boşluk görürsen dokun aksi takdirde ona yönel ve tekbir getir⁰⁾”.

Bu dört durumun ilk üçünde tavaf yapan kişi, diğer insanlarla itişmemeli, kendilerine eziyet vermemeli ve zarar vermemelidir; Harem-i Şerifte başkasına zarar vermek haramdır. Bir sünneti yerine getirmek için harama girmek doğru değildir. Bu sebepten dolayı kalabalık dönemlerde uzaktan selamlama yapmak daha doğrudur. Hacer-ül Esvedi öpmek için bir müslüman kardeşi itmek, incitmek haramdır.

---

0) Abdülrezzak el-Musannefte (5/36), İbn Ebî Şeybe Musannef'inde (3/171), el-Şaff'i el-Sünen-i Mêsûre'de (510), İmam Ahmed Müsned'inde (190) ve diğerleri tarafından rivayet edilmiştir. Ayrıca, o hadis bir diğer yoldan rivâyet edilmiştir: Zira et-Taberi "Tehzibü'l-Âsâr"de (1/85 No.106 - Müsned-i İbn Abbâs) ve el-Beyhaki de es-Sünen-i Kübra'da (5/80) nakletmişlerdir.

Haramın terki vaciptir. Dolayısı ile kalabalık dönemlerde istilam yapmak niyetiyle başka bir kardeşimize zarar verme ihtimali varsa , diğer bir sünnet olan uygulamayı yapmalıyız. Yine sünnet sevabını alırsınız inşaallah. Ama birine zarar vermek haram olduğundan bundan kaçınmak gerekir. Haramdan kaçınmak ise vaciptir. Öyle ise sünnetten haram tehlikesi ile uzaklaşıldığı için , vacip sevabı alınmış olur. Elhamdulillah müslümüman halis olduktan sonra . Cenab-ı Hak ona daha fazla mükafat vermektedir. Eğer o kişi güçlüyse ve orada kalabalık varsa, zayıflara zarar vermemek için kalabalıktan uzaklaşmalıdır. Ayrıca tavaf yapan kimse, bu yerin heybetini idrak edip fark etmelidir ve kalabalık yapanlara karşı nazik davranmalı, müsamaha göstermeli, ona merhamet etmelidir; çünkü merhamet ancak zalimlerin kalplerinden koparıldı. Allah'a derin saygı duymaya ve yalvarıp yakarmaya

çabalamalıdır. Bu saygıyı ve yalvarmayı gideren itişme ve kalabalık yapma gibi her şeyi bırakmalıdır. Yine de tavaf ederek, Allah'a kulluk bakımından kendisine farz kılınanlardan sapmamalıdır, bazı tavaf yapanlardan görüldüğü gibi, boş konuşmalarla, tartışmalarla ve kavgalarla meşgul olmamalıdır.

Kadınlar, kendilerinden herhangi bir şey görünmemek için veya haram bir şey olmamak için erkeklerle itişmemelidir. Ancak, sadece kadınların bulunduğu zamanı gözetip beklemeli ve o zaman Hacer-il Esved'i öper.

Bu aşamalardan sonra Kâbe'yi soluna alarak tavafa başlar, Rük-n-ü yemani'ye vardığında ona dokunur ancak öpmez ve tekbir getirmez, şayet dokunmak mümkün değilse geçer, onu işaret etmez ve kimseyle itişmez.

Mescid-i Harâm'de sadece Hacer-il Esved'e ve Rük-n-ü yemani'ye dokunulmalıdır. Çünkü Hacer-il Esved ile Rük-n-ü yemani İbrahim aleyhisselâm'in temelleri üzerinde olmuş ve Resûl-i Ekrem -sallallahü aleyhi vesellem- onların başkasına dokunmamıştır. Nitekim Abdullah bin Ömer (radıyallâhu anhüma)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber'in iki Yemen Rük-nü (yani Yemen'e bakan köşeler) dışında dokunduğunu görmedim"⁰.

Rük-n-ü yemani ile Hacer-ül esved arasında şöyle der:

"ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار"

Arapça Okunuşu: "Rabbena Atina fiddünya hasaneten ve fil ahireti haseneten ve kına azabennnar". Türkçe Anlamı İse: "Ey

---

(⁰) Buhârî No. (1609); Müslim No. (1267).

Rabbimiz! Bize dünyada iyilik ver Ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru”. (Bakara Sûresi: 201.Ayet). Zira Abdullah bin es-Saib'den rivayet edildiğine göre; şöyle demiştir: Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i iki Rükün arasında şöyle buyururken işittim: “Ey Rabbimiz! Bize dünyada iyilik ver Ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru”⁰ (Bakara Sûresi: 201. Ayet) .

Hacer el Esved'den her geçtiğinde ona yönelir ve "Allahu Ekber" diyerek tekbir getirir.

Tekbiri tekrarlamak ve Hacer-ül esved yanında kalmaya devam etmek ise, Peygamberimizden rivâyet edilmemiştir. Bu ancak kalabalıklara ve tavaf yapan insanlara eziyet ve zarar vermekten başka bir şeye neden olmaz .

---

(0) Ebu Dâvûd (1892), el-Nesâ'i el-Kubra'da (3920), Ahmed (15398), İbn Huzeyme Sahih'inde (2721) ve İbn Hibbân Sahih'inde (3826) nakletmişlerdir.

Geri kalan tavaf süresince istediği zikir ve duaları yapar veya Kur'an okur. Zira tavaf, Allah'ın zikri için meşru kılınmıştır.

Ümmü'l Müminin Aişe (radiyallâhu anha) şöyle anlatıyor:

"Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Evin (Kâbe'nin) etrafında dolaşmak, Safa ile Merve arasında Sa'y ve remy-i cimâr "Şeytan taşlama" ancak Allah'ı zikretmek (anmak) içindir⁰". Bunun üzerine tavafta bulunan kimse, dünya ve ahiret hayırlarından dilediği şekilde dua eder.

Tavafta Rasulullah -Sallallahu Aleyhi Vesellem-'in emriyle, sözüyle veya öğretimiyle

---

(0) Ebu Dâvûd (1888), Tirmizi (902), Ahmed (24351) ve diğerleri, Aişe (radiyallâhu anha)'den zayıf bir isnad ile şöyle nakletmişler: "Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Evin (Kâbe'nin) etrafında dolaşmak, Safa ile Merve arasında Sa'y ve remy-i cimâr "Şeytan taşlama" ancak Allah'ı zikretmek içindir". Ayrıca Abdürrezzâk, Musannef'ında (5/49), Aişe (radiyallâhu anha)'ye mevkuf olarak nakletmiştir.

herhangi bir zikir rivâyet edilmemiştir. Meşru olan dualarla dua edilir. Belirli bir duanın olmasındaki iddianın aslı yoktur. Rasulullah - Sallallahu Aleyhi Vesellem- iki rükün arasında şu duayı okurdu: “Rabbimiz! Bize hem dünyada hem de ahirette iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru!” (Bakara Sûresi: 201.Ayet) Hatta diğer dualarını da bu duayla sonuçlandırır. İmamların ittifakıyla tavaf için belirli bir zikir yoktur. Her şavt için farklı bir dua rivâyet edilmemiştir. Çünkü bazı tavaf yapanların bir kısmı, yanında bu belirli duaları ve zikirleri okuyacağı bir kitap taşıyabilir ki, bunların hepsi bid'attır, câiz olmayan ve daha önce yapılmamış mekruh bir iş. En iyisi içten geldiği gibi dua etmektir. Dünya ve ahiret hayırlarından dilediği şekilde dua eder.

Bir de bazı tavaf esnasında yapılan hatalardan biri de, bir grubun, tavaf yapmakta

kendilerine önderlik eden ve yüksek sesle duayı öğreten bir liderin etrafında toplanıp, topluca ona tek bir sesle takip edip uymalarıdır, böylece sesleri daha da yükselir de dolayısıyla kargaşa ve kaosun ortaya çıkmasına ve diğer tavaf yapanların kafası karışarak ne dediklerini bilmemelerine neden olur. Üstelik bunları yaparken Allah'a derin saygı duymak gider ve bu güvenli yerde Allah'ın kullarına eziyet ve zarar verirler. Tavaf, Hacer-ül Esved hizasından başlayarak, Kabe'nin etrafını yedi defa dolanmaktır. Yani Kâbe'nin etrafında yedi şavt atılır. Her bir dönüş bir şavt olarak kabul edilir. Dolayısıyla yedi şavt bir tavaf yapar. Bunun için Hacer-i Esved'den başlamak ve Hacer-i Esved'de bitirmek üzere yedi şavt Kâbe'yi tavaf etmek gerekir. Ayrıca tavafın bütün şavtları, Hicr-i İsmail'in dışından ve duvarın arkasından olması gerekir . Böylelikle eğer tavaf şavtlarının birisinde, (Hicr'in) içinden tavaf ederse, o hâlde

o şavt geçerli sayılmaz ve onu yeniden yapması gerekir.

Tavafi yedi şavt olarak tamamladığında sağ omuzunu örter ve “Makam’ı İbrahimden namazgah edinin” ayetini okuyarak Makam-ı İbrahim’e gider. Ve orada iki rekat kılar; mümkünse Makam-ı İbrahim’in arkasında ya dacona yakın yerde, mümkün değilse kişinin ile Kâbe arasında Makam-ı İbrahim bulunacak şekilde uzak yerde kılar; birinci rekatında Fatiha ve Kafırun süreleri okunur. İkinci rekatında ise Fatiha ve İhlas süreleri okunur.

Unutulmamalıdır ki, bazı Müslümanlar bu iki rekât kalabalık olduğu zamanlarda Makam-ı İbrahim'e yakın yerde kılarlar. Bu yüzden tavaf yapanları rahatsız eder, yürümelerine ve hareket etmelerine engel olup kalabalık ve sıkıntıya sebep olur, hâlbuki ister Mescidi'nin avlusunda,

ister mescit koridorlarında uzak bir yerde makamın arkasında namaz kılması câizdir. Üstelik belirli bir yerde değil herhangi bir yerde namaz kılabilir.

Uyarı: Ayrıca Makam-ı İbrahim'e dokunan, ve hatta onların vücutlarını ve çocuklarını mesh edenlere uyarı ve ikaz edilmelidir. Bu da ancak bir bid'attan başka bir şeyden ibaret değildir ve haram bir dalalet ve sapıklıklardandır. Zira Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ve O'nun ashab-ı kiram'ın mescide dokundukları rivâyet edilmemiştir. Bunun da yapılmasına izin vermemiştir.

Namazı bitirdikten sonra mümkünse Hacer el esved'e dokunur. Burada meşru olan sadece dokunmaktır. Bu mümkün değilse gider ve işaret de etmez.

Bundan sonar, mes'âya (Safâ ile Merve arasındaki sa'y yerine) gider. Safâ tepesine

yaklaştığı zaman “Şüphesiz Safâ ile Merve, Allah'ın (dininin) nişanelerindedir.” (Bakara Sûresi: 158. Ayet) Ayetini okur. Sa'ye başlamadan önce bu konumda bir kez okur ve bir daha okumaz. Ardından Allah'ın başladığı ile başlarız diyerek Ka'beyi görecektir şekilde Safâ tepesine çıkar. Kâbe'ye yönelir, ellerini kaldırır Allah'a hamd eder ve istediği şekilde dua eder. Rasulullah -Sallallahu aleyhi vesellem- dualarından biri de şu şekildedir: “Allah'tan başka hak ilah yoktur, O tektir hiçbir ortağı yoktur, mülk onundur, hamd ve övgüler onundur, O her şeye kadirdir, Allah'tan başka hak ilah yoktur, O sözünü yerine getiren, kuluna yardım eden tek başına ahzabı (düşmanı) hezimete uğratandır.” Bu duayı üç defa tekrarlar ve bunların arasına farklı dualar da eder⁰.

(⁰)Müslim No (1218)

Yani bu duayı okuduktan sonra kendine farklı şekilde dualar eder, sonra bu duayı okur ve kendine dua eder, üçünü defa okuduktan sonra dua etmez, Merve'ye gitmek için iner. Safâ'dan Merve'ye indikten sonra vadinin dibine doğru yürür. Bu vadi, bugün, Harem'in diğer mermerleri gibi mermerden ibarettir, ancak onun başlangıçtaki tavanına yeşil ışıklar yerleştirilmiştir. Yeşil bayrağa vardığında erkekler hızlı bir şekilde koşar ama kimseye rahatsızlık vermez. İkinci yeşil bayrağa vardığında ise normal yürümeye başlar, Merve'ye vardığında tepesine çıkar ve Kibleye yönelir. Ellerini kaldırır Safâ tepesinde söylediklerini burada da tekrarlar .

Sonra Merve'den Safâ'ya iner, yürünecek yerde yürür, koşulacak yerde koşar. Safâ'ya vardığında birinci defa yaptığı gibi yapar; kibleye yönelir. Ellerini kaldırır. Birinci defa söylediklerini burada da tekrarlar, böylece yedi

şavtı (turu) tamamlar. Safâ'dan Merve'ye gidişi bir şavt (tur) sayılır, Merve'den Safâ'ya dönmesi ikinci şavt sayılır. Sa'y esnasında istediği dua ve zikri söyleyebilir veya Kur'an okuyabilir. Daha önce Tavafta bahsedildiği gibi, bazılarının sandığı gibi, her şavt için belirli bir dua veya belirli bir zikir yoktur .

Safâ ve Merve tepelerine çıkmak ve iki bayrak arasında hızlı bir şekilde koşmak vâcib değil, sünnettir.

Safâ tepesinden başlayarak, Safâ - Merve tepeleri arasında Sa'yı yed şavt tamamladıktan sonra, erkek ise saçını kısaltır veya tamamen keser. Ancak kısaltma veya kesme başın tümünü kapsamaması gerekir. Şüphesiz saçın tümünü (tırış etmek) kısaltmaktan daha faziletlidir. Ancak Temettü' yapmak istemiş olsa ve hac yakın olup da dolayısıyla bundan önce

saçları bitmemekten korkarsa, işte o zaman onun hakkında kısaltmak daha faziletlidir, böylece de saçı kalır ve hac süresinde tıraş olur; Çünkü Peygamber (s.a.v.) Zilhicce ayının dördüncü günü Mekke'ye geldiğinde: “Ashabına Kâbe'yi, sonra Safâ ile Merve arasında tavaf etmelerini ve saçlarını kısaltmalarını ve ihramdan çıkmalarını emretti. Bu da sadece yanında gerdanlık taktığı bedenesi (devesi) olmayanlar içindir”⁰. Demek: yanında hedy kurbanı bulunmaz.

Öte yandan, saç kısaltma veya kesme başın tümünü kapsaması gerekir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz." (Fetih Sûresi: 27.Ayet). Bir de Enes b. Malik (radıyallâhu anh), şöyle anlatıyor;

---

(0) Buhârî, Abdullah bin Abbâs (radıyallâhu anhüma)'nın hadisinden (1545) nakletmiştir.

Allah'ın Resülü (ﷺ), saçlarının tümünü kazıttı. Önce başının sağ tarafını tıraş etti, sonra da sol tarafını tıraş etti⁰. Üstelik O'ndan, başın bir kısmını tıraş etmeye ve diğer kısmını terk etmeye izin verdiği rivâyet edilmemiştir.

Kadınlara gelince, kendileri için meşru olan kısaltmaktır. Saçı tıraş etmek veya kazıtmak, kadınlar için câiz değildir. Yine kısaltma saçın tümünden yapılmalıdır. Şayet ümre yapan kadının saçı örgülü ise, örgülerin tüm uçlarından kesilir veya saçı toplanır de tümünden kesilir. Kadınlar için kısaltma konusunda Müstehap olan, parmak ucu kadar kesmektir. Bundan daha fazlasını kesmemesi gerekir.

Bu uygulamalarla umre tamamlanmış olur. Böylece ihramdan tamamen çıkılmış olur. Ve

---

(0) Müslim No (1305)

Cinsel ilişki dahil olmak üzere ihram yasakları tamamıyla sona ermiş olur.

Umrenin Yapılış Şekli Özeti:

۱- Cünüplük sebebiyle yıkanır gibi yıkanmak ve güzel koku sürünmek.

۲- İhram elbisesini, erkek için izar ve rida, kadın için Helâl olan elbiseden istediğini giymek.

۳- Tavafa başladığı ana dek telbiye getirmek.

۴- Tavaf, hacr-ül esved hizasından başlayarak, Kâbe'nin etrafını yedi defa dolanmaktır.

۵- Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekât kılmak.

۶- Safâ Tepesinden başlayarak dördü gidiş, üçü dönüş olmak üzere Safâ ile Merve Tepeleri arasında toplam yedi şavt Sa'y yapmak.

۷- Saçları erkekler için tıraş etmek, kadınlar için kısaltmak.

Onuncu Konu: Hacc'ın Rükunları Ve Görevleri

Haccın Rükunları: Onsuz (bunlar yapılmadan) geçerli olmayan Haccın Rükunları dörttür ve onlar da:

۱- İhram, Hacc'a girişin niyetidir, bu niyetin yeri kalptir ve dille söylenmesi caiz değildir. (Ben kendim için yahut filan filan için Hacca niyet ettim) denilmez. Niyet olmadıkça da amellerden herhangi biri geçerli olmaz. Buna ise Ömer B. Hattab R.A'nın Hadisi delildir. "Ameller niyetlere göredir, ve herkesin niyeti ne ise eline geçecek odur⁰."

Hac için ihram zamanı: Şevval ayının girişi yani Ramazan'ın son günü güneşin batmasıyla hac için ihrama girmenin vakti başlar. Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: { Hac bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca karar verip niyet ederse, bilsin ki hac sırasında kadına yaklaşmak, günaha sapmak ve

---

(0) Buhari'de (1), Muslim'de (1907) numarası ile rivayet edilmiştir.

tartışıp çekişmek yoktur.} [Bakara 197] Hac ayları: Şevval, Zilkade, ve Zilhicce'nin 10 günüdür. İhrama daha önce sözü edilen ve açıklanan beş ihram yerinden birinde girilir.

۶- Allah-u Teala'nın sözüne göre Arafat'ta vakfe: Arafat'tan dalga dalga indiğinizde Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. [Bakara 198] Abdurrahman B. Ya'mer R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Rasulullah'a (S.A.V.) şahit oldum. İnsanlar O'na gelip de Hac ne zamandır? Diye sorduklarında " Hac arafattır. Bu yüzden kim Arafat gecesine fecirden önce toplanma gecesine yetişirse, haccı tamam olur⁰.

Arafatta vakfeye durmanın zamanı: Zilhicce ayının dokuzuncu gününde güneşin batmasıyla başlar. Çünkü Rasulullah (S.A.V) güneş batmadan Arafatta vakfeye durmadı. Cabir B. Abdullah R.A'dan

---

(0) Ebu Davud'ta (1949), Tirmizi'de (889), El-Nesa'i-de (3016) ve İbn Mace'de (3015) numarası ile rivayet dirmiştir

rivayet edildiğine göre buyurdu ki: “Güneş battığında Kasva’yı emretti, (Kasva) O’nun için eğrildi ve vadinin ortasına getirildi ve İnsanlara hitap etti... sonra da yerine gelinceye kadar O’na bindi’’. Salim B. Abdullah B. Ömer’den (R.A.) rivayet edildiğine göre: Abdülmelik Haccac’a İbn-i Ömer’i halife bırakması için yazdı ve İbn-i Ömer R.A. geldi ve ben Arafatta güneş batarken Onunla beraberdim. Haccac’ın çadırından O’nu çağırdı O da üzerinde safran ile boyanmış bir çarşafı dışarı çıkı ve dedi ki: Neyin var Ey Ebu Abdurrahman? O da dedi ki: Eğer sünneti istiyorsan (ona tabi olmak istiyorsan) şimdi yola çıkış zamanı. O da bu saatte mi dedi. Evet dedi. O da başıma su dökmesiye kadar bekle sonra çıkayım dedi. O da Haccac çıkasıya kadar bekledi. Sonra Haccac çıktı , ben ve babamla beraber gece yolcuğu yaptı. Bende dedim ki: Eğer sünnete tabi olmak istiyorsan hutbeyi kısa tut,

---

() Müslim’de (1218) numarası ile rivayet edilmiştir.

vakfede acele et. Abdullah'a bakmaya başladı, Abdullah bunu görünce doğru söylüyor dedi⁰.

Arafatta vakfe 10. gün (kurban bayramı günü) icmayla (alimlerin görüş birliğine göre) biter⁰. Ayrıca bu Abdurrahman B. Ya'mer R.A.'ın hadis-i şerifi delil olmuştur. Buyurdu ki: Rasulullah'a (S.A.V.) şahit oldum. İnsanlar O'na gelip de Hac ne zamandır? Diye sorduklarında ‘ ‘ Hac arafattır. Bu yüzden kim Arafat gecesine fecirden önce toplanma gecesine yetişirse, haccı tamam olur⁰⁷’.

Vakfe yeri: Arafat'ın tüm yerleri böylece Arafat'ın tamamı (vakfe) yeridir. Hacı nerede durursa dursun haccı sahih olur. Cabir B. Abdullah R.A.'tan rivayet

---

(0) Buhârî'de (1660) numarası ile rivayet etmiştir.

(0) İbn Abd El-Bar'ın İstidkar'ında (4/280) ve İbn Gudame'nin El-Muğnii'sinde (5/274) geçmektedir.

(07) Ebu Davud (1949), Tirmizi (889), El-Nesa'i (3016) ve İbn Mace'de (3015) numarası ile rivayet etmiştir.

edildiğine göre Rasulullah S.A.V şöyle buyurdu: İşte burada durdum, Arafat'ın tamamıysa mahaldir^(۱).

۳- Ziyaret tavafı: Hac tavafı yahut ziyaret tavafı olarak isimlendirilir. Ve o Kabe'yi tavaf etmektir. Bu tavafın rükun oluşuna delil ise Allah-u Teala'nın şu ayeti-i kerimesidir: {Beytu'l Atiği (Kabeyi) tavaf etsinler} [Hac 29] ve Aişe R.A'dan rivayet edildiğine göre buyurdu ki: Safiye Binti Huyey ben hayız olduktan sonra hayız oldu. Aişe dedi ki: Hayızımı Rasulullah S.A.V'e anlattım. Rasulullah S.A.V. buyurdu ki: O (Safiyye), bizi (Mekke'den Medine'ye yola çıkmamıza) engel mi olacak?" diye sordu. Ben: Yâ Rasûlallah, Safiyye farz tavafı yaptı ve Beytullah'ı tavaf etti, dedim. Bunun üzerine Peygamber -sallallahu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "O halde yola çıksın"^(۲).

---

(۱) Müslim'de (1218) (149) numarası ile rivayet etmiştir.

(۲) Buhari'de (4401) ve Muslim'de (1211) numarası ile rivayet etmiştir.

Ziyaret tavafinın vakti: Arafatta durup, geceyi müzdelife geçirdikten sonra başlar. Allah-u Teala'nın Sözü'ne istinaden: {Sonra kirlerini gidersinler; adaklarını yerine getirsinler ve o Eski Ev'i (kabe) tavaf etsinler.} [Hac 29] Kirleri gidermek ve adakları yerine getirmek ancak Arafat ve Müzdelife vakfesinden sonra olur. Müzdelife'de geceleyenler için başlangıcı 10. gecenin yarısından sonradır.

Onuncu günün sabahında tavaf etmek sünnet olup, bitişine gelince bunun için belirli bir zaman olmayıp, ١٢, ١٣, ١٤. günlerde de tavaf edilir bunda bir beis yoktur.

٤- Safa ve Merve arasında say: Allah-u Teala'nın sözüne göre: { Şüphe yok ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlardandır. Her kim Beytullah'ı ziyaret eder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur.} [Bakara 158] Ve Abdullah İbn. Abbas R.A. dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Nebi S.A.V. Daha

sonra terviye günü (Zilhicce'nin 8. günü) öğleden sonra hac için ihram'a girmemizi emretti” Hac menasiklerini bitirdiğimizde ise Kabe’yi tavafa, Safa ve Merve’yi (saya) geldik. Haccımız tamam oldu ve kurban kesmemiz gerekti 0.

Aişe R.A.’dan rivayet edildiğine göre dedi ki: “Rasulullah S.A.V. aralarında tavaf yapılmasını emretti dolayısıyla hiç kimsenin aralarındaki tavafi terk etmeye hakkı yoktur”0. Bir rivayete göre de Aişe R. A buyurdu ki; Safa ve Merve arasında say yapmayanın Allah Haccını tamamlamamıştır0.

Kıran ve ifrad haccı için Say’ın vakti: Kudüm tavafından sonra başlar, başlangıcı Arefe gününden önce kudüm tavafından sonra yapılması hoş görülür ama arefe gününden sonraki güne ziyaret tavafından sonrasına da ertelenmesi caizdir.

---

(0) Buhârî’de (1572) numarası ile rivayet etmiştir.

(1) Buhari’de (1643) ve Müslim’de (1277) numarası ile rivayet etmiştir.

(2) Buhari’de (1790) ve Müslim’de (1277) numarası ile rivayet etmiştir.

Temettu haccı için: Vakti Arafat vakfesinden, müzdelifede geceledikten, ziyaret tavafını yaptıktan sonra başlar. Sünnet ise 10. Günde ziyaret tavafını yaptıktan sonra kurban kesmesidir. Son vakti ise ziyaret tavafının vakti gibidir, sonu için bir sınır yoktur.

Dikkat: Saydan önce Nesek (Hac ile ilgili olan) tavafi yapılması şart koşulmuştur. Kudüm tavafi, ziyaret tavafi, veda tavafi gibi. Eğer bunları yapmadan tavaf yaparsa bu batıldır ve caiz değildir.

Hacc'ın gereklilikleri:

Haccın gereklilikleri yedidir:

1- Şer'i olarak itibar edilen yerde ihrama girmek. Bunun varlığına Abdullah B. Ömer R.A'nın hadisi delil olur. Bir adam mescitte ayağa kalktı ve dedi ki Ya Rasulallah nereden başlamamızı emredersin? Bunun üzerine Rasulullah S.A.V buyurdu: "Medine ehli (halkı) Zülhüleyfe'den Şam ehli Cuhfe'den,

Necd ehli ise Kam'dan başlar⁰. Başka bir rivayette de: Abdullah B. Ömer R.A. buyurdu ki: Rasulullah Medine Ehline Zülhüleyfeden başlamalarını, Şam ehline Cuhfeden ve Necd ehline de Kam'dan başlamalarını emretti⁰. Ve Zeyd B. Cübeyr R.A.'dan olan başka bir rivayete göre de: O Abdullah B. Ömer R.A.'ın evine yanlarında Füstat ve Suradik ile beraber geldi ve ona sordum: Umreye nereden başlamam caiz? O da dedi ki: Rasulullah Necd Ehli'ne Kam'dan, Medine ehline Zülhüleyfe'den ve Şam ehline cuhfeden başlamalarını farz kıldı⁰.

۶- Gündüz gün batıncaya kadar orada duranunki Arafat vakfesidir. Çünkü Nebi S.A.V buyurdu ki: Vakfe güneş batıncaya kadardır. Arafat'ta da ihtiyaç olmasına rağmen Müzdelife'de izin verdiği gibi, zayıfların Arefeden gün batımından önce ayrılmalarına izin vermemiş böylece gün batımına

---

(0) Buhari'de (133) ve Müslim'de (1182) numarası ile rivayet etmiştir. Bu Buhari'nin sözüdür.

(0) Müslim'de (15)-(1182) numarası ile rivayet etmiştir.

(0) Buhari'de (1522) numarası ile rivayet etmiştir.

kadar orada durmaya geceyle gündüzü birleştirmeye delil olur. Gece vakfeye durup gündüz kalkmayan kimseye gelince, en azından ayakta durması ona yeter, hiçbirşey yapmasına gerek yoktur. Rasulullah S.A.V kavline göre: ‘‘Hac Arafattır. Cem gecesi Fecr’den önce gelen Hacc’ı yetiştirmiş olur⁰⁾’.

٣- Müzdelife’ye gece yarısından önce ulaşanlar, Kurban Bayramı arifesinde gece yarısından sonraya kadar geceyi Müzdelife’de geçirirler.

Müzdelife’de geceyi geçirmenin delili: Allah-u Teala’nın {Arafat’tan ayrılıp (sel gibi Müzdelife’ye) akın ettiğinizde, Allah’ı Meşari Haram’da anın.} [Bakara 198] ayet-i kerimesidir. Urve B. Mudırs Et-Tai R.A.’ın hadisine göre vakti fecrin doğuşuna kadar uzar. Rasulullah S.A.V. buyurdu ki: Kim bu namaza bizimle birlikte yakalar ve ondan önce gece

---

(0) Tirmizi’nin külliyyatında (889) numarası ile rivayet etmiştir.

veya gündüz Arafat'a gelirse, haccını tamamlamış ve kirlerinden arınmış olur⁰.

Peygamber S.A.V ağır ve zayıfları geceleyin fecirden önce Müzdelife'den Mina'ya gönderdi. Abdullah B. Abbas R.A'dan rivayet edildiğine göre buyurdu ki: Rasulullah S.A.V. beni gece toplamaya gönderdi yahut takdim etti⁰. Ve Esmâ'nın Efendisi Abdullah'tan rivayet edildiğine göre: Esmâ Bint Ebu Bekr R.A.'dan Cem gecesinde Müzdelife'ye indi ve namaz kılmaya başladı ve bir saat namaz kıldı sonra dedi ki " Ey oğulcuğum ay kayboldu mu?" Ona hayır dedim. Bir saat daha namaz kıldı sonra " Ey oğulcuğum ay kayboldu mu?" dedi evet dedim. Öyleyse yolculuk yapın dedi. Yolculuk yaptık ve şeytan taşlamaya kadar ilerledik. Sonra döndü ve sabah namazını evinde kıldı. Bende O'na dedim ki: Ey Henta sabahın biraz aydınlandığından başka birşey görmüyoruz. Dediki:

---

(0) Ebu Davud (1950), Tirmizi (906), Nisa-I (3039) ve İbn Mace'de (3016) numarası ile rivayet etmiştir.

(0) Buhari'de (1856) ve Müslim'de (1293) numarası ile rivayet etmiştir.

Ey oğulcuğum Rasulullah S.A.V. gitmemize izin verdi⁰.

Salim B. Abdullah B. Ömer R.A'dan rivayet edildiğine göre Abdullah B. Ömer R.A. dedi ki ailesinin adedini sayarken dedi ki Böylece onlar gece Müzdelife'deki Meş'ari Haramda duruyorlar ve diledikleri kadar **Allah'I** zikrediyorlar. İmam kalkmadan ve ilerlemeden önce geri dönüyorlar. Onlardan sabah namazı için Mina'ya gelenler oluyor ve aynı şekilde yine onlardan daha sonra gelen de oluyor geldiklerinde de şeytanı taşıyorlar İbn Ömer R.A. dedi ki ‘’ Rasulullah S.A.V. bunları yaptı’’⁰.

Müzdelife'de sabaha kadar gecelenmesi, sabah namazının orada kılınması ve uzun bir yola çıkıncaya kadar orada kalınması sünnettir.

-
- (0) Buhari'de (1679) ve Müslim'de (1291) numarası ile rivayet etmiştir.
(٢) Buhari'de (1676) ve Müslim'de (1295) numarası ile rivayet etmiştir.

ξ- Akabe Cemresini bayram günü tek başına Teşrik günlerinde ise üç Cemre'yi kendi vakitlerine göre ihya etmek ve bunun gerekliliği Peygamber S.A.V.'in kurban günü ve Teşrik günlerinde cemreyi ihya ettiği şu sözüyle ispatlanır: “ Menasiklerinizi yerine getirin”⁰.

ο- Erkekler için tıraş veya saç kesilmesi kadınlarda ise sadece saçın kesilmesi Abdullah bin Abbas R.A.'ın şu hadisiyle delillendirilir: Nebi S.A.V. Mekke'ye geldiğinde ashabına Beyt'i, safa ve merveyi tavaf etmelerini emretti sonra ise tıraş olmaları, saçlarını kısaltmaları helal oldu⁰. Ve Cabir B. Abdullah R.A.'ın hadisinde şöyle buyrulmuştur: Peygamber S.A.V ashabına burayı umre yapmalarını, tavaf etmelerini ve sonra saçlarını kesmelerini emretti⁰. Abdullah b Abbas R.A. anlatıyor: Allah Rasulu S.A.V buyurdular ki:

---

(0) Müslim'de (1297) numarası ile rivayet etmiştir.

(Y) Buhari'de (1731) numarası ile rivayet etmiştir.

(J) Buhari'de (1651) numarası ile rivayet etmiştir.

“Kadınlara saçlarını tıraş etmeleri farz değildir, onlara saçlarını kestirmek farzdır”⁹.

٦- Mina'da geceleme Teşrik günlerinin acele edenler için 11. ve 12. Gece sidir gecikenler için de 13. Gece ilave edilmiştir. Buna Abdurrahman b Ömer R.A.'ın hadisi delalet eder. Buyurdu ki: Abbas b Abdulmuttalib Rasulullah S.A.V.'den Şikaye için Minada kalması gerekirken Mekke'de geceleme için izin istedi ve Rasulullah O'na izin verdi¹⁰. Eğer geceleme farz olmasaydı o zaman Abbas'ın Peygamber S.A.V'den izin istemesine gerek kalmazdı. Ve Ömer b. Hattab R.A.'ın otoritesiyle sabit oldu ki: “ Hacılar arasında hiçkimse Mina gecelerini Akabenin arkasından geçiremez”¹¹.

٧- Veda tavafı: Hayız ve Lohusaların üzerinden düşer. (Yükümlü değildir) Onlara sorunlu değildir¹². Ve buna Abdullah b. Abbas R.A.'ın hadisi delalet

-
- (9) Ebu Davud (1985) numarası ile rivayet etmiştir. Hafız İbn Hacer Buluğ El-Meram(S.222) adlı eserinde (Hasen Hadis) olduğunu söylemiştir.
- (10) Buhari'de (1634) ve Müslim'de (1315) numarası ile rivayet etmiştir.
- (11) İmam Malik Muvatta'da Ebi Mus'ab El-Zühri tarafından rivayet edildiğini belirtmiştir.(1410)
- (12) Buhari'de (1755) ve Müslim'de (1328) numarası ile rivayet etmiştir.

eder: İnsanlar (sahâbe), son işleri Beytullah'ı tavaf etmekle (Vedâ tavafını yapmakla) emrolundular. Ancak (Vedâ tavafı) âdet gören (hayızlı) kadından hafifletildi (kaldırıldı)." Abdullah bin Abbas Radiyallahu anhuma'dan olan Başka bir rivayette İnsanlar herbir taraftan gidince Rasulallah şöyle buyurdu “ Hiç kimse, son işi Kâbe ile olmadıkça (Kâbe'yi tavaf etmedikçe, Mekke'den) çıkmasın (ayrılması)⁰”.

Bunlar Hacc'ın Hacının ona özen göstermesi gereken görevleridir. Kim bunları terk ederse (yapmazsa) Mekke'de kesilip fakirlere verilmek üzere bir koyun veya devenin yedide biri veya sığırın yedide biri kadar fidye vermelidir.

Hacc'ın diğer filleri ve sözleri hac tarifinde geleceği gibi: Hacıların elinden geldiğince yerine getirmesi gereken sünnetler: örneğin kudüm tavafı, terviye günü minaya gitmek, arafe günü geceleme, ızdıba (erkeklerin ihramı kollarının altından geçirip

---

(0) Müslim'de (1327) numarası ile rivayet etmiştir.

omuzlarına atmaları) ve remel (kendi konularında) , Hacer-ül Esved'in öpülmesi, zikirler, dualar, safa ve merveye çıkmak gibi.

Onbirinci Konu: Haccın Yapılışı

Haccın Başlangıcı: Hac için İhrama girmek:

Zilhicce ayının sekizinci günü olan Terviye gününün sabahında, Hac yapmak isteyen kimsenin, Mekke'de bulunduğu müddetçe, bulunduğu yerde, Mekke'de veya dışında olsada Mekke'ye yakın olanların hac yapmak için ihrama girmeleri gerekir.

İhrama girmek için Mescid-i Haram'a veya başka bir mescide gitmek sünnet değildir. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'den ve onun ashabından böyle bir şey rivayet edilmemiştir.

Veda Haccı'nda Peygamberimiz (s.a.v.) ile beraber olan sadık sahabeler, buldukları yer olan Abtah'tan, belirli-bilindik bir yere gitmeden ihrama girdiler. Enes R.a.'dan şöyle rivayet edilir: "Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, Mekke'ye) vardığımızda ihramlardan

çıkmanız için herkese emir verdi. Terviye günü (Zülhicce'nin 8.günü) gelince hac için telbiye getirip ihrama girdiler⁰.

Cabir bin Abdullah'tan -Allah onlardan râzı olsun- rivâyet edildiğine göre, Peygamber onlara şöyle buyurmuştur: “Kabe'yi tavaf edin, Safa ile Merve arasında sa'y ettikten sonra traş olup ihramdan çıkın. Terviye gününe kadar ihram yasakları size helaldir. Terviye günü (yeniden) ihrama girin. Ettiğiniz ifrad haca niyetini de umreye çevirin”⁰.

Cabir bin Abdullah'tan -Allah ikisinden de razı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bize izin verdiği zaman, Mina'ya

---

(0) Buhari'den (1551) numarası ile rivayet edilmiştir.

(0) Buhari'den (1568) ve Müslim'den(1216) numarası ile rivayet edilmiştir.

gittiğimizde ihrama girmemizi emretti:
Abtah'da bize izin verildi dedi"⁰.

İhrama girince de mikattan ihrama girerken gusletmek, temizlenmek, dikişlileri çıkarmak, necasetten kurtulmak, şartlandırmak, güzel koku sürmek, iki rek'at namaz kılmak ve daha sonra yukarıda zikredildiği gibi onları ihrama girer gibi işler yapılır. Ancak Hac'da " Umre'ye niyet etmek" yerine "Hacca niyet "edilir.

Mina'ya gitmek:

Sekizinci günde bulunduğu yerden ihrama girerse, Mina'daysa orada oturur, Mina'nın dışındaysa öğleden önce oraya gitmesi sünnettir ve öğle, ikindi, akşam Yatsı ve Sabah namazını cem etmeksizin kılar ve kısaltılır ve o geceyi, Arafat gecesi olan Mina'da geçirir. Cabir bin Abdullah'tan, Allah ondan râzı olsun, şöyle

---

(⁰) Müslim'de (1214) numarası ile rivayet edilir.

demıştır :”Terviye günü gelince Mina'ya doğru yola çıktılar. Böylece hacca başladılar ve Allah'ın Elçisi bindi. Öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazını orada kıldı, sonra güneş doğuncaya kadar bir süre kaldı⁽¹⁾”.

Arafat'ta Vakfe Yapmak:

Dokuzuncu gün güneş doğduğunda Mina'dan Arafat'a yürünür, mümkünse kolayına gelirse öğlene kadar (Arafat'tan) iner, aksi halde ona bir sakınca yoktur. Çünkü yılın belli bir vaktinde inmek farz olmadığı gibi, önceki geceden Arafat'a gitmek caizdir.

Güneş battığında, hacıların imamı Arefe hutbesini okur, sonra onlarla öğle ve ikindi namazlarını birlikte kılar ve cem ederek kısaltır. İki rekat iki rekat kılarak cem eder. imamdan

---

(1) Müslim'de (1214) numarası ile rivayet edilir.

uzak olan kimseler, guruplar halinde Arafat'taki yerlerinde namaz kılarlar. Namazdan sonra hacının Allah'a çokça dua etmesi ve O'nu tesbih etmesi sünnettir. Kayalıklarda Peygamber (s.a.v.) pozisyonunda durması mümkünse daha hayırlıdır, yoksa Arafat'ta kendisi için uygun olan herhangi bir yerde durmalıdır. Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: "Nemire de kıldan bir çadırın kendisi için kurulmasını emir buyurdu, Rasûlullah (s.a.v.) yoluna devam ettiğinde... Arafat'a kadar geldi. Çadırının Nemire de kurulmuş olduğunu gördü ve çadırında inip konakladı. Nihayet zevale erince verdiği emir ile Kasva onun için semer vurularak hazırlandı. Resulullah (s.a.v.) insanlara hutbe Verdi... Sonra ezan okuyup kamet getir(t)di, öğle namazını kıl(dır)dı. Sonra kamet getir(t)ip ikindi namazını kıl(dır)dı. Aralarında da hiçbir namaz kılmadı. Sonra Resulullah (s.a.v.) bineğine binip Mevkif'e

kadar geldi. Devesi Kasva'nın karnını kayalara doğru çevirdi, yayaların toplandığı yeri de önüne aldı, kibleye döndü. Güneş batıncaya kadar vakfede durdu. Güneşin sarılığı azıcık gidip sonunda güneşin sarılığı da kaybolunca Usame'yi de arkasına alarak Resulullah (s.a.v.) yola koyuldu⁰.

Arafat dağına çıkmak sünnet değildir ve oraya çıkmak isteyen bazı cahillerin yaptıklarına, bid'at ve kendisine haram kılınan nimetleri aramak ve mesh etmek gibi haram olan şeylere dikkat etmelidir. Bütün bunlar kerih görülür ve yanlış bir inançtır. Peygamber'den (s.a.v.) ve onun şerefli ashabından gelmeyen bir şer ve sapıklıktır. Hacının bu menfur ve sapıklıklardan herhangi birini yapması haramdır .

(⁰) Müslim'de (1214) numarası ile rivayet edilir.

Arafat'ın tamamı vakfe yeridir. Nerede durursa dursun duruşu doğrudur, Cabir bin Abdullah'tan Allah ondan râzı olsun rivâyete göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Ben burada durdum ve Arafat'ın tamamı vakfe yeridi.⁰⁾”.

Arafat Dağı'nda duran, Arafat'ın sınırları içinde olduğundan emin olmalı ve sınırlarını gösteren işaretler var, bunu bilsin ve bilmeyen sorsun. Çünkü hac Arafat'tır. Abdurrahman b. Ya'mer ed-Diyell' der ki: Arafatta Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bazılarının gelip hac ile ilgili soru sorduklarını gördüm. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) "Hac Arafat'tır. Arefe günü güneş doğmadan önce Arafat'ta bulunanın haccı tamam sayılır" buyurdu⁰⁾.

Zikir ve dua külliyatlarından:

---

(0) Müslim'de (1218) (149) numarası ile rivayet edilir.

↳ Ebu Davud (1949), Tirmizi (889), Nisai (3016) ve İbn Mace'de (3015) numarası ile rivayet edilmiştir.

Arafat'a dua ederken ellerini kaldırması sünnettir. Usame b. Zeyd bildiriyor: Arafat'tayken, Resulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) bineğinin terkisindeydim. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) dua etmek için ellerini kaldırıncaya, deve başını hareket ettirdi ve bunun üzerine yular Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in elinden düştü. Allah'ın Resülü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir eliyle yuları alırken diğer elini kaldırarak duasına devam etti⁰.

İşte Kur'an ve Sünnet'ten seçme dualar:

- “Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru”. (Bakara: 201)

---

(0) Ahmed (21821), Nisai (3011) numarası ile rivayet edilmiştir. İbn Hacer Feth El-Beri'de (Nisai iyi bir senedle nakletmiştir) demiştir.(11/142)

- “Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.” (Bakara: 286)

- “Rabbimiz! Bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından bir rahmet bahşet. Şüphesiz sen çok bahşedensin.” (Al-i imran: 8)

- (Bunlar), “Rabbimiz, biz iman ettik. Bizim günahlarımızı bağışla. Bizi ateş azabından koru” diyenler. (Al-i imran: 16)

- “Rabbim! Bana katından temiz bir nesil bahşet. Şüphesiz sen duayı hakkıyla işitensin” ((Al-i imran: 38)

- “Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda)

ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et". ((Al-i imran: 147)

- "Rabbimiz! Biz, 'Rabbinize iman edin' diye imana çağırın bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al. Rabbimiz! Peygamberlerin aracılığı ile bize va'dettiklerini ver bize. Kıyamet günü bizi rezil etme. Şüphesiz sen, va'dinden dönmezsin." (Al-i imran: 193, 194)

- "Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz." (Araf: 23)

- "Bana Allah yeter. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben ancak O'na tevekkül ettim. O, yüce Arş'ın sahibidir." (Tevbe: 129)

- “Rabbim! Bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut.” (İbrahim: ۳۵)

- “Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabbimiz! Duamı kabul eyle. Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla.”. (İbrahim: 40:41)

- “Ey Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve içinde bulunduğumuz şu durumda bize kurtuluş ve doğruluğa ulaşmayı kolaylaştır”. (Kehf: 10)

- “Rabbim! Gönlüme ferahlık ver. İşimi bana kolaylaştır.” (Taha: 25, 26)

- “Rabbim! İlmimi arttır”. (Taha: 114)

- “Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum”. (Enbiya: 87)

- “Rabbim! Geride kalanların en hayırlısı sensin, yine de sen beni yalnız (çocuksuz) bırakma!”. (Enbiya: 89)
- “Ey Rabbim! Şeytanların vesveselerinden sana sığınırım. Ey Rabbim! Onların benim yanımda bulunmalarından da sana sığınırım.” (Mü’minun: 97, 98)
- “Ey Rabbimiz! Bizden cehennem azabını uzaklaştır, gerçekten onun azabı sürekli bir helâktir! Şüphesiz, ne kötü bir durak ve ne kötü bir konaktır orası.” (Furkan: 65, 66)
- “Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle”. (Furkan: 74)
- “Ey Rabbim! Beni; bana ve ana-babama verdiğin nimetlere şükretmeye ve razı olacağın salih ameller işlemeye sevk et ve beni

rahmetinle salih kullarının arasına kat!”

(Neml: 19)

- “Bana ve anne babama verdiğin nimetlere şükretmemi, senin razı olacağın salih amel işlememi bana ilham et. Neslimi de salih kimseler yap. Şüphesiz ben sana döndüm. Muhakkak ki ben sana teslim olanlardayım.”

(Ahkaf: 15)

- “Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin tutturma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen çok esirgeyicisin, çok merhametlisin.” (Haşr: 10)

- Allah'ım bizi imanı sevdik, kalplerimizde onu süsle. Küfrü, fıskı kötü göster. Bizi rüşd sahiplerinden kıl.

- "Allahım! Cehennemden, Cehennem azabından, kabrin fitnesinden, kabir azabından, zenginliğin fitnesinin şerrinden ve fakirliğin

fitnesinin şerrinden Sana sığınırım, Mesih Deccal'ın fitnesinden sana sığınırım, Allahım! Günahlarımı, kar ve dolu suyuyla yıka, Beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi kalbimi de günahlardan temizle, Doğu ile batının arasını uzaklaştırdığın gibi benimle günahlarımın arasını uzaklaştır, Allahım! Tembellikten, düşkünlük derecesine varan ihtiyarlıktan ve borçtan Sana sığınırım,".

- Allahım! Acizlikten, tembellikten, düşkünlük derecesine varan ihtiyarlıktan, korkaklıktan, cimrilikten ve kabir azabından Sana sığınırım.

- Allah'ım, belanın çabasından, ıstırabın farkına varmaktan, kötü hükümden ve düşmanların gazabından sana sığınırım.

- Allah'ım her işimin koruyucusu olan dinimi düzelt. Geçim yerim olan dünyamı düzelt.

Ahiretimi düzelt. Hayatta iken daha çok iyi işler yapmamı nasip eyle.

- "Allah'ım! Senden Hidayet, Takva, İffet ve Gönül Zenginliği İsterim".

- Allahım! Âcizlikten, tembellikten, cimrilikten, ihtiyarlayıp ele avuca düşmekten ve kabir azâbından sana sığınırım. Allahım! Nefsime takvâ nasip et ve onu her türlü günahtan temizle; onu en iyi temizleyecek sensin. Ona yardım edip eğitecek sadece sensin. Allahım! Faydasız ilimden, ürpermeyen gönülden, doyma bilmeyen nefisten ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.

- Allahım! senden beni doğru yola iletmeni ve o yolda başarılı kılmanı niyaz ederim.

- Allah'ım, lütfunun kaybolmasından, sıhhatinin değişmesinden, intikamının ansızın gelmesinden ve bütün gazabından sana sığınırım.

- "Allahım! Malımı ve evlâtlarımı çoğalt.Rızık olarak bana verdiğin (nimetini) benim için bereketli kıl.
- "Azim ve halim olan Allah'tan başka ilah yoktur, Yüce arşın rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin, yerin ve yüce arşın rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur.
- Allahım! Ben senin kulunum. Erkek ve kadın kullarının çocuğuyum. Alnım (kontrolüm) senin elindedir. Benim hakkımda senin hükmün geçerlidir.Senin, benim hakkımdaki takdirin adâlettir. Kendini isimlendirdiğin, Kitabında indirdiğin, kullarından birisine öğrettiğin veya katındaki gayb ilminde kendine has kıldığın sana âit her isimle: Kur'an'ı, kalbimin baharı, göğsümün nûru, hüznümün ortadan kalkması ve kederimin gitmesi (için vesile) kıl(manı isterim).

- Ey kalplere tasarruf eden Allâh'ım!
Benim kalbimi Sen'in tâatin üzerine sabit kıl.
- Ey kalpleri çeviren Allâh'ım! Benim kalbimi
Sen'in dînin üzerine sâbit kıl.
- Allahım! Sen çok affedicisin, affetmeyi
seversin. Beni bağışla.
- Allah'ım, Senden hayırlı işler yapmayı,
kötülükleri terk etmeyi ve fakirleri sevmeyi,
beni bağışlamanı, bana merhamet etmeni ve
insanların fitnesini murad buyurduğunda,
fitnelere uğramadan beni vefat ettirmeni
dilerim. Senden Senin sevmeni, Senin
sevdiklerinin sevgisini ve Senin sevgine beni
yaklaştıracak amellerin sevgisini dilerim.
- Allah'ım, Senden hayrın başını ve sonunu, en
kapsamlı olanlarını, evvelini ve ahirini, açığını
ve gizlisini ve cennette en yüksek dereceleri

istiyorum. Allah'ım, Senden hidayet, takva ve gönül zenginliği dilerim.

- Ey Allah'ım! Ben, senden hayrın tamamını, hazırını, geleceğini, bildiğimi ve bilmediğimi talep ederim. Şerrin bütününden, hazırından ve geleceğinden, bildiğimden ve bilmediğimden sana sığınırım. Senden cennet ve cennete yaklaştırmacı, söz ve hareketleri isterim. Ateşten, ateşe yaklaştırmacı söz ve hareketlerden de sana sığınırım.

- Allahım! Bizimle günahlarımız arasına girecek (günah işlememizi önleyecek) kadar bize korkunu, o sebeple bizi cennete ulaştıracak kadar taat ve dünya musibetlerini, dolayısıyla üzerimizde hafifleteceğin kadar iman kuvveti nasib et. Allahım! Yaşadıkça bizi kulaklarımızdan, gözlerimizden ve kuvvetimizden faydalandır ve onları bize varis

kıl. Çize zulmedenlerden intikamımızı gerçekleştir. Bize düşmanlık edenlere karşı bize yardım et. Musibetimizi dinimizde eyleme. Dünyayı en büyük gayemiz ve ilmimizin erdiği son hudud haline getirme ve bizi acıımıyanlan üzerimize musallat etme.".

- "Allah'ım, hatamı ve cahilliğimi, işimde aşırılığımı ve benden iyi bildiğin şeylerimi bağışla. Allah'ım, ciddimi ve şakamı bağışla, hataen ve kasten yaptıklarımı bağışla. Bütün bunlar bende vardır.

- Allah'ım! Ben kendime çok zulmettim. Günahları bağışlayacak ise yalnız Sensin. Öyleyse tükenmez lütfünle beni bağışla, bana merhamet et. Çünkü affi sonsuz, merhameti nihayetsiz olan yalnız Sensin.

- "Allah'ım! Sana teslim oldum, ben sana inandım, sana dayandım. Yüzümü gönlümü sana çevirdim, senin yardımınla düşmanlara

karşı mücâdele ettim. Allah'ım! Beni saptırmandan yine sana, senin büyüklüğüne sığınırım, -ki senden başka ilah yoktur-. Ölmeyecek diri yalnız sensin. Cinler ve insanlar ise, hep ölümlüdürler!''.

- Allah'ım, seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzelce ibadet etmek için bana yardım et.

- Allah'ım! Kederden ve üzüntüden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borç yükünden ve insanların kahrından sana sığınırım.

- Allahım! Hidâyet verdiklerinin arasında beni hidâyet üzere sâbit kıl. Âfiyet verdiklerinin arasında bana da âfiyet ver. İşlerini üstlendiklerinin arasında benim de işimi üstlen (ve beni nefsimle bırakma). Verdiğini benim için bereketli kıl ve takdir ettiğin şeylerin şerrinden beni koru. Şüphesiz ki sen (dilediğin şekilde)

hükmedersin ve senin hükmünü bozacak kimse yoktur. Kimi dost edinirsen zelil olmaz. [Kimi de düşman edinirsen, o asla aziz olmaz.] Rabbimiz, sen mübârek ve yücesin.

- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur, sâdece O vardır. O tektir ve şerîki (ortağı) yoktur. Mülk O'nundur, hamd de O'na mahsustur. O, her şeye kâdirdir her şeye gücü yeter.

Müzdelife'de geceleme:

Arafat günü güneş battıktan sonra hacı Müzdelife'ye sürüklenir ve sakin olması gerekir ve Hacı kardeşlerini rahatsız etmez, eğer oraya ulaşırsa, eşyalarını indirmeden önce namaza başlar ve onunla birlikte akşam ve yatsı namazını cem ederek kılar. Akşamı üç ve yatsıyı iki rekat olarak kılar. Daha sonra geceyi Müzdelife'de geçirir ve Hac vazifeleri ile ilgili beyanında sunulduğu gibi, zayıf erkek ve kadınlar gece yarısından sonra Müzdelife'den

Mina'ya itilebilirler⁰. Kadınların ve zayıf kimselerin gece yarısından sonra Mina'ya önceden gönderilmeleri sünnettir.

Zayıf olmayan ve zayıflara tâbi olmayana gelince, şafağa kadar Müzdelife'de kalması, sabah namazını orada kılması ve Peygamber'in hidayeti gibi çok geç saatlere kadar kalması sünnettir. Peygamber, salat ve selam onun üzerine olsun.

Sabah namazını kılsa, kendisine kolay geliyorsa kutsal yere gelir, kibleye yönelir, böylece Allah'a tesbih, tekbir, tehlil getirir ve çok dilediği duayı yapar, sonra güneş doğumundan önce Müzdelife'den Mina'ya gider.

---

(0) Gece Yarısı: Gün batımı ile şafak arasındaki zamanın ortasıdır ve gecenin uzunluğuna ve kısalığına göre değişir ve bazılarının sandığı gibi her zaman saat on iki değildir.

Haram'a gitmesi de mümkün değilse, Müzdelife'deki yerinde kibleye yönelir, birlik olur, Allah'ı tesbih eder, O'na hamd ve niyazda bulunurdu. Câbir bin Abdullah'tan (Allah onlardan razı olsun) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ben burada durdum, ve Minanın her yerinde durulabilir, yolculuğunuzu durdurun, ben burada durdum. Arafatın her yeri bir durak yeridir ve ben burada durdum." ve bileceğiz⁰.

Yukarıda bahsedilenlerin tümü, Peygamber'in (sav.) yetkisi üzerine, barış onun üzerine olsun, Caber bin Abdullah'ın uzun hadisinde, Allah ikisinden de razı olsun, kanıtlanmıştır.

"Güneş batana, sarı ışık bir şekilde kaybolana ve güneş diski kaybolana kadar orada durmaya devam etti. Usame'yi arkasına oturttu ve Kasvâ'nın

---

(⁰) Müslim'de (149)(1218) numarası ile rivayet edilmiştir.

burnunu o kadar kuvvetli bir şekilde çekti ki (onu tam kontrol altında tutmak için) başı eyere değdi ve sağ eliyle insanlara (ölçülü olmalarını ve hızlı olmamalarını) işaret etti. Ve ne zaman yüksek bir kum yolunun üzerinden geçse, onu (devesinin burun ipini) hafifçe gevşeterek deve tırmandı ve bu şekilde Müzdelife'ye ulaştı. Orada bir ezan ve iki ikametle akşam ve yatsı namazlarını kıldırdı ve aralarında (Allah'ı) tesbih etmedi (yani akşam ile yatsı namazları arasında nafil rekâtlar kılmadı). Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) sabaha kadar uzandı ve sabah namazını, sabahın aydınlığı çıkınca ezan ve ikametle kıldı. Yine Kasvâ'ya bindi ve Meş'ar-i Haram'a gelince kıbleye yöneldi, O'na dua etti, O'nu tesbih etti, Tekliğini (La ilahe illallah diyerek) ve birliğini zikretti ve gün ışığı çok açık oluncaya kadar ayakta durmaya devam etti. Daha sonra güneş doğmadan hızla gitti⁰".

---

(0) Müslim'de (1218) numarası ile rivayet edilmiştir.

Müzdelife'den Mina'ya yürüyüş ve oradan iniş:

Zilhicce'nin 10. Günü, Kurban bayramı olan mübarek günde olursa Hacılar güneş doğmadan önce Müzdelife'den Mina'ya doğru yola çıkarlar ve vardıklarında şu dört şeyi yaparlar:

۱- Akabe'de en büyük ve sonuncu olan şeytanın taşlanması:

Bunun üzerine herhangi bir yerden nohuttan biraz daha büyük, küçük çakıl taşı alır ve onları toplamak için belirli bir yer yoktur. Sonra teker teker cemreye atar ve attığı her taşta tekbir getirir ve Allah'u Ekber der. Gücü yeterse vadinin ortasından, Kabeyi soluna Minayı sağına alır ve taşı atar. Abdurrahman b. Yezid ve Abdullah b. Mes'ud R.A.: büyük şeytana geldi Kabe'yi sağına Mina'yı soluna alıp yedisini beraber attı ve dedi ki: ‘‘ Kendisine Bakara Suresi indirilen zat S.A.V

böyle attı⁹.

Çakıl, ayakkabı, pabuç ve benzeri cinsten taşlar dışındataş atmak caiz değildir. Taşların taş atılan yere (o mekana) düşmeleri gerekir, orada kalmaları şart değildir.

۲- Kıran ve Temettu haccı yapan kimse için eğer gücü yetiyorsa ve kesmeye yetkili ise kurban kesmesinde bir sakınca yoktur. Kurban beyanı ve kesim zamanında anlatıldı.

۳- Tıraş yahut kısaltma, Sünnette erkeğin başını tıraş etmesi gerekir, ve eğer saçını kısaltırsa mahsuru yoktur. Cenab-I Hakk: { Allah izin verirse güven duygusu içince ya saçlarınızı kazıtarak veya kısmen kestirerek Mescid-I Haram'a muhakkak gireceksiniz} [Fetih 27] Ve Rasulullah S.A.V saçlarını tıraş etmiştir ama onu

---

(9) Buhari'de (1748), Müslim'de (1296) numarası ile rivayet edilmiştir.

kısaltmamıştır. Enes b. Malik R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Rasulullah S.A.V. Mina'ya şeytan taşlamaya geldi ve onu taşıladı. Sonra Mina'daki yerine geldi ve kurban kesti. Sonra berbere dedi ki: tut sonra sağ tarafını sonra sol tarafını işaret etti⁰. Nebi S.A.V saçlarını tıraş edenleri üç kere ve kısaltanları bir kere çağırdı. Abdullah b. Ömer R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Rasulullah S.A.V. "Allah tıraş olanlara rahmet etsin" buyurdu. Ya kısaltanlar Ya RasulAllah? dediler: Rasulullah: "Allah tıraş olanlara rahmet etsin" buyurdu. Ya kısaltanlar Ya RasulAllah? dediler: "Allah tıraş olanlara rahmet etsin" buyurdu. Ya kısaltanlar Ya RasulAllah? dediler: Kısaltanlara da buyurdu⁰.

Başını tıraş eder veya kısaltır sözü kafasındaki tüm saçları içerir. Kadın ise yalnızca

---

(0) Müslim'de (1305) numarası ile rivayet edilmiştir.

(0) Buhari'de (1727), Müslim'de (1301) numarası ile rivayet edilmiştir.

saçlarının uçlarından bir parmak ucu kadar keser.

Hacı akabe cemresinde taşı attığında ve saçını kesip ve kısalttığında kadınlara yaklaşmak dışında ona ihramın sınırlılıklarından haram kılınanlar helal olur. Cilbab, pantolon, elbise giymesi, güzel kokular sürmesi, saç ve tırnak kesmesi ve diğer yasaklar caizdir. Ve buna ilk helalleştirme denilir. Ve burada güzel koku sürmesi sünnettir. Aişe R. A.'da rivayet edildiğine göre: İhrama gireceği zaman Rasulullah'a güzel kokular sürerdim. Bu Kabe'yi tavaf etmeden önceki helallerindendir⁽¹⁾. Başka bir rivayette ise; Rasulullah ihrama girmeden önce ve kurban günü kabeyi tavaf etmeden önce içinde misk olan bir kokuyla onu kokulardım⁽²⁾.

ξ- Kabe'nin tavaf edilmesi. Ziyaret tavafı, hac

---

(1) Buhari'de (1539), Müslim'de (33) (1189) numarası ile rivayet edilmiştir.

(2) Müslim'de (46) (1191) numarası ile rivayet edilmiştir.

tavafi olarak isimlendirilir. Allah-u Teala: {Sonra kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler ve o Eski Ev'i tavaf etsinler} [Hac 29] buyurmuştur. Cabir b. Abdullah R.A.'dan rivayet edildiğine göre: "Rasulullah S.A.V. (bineğine) bindi, Kabe'ye gitti ve Öğlen namazını Mekke'de kıldı"⁰. Aişe R.A.'dan rivayet edildiğine göre: "Nebi S.A.V ile beraber Hac yaptık ve kurban günü geldi"⁰. Abdullah B. Ömer R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Kurbanını kurban günü kesti ve Kabe'yi tavaf etti sonra da ona haram olan herşey helal oldu⁰.

Eğer hacı Temettu haccı yapıyorsa ziyaret tavafından sonra Safa ile Merve arasında say yapmalıdır. Çünkü ilk sayı umre içindi ve Hac için umre yapması gerekir. Çünkü umre bir amel hac

---

(⁰) Müslim'de (1218) numarası ile rivayet edilmiştir.

(⁰) Buhari'de (1733) bu şekilde rivayet edilmiştir.

(⁰) Buhari'de (1691), Müslim'de (1227) numarası ile rivayet edilmiştir.

başka bir ameldir. Ve ancak çabalamakla tamamlanır. Allah-u Teala { Şüphesiz Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlarındandır. Her kim Beytullah'I ziyaret eder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur. } [Bakara 158] Abdullah b. Abbas R.A'dan rivayet edildiğine göre kendisine Hacc'ın lezzeti soruldu ve şöyle dedi: "Muhacirler ve Ensar ve Peygamber'in hanımları veda haccındaydık ve hamd ettik ve Mekke'ye geldiğimizde Rasulullah: (S.A.V) kurbanını kesmeyenler dışında hac ve umre için hamdınızı yapın buyurdu. Kabeyi tavaf edip Safa ve Merveyi say ettik ve Kadınlara geldik, elbiselerimizi giydik ve Rasulullah " Kim kurban kestiyse kurbanlık yerine varıncaya kadar bu ona helal kılınmaz" buyurdu. Sonra terviye akşamı haccı tamamladığımızı emretti. Menasiklerden uzaklaştığımızda geldik ve Kabe'yi tavaf Safa ve

Merve'yi say ettik, haccımız tamam oldu ve kurban bize gerekti⁰. Âişe validemiz (radıyallâhu anha) şöyle buyurmuştur: "Umre (Temettü Haccı) için ihrama girenler, Kâbe'nin etrafında ve Safa ile Merve arasında tavaf yaptılar. Sonra ihramdan çıktılar. Mina'dan döndükten sonra hacları için (Safâ ile Merve arasında) bir tavaf daha yaptılar. Hac ve umre (Kıran Haccı) için birlikte ihrama girenler, Safa ile Merve arasında sadece bir Tavaf yapmışlardır"⁰.

Fakat hacı İfrat yada Kıran haccı yapıyorsa kudüm tavafından sonra say yapmışsa bir daya say yapmamalıdır. Cabir b. Abdullah R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Ne Peygamber nede Ashabı Safa ile Merve arasında bir say dışında say yapmadılar. (rivayete ekledi) ‘ ‘ilk tavafıydı’’⁰ ve bunu Aişe

---

(⁰) Buhari'de (1572) numarası ile rivayet edilmiştir.

(⁰) Buhari'de (1556), Müslim'de (1211) numarası ile rivayet edilmiştir

(⁰) Müslim'de (1215) numarası ile rivayet edilmiştir.

R.A'nın hadis-i şeriflerinde Safa ile Merve arasında bir defada say ettikleri delillendirir.

Ve eğer say yapmamışsa say onun üzerine vaciptir ve sayı yapması gerektiği gibi yapmadan haccı tamamlanmış olmaz.

Eğer hacı ziyaret tavafını ve safâ ile merve arasındaki sayı bitirdiyse ikinci helalleşme caiz olur ve Allah'ın onu sakındırdığı herşey ona helal olur. Abdullah b. Ömer R.A'dan rivayet edildiğine göre: Peygamber S.A.V'in hadisi delil niteliğindedir: Şöyle buyrulmuştur: "Sonra Haccını ifa edinceye kadar kendine haram kılınan şeylerden tahlil edilmedi (helal olmadı), kurban günü kurbanını kesti ve Kabe'yi tavaf etti sonra da kendine haram olan herşeyden kurtuldu. (hepsi ona helal oldu)'".⁰

---

(0) Buhari'de (1691), Müslim'de (1227) numarası ile rivayet edilmiştir.

Sunulan herşey Nebi S.A. V.'in fiiliyle delillendirildi. Cabir b. Abdullah R.A.'ın hadisinde ispatlandı. 'Tan tamamen ağarıncaya kadar ayağa kalkmadı e ortalık iyice ağarıncaya kadar vakfeye devam etti. Sonra Resûlullah (S.A.V.) güneş doğmadan yola koyuldu. Nihayet Muhassir (denilen yer)e vardı ve (hayvanı) biraz sürdü, sonra seni büyük cemreye çıkaracak olan yola düştü. Nihayet ağacın yanındaki cemreye vardı. Oraya yedi ufak taşı attı. Her birini atarken tekbir getiriyordu. Bunlar küçük çakıl taşları gibiydi ve onları vadinin içinden attı. Sonra kesim yerine giderek kendi eliyle altmışüç deve boğazladı. Sonra Ali (r.a.)'a emretti kalanı da o kesti. O'nu kurban(lar)ına ortak etti. (Kesim bittikten) sonra her deveden bir parça (et getirilmesini) emr etti, (bunlar) bir tencereye konarak pişirildi. İki de develerin etinden yiyip suyundan içtiler. Sonra (Hz. Nebi devesine) binip oradan hızla Beyt-i Şerife doğru yola çıktı. (Tavaftan sonra) öğleyi

Mekke'de kıldı⁰”.

Bu dört ameldeki sünnet Hadis-i şerifte geldiği gibi bayram günü güneşin doğuşundan sonra yapılmasıdır ve onlar bu amellerdir:

۱- Şeytan taşlanması

۲- Kıran ve Temettu Haccının kurbanının kesilmesi

۳- Tıraş veya saçın kısaltılması

۴- Tavaf ve sonrasında ise Temettu haccı yapan için say. Kıran haccı yahut ifrad haccı yapan önce tavaf eder sonra say yapar. Eğer kudüm tavafı ile beraber say yapmışsa yalnızca bayram günü ziyaret tavafı yapmakla yetinir çünkü say zaten yapılmış ve bitmiş olur.

Bu amellerin bazısı bazısından önce yapılırsa

---

(0) Müslim'de (1218) numarası ile rivayet edilmiştir.

bunda bir beis sıkıntı yoktur. Abdullah b. Ömer R.A.'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah S.A.V veda haccı sırasında Mina'da kendisine soran insanlar için durdu ve bir ona bir adam geldi ve " Farketmedim bu yüzden kurban kesmeden önce tıraş oldum" dedi. Bunun üzerine Nebi S.A.V: "Kurban kes, bir mahzur yok" buyurdu. Sonra bir başkası geldi ve dedi ki: Fark etmedim taşlamadan önce mi kurban kestim? Dedi. " at, mahzuru yoktur" buyurdu. Geç yahut erken yapılan şeylerden Rasulullah'a ne sorulduysa "Yap, bir mahzuru yok" buyurdu⁰.

Bir rivayete göre Rasulullah S.A.V'den duydum: Kurban günü bir adam geldi ve Cemre'nin orada durdu. Dediki: Ey Allah'ın Rasulü Şeytan taşlamadan önce tıraş oldum. Bunun üzerine Nebi S.A.V: " At mahzuru

---

(0) Buhari'de (83), Müslim'de (1306) numarası ile rivayet edilmiştir.

yoktur'' buyurdu. Başkası geldi ve dedi ki: Kabe'yi şeytan taşlamadan önce tavaf ettim dedi. '' At mahzuru yoktur'' buyurdu. O gün sorulan birşeye ''Yapın, bir mahzuru yoktur'' dan başka birşey dediğini ben görmedim⁰.

Gecellemek için Mina'ya dönüş ve Şeytan taşlanması:

Hacı eğer bayram günü tavafı ve sayını bitirdiyse Mina'ya döner. Bayram gününü, sonrasındaysa teşrik günlerini orada geçirir. Ve 11. Ve 12. Geceyi Minada geçirmek zorundadır. Eğer gecikmek isterse ayın 13. Gecesinde gecelesin ki ertelemek daha efdaldir. Allah-u Teala: { Belirlenmiş günlerde Allah'ı zikredin. Allah'a saygılı olan için iki günde (dönmekte) acele edene günah yoktur. Allah'a saygılı olun} [Bakara 203] Abdullah b Ya'mer Ed- Dili R.A.'dan rivayet

---

(0) Müslim'de (333) (1306) numarası ile rivayet edilmiştir.

edildiğine göre: O Arafattayken Nebi S.A.V'e geldim, Necd halkından insanlar veya bir grup geldi ve bir adamı lider yaptılar O da Rasullah'a S.A.V seslendi. "Hac Nasıldır?" bir adama emretti o da seslendi. Hac Arafat günüdür. Herkim Cem gecesi sabah namazından önce gelirse haccı tamam olur. Mina günleri üçtür. Her kim iki günü ertelerse ona bir günah yoktur kim ertelerse ona da bir günah yoktur." Sonra adam arkasını dönüp bunu yüksek sesle söylemeye başladı⁰. Aişe R.A'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah S.A.V son günlerini öğle namazını kılarak geçirdi, sonra Mina'ya döndü ve orada Teşrik günlerini geçirdi. Güneş battıysa şeytanı taşıladı her Cemrede yedi taş attı ve taşın her birinde tekbir getirdi. Birinci ve ikincide ayakta durdu, sonra kıyam etti. Uzun uzun dua edip

---

(0) Ebu Davud (1949), Tirmizi (889), Nisai (3016) ve İbn Mace'de (3015) numarası ile rivayet edilmiştir.

üçüncüye taş atıp orada durmadı^Ø.

Haccın veya Hacıların faydası için maslahatı için gecelemeği terk etmek caizdir. Abdullah b. Ömer R.A.'dan rivayet edildiğine göre Abbas b. Abdülmuttalip R.A. Rasulullah S.A.V'den Sikaye için Mina gecelerini Mekke'de geçirmek üzere izin istedi O da O'na izin verdi^Ø.

Asım b. Adıyy R.A.'dan rivayet edildiğine göre: Rasulullah S.A.V. Evdeki deve çobanlarına ayrılış gününde kurban günü recm etmelerine (taş atmak) ertesi gün veya yarından iki gün sonra recm etmelerine izin vermiştir.

Teşrik günlerinin her gününde, 3 şeytana her birinde peş peşe yedi taşı her birinde tekbir getirip gün batımından sonra onları atıyor.

-
- (Ø) Ebu Davud2ta (1949) numarası ile rivayet edilmiştir. Hadi senedi zayıftır ancak şahitleriyle kuvvetlenir.
(Ø) Buhari'de (1634), Müslim'de (1315) numarası ile rivayet edilmiştir.

Hayf Camii'nin yanındaki ilk şeytana taşı atar, sonra biraz ilerleyip uzun süre kıbleye ellerini dönerek dua eder.

Sonra orta şeytanı taşlar, sonra sol tarafa geçip biraz yürür uzun süre kıbleye dönüp ellerini kaldırarak dua eder.

Sonra Cemre-i Akabe'yi atar, sonrasındaysa oradan ayrılır ve orada durmaz.

Salim b. Ömer R.A'dan rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer R.A. Cemrenin aşağısını yedi taşla taşlar. Her taşı atışında tekbir getirir, sonra öne geçer ve rahatlar. Kıbleye yönelip uzun süre ayakta durup dua edip ellerini kaldırır, ortadaki cemreye aynı şekilde atar. Sonra soldakini alır ve rahatlar. Kıbleye yönelip uzun süre ayakta durup dua edip ellerini kaldırır. Sonra Cemre-i Akabe'ye vadinin ortasından atar ve orada durmaz ve der ki:

Rasulullah S.A.V'in böyle yaptığını gördüm⁰.

Teşrik günlerinde Cemre taşlaması Güneş tepе noktasını geçtikten sonra yapılır. Cabir b. Abdullah R.A'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah S.A.V. cemreyi kurban gününde ve ondan sonra güneş tepе noktasını geçtiğinde taşlamıştır⁰. Berve b. Abdurrahman R.A.'dan rivayet edildiğine göre: İbn Ömer R.A.'ya sordum Cemreleri ne zaman taşlayayım? İmamın taşıdığı zaman onu taşıladı. Konuyu ona tekrar açtım. Dedi ki: " Biz bekler, güneş gidince atardık"⁰.

Eğer Hacı 3 cemreyi de 12. Gününde taşlarsa Hac görevi bitmiş olur. Ve eğer dilerse 13. Gün de Minada kalır ve zeval vaktinden sonra cemreyi taşlar. Allah-u Teala: { Belirlenmiş günlerde Allah'ı zikredin. Allah'a saygılı olan için iki günde

---

(⁰)Buhari'de (1752) numarası ile rivayet edilmiştir.

(⁰)Müslim'de (1299) numarası ile rivayet edilmiştir.

(⁰)Buhari'de (1746) numarası ile rivayet edilmiştir.

(dönmekte) acele edene günah yoktur. Allah'a saygılı olun} [Bakara 203] buyurmuştur. Ertelemek ise daha güzeldir. Çünkü Nebi S.A.V öyle yapmış ve böyle 13. Günü orada gecelendiğinde daha çok amel işlendiğinden geciktirilmesi daha güzeldir.

Kim acele etmek isterse 12. Günü güneş batmadan önce Mina'dan ayrılması gerekir eğer ayrılmasından önce 12. Gün güneş battıysa o halde acele etmesin. Çünkü Allah Subhanehu ve Teala (Herkim iki günde acele ederse ona günah yoktur) buyurmuştur. Böylece Acele etmeyi iki gün ile sınırlandırmıştır. Eğer iki gün bittiyse acele etme zamanı sona ermiş ve gün güneşinin batışıyla sona ermiştir.

Abdullah b. Ömer R.A. anlatıyor: ‘’Kim için Minadayken Teşrik günlerinin ortasında gün batarsa yarının taşlarını atasıya kadar oradan

çıkmasın''⁰.

Şeytan taşlama için vekalet almak ve vermek:

Kadın ve Erkek hacıların şeytan taşlamaları gerekir. Ve çok yaşlılıktan, küçüklükten, hastalık, zayıflık veya taş atmaya güç yetirilememsinden ötürü buna güç yetirememek dışında vekalet vermek caiz değildir.

Eğer buna güç yetiremiyorsa kendi adına atması için güvenilir birini vekil tayin etmesi caiz olur yani vekil taşları önce kendi adına atar sonra da vekalet ettiği kişinin adına atar.

Vekaleten şeytan taşlamak: Vekil önce kendisi için yedi taş atar daha sonra da vekalet aldığı kişi için atar.

Vekilin kendisi için yahut vekalet aldığı kişi

---

(0) Malik Muvatta'sında (214) numarası ile rivayet edilmiştir.

için şeytanları bir yerden taşlamasında bir beis yoktur. Kendi adına üçünü de tamamlaması gerekmez sonra vekalet aldığı kişi için geri döner.

Veda Tavafı

Hacı Hacc'ın tüm sorumluluklarını bitirip yolculuğa çıkmayı istiyorsa veda tavafını yapmadan Mekke'den çıkması caiz değildir. Abdullah b. Abbas R.A.'dan rivayet edildiğine göre : Rasulullah Şöyle dedi “ Hiç kimse, son işi Kâbe ile olmadıkça (Kâbe'yi tavaf etmedikçe, Mekke'den) çıkmasın (ayrılmasın)⁰.

Eğer veda tavafını yaptıysa Mekke'de kalması veya yolculuk maksatı dışında herhangi birşeyle meşgul olması caiz değildir. Heybe ile yolculuk yapıp, arkadaşı veya arabayı beklemek gibi. Eğer burada belirtilenlerden başka birşey olursa veda tavafını orada geçirdiği son an

---

(0) Müslim (1327) numarası ile rivayet etmiştir.

Kabe'de olması için tekrarlaması gerekir.

Hayız veya Lohusa kadından veda tavafı düşer ve birşey yapması gerekmez. Abdullah b. Abbas R.A.'dan rivayet edildiğine göre: "İnsanlara son vakitlerini Kabe'de geçirmeleri emredilmiş, hayız olan kadından ise bu vakit indirilmiştir"⁰.

Hac amellerinin özeti:

Aslında 8. Gün olan 1. günün ibadeti:

۱- Hacı kendi mekanında ihrama girer, yıkanır, güzel kokular sürer, ihram elbisesini giyer ve şöyle der: Buyur Allah'ım emrine amadeyim buyur, senin ortağın yoktur. Muhakkak ki Hamd, nimet ve mülk senindir ve senin ortağın yoktur.

۲- Mina'ya yönelir ve ۱. günün gün doğumuna

---

(0) Buhari (1755), Müslim (1328) numarası ile rivayet etmiştir.

kadar orada kalır. Sekizinci günün öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını orada ve her namazı kendi vaktinde kılar.

Aslında 9. Gün olan 2. Günün ibadeti:

۱- Güneş doğduktan sonra Arafata yönelir öğle ve ikindi namazını kısaltarak cem-i takdimle kılar. Eğer gücü yeterse Nemire mescidi'ne iner.

2- Namazdan sonra güneş batana kadar ellerini kibleye çevirerek kendini zikre ve duaya adar.

۳- Güneş battıktan sonra Müzdelife'ye giderek orada üç rekat akşam iki rekat yatsı namazını kılar gün doğasıya kadar orada kalır.

Aslında 3. Gün olan Bayram gününün ibadeti:

۱- Sabah namazını fecirden sonra kılar sonra hava iyice açılıncaya kadar kendini dua ve zikre adar.

۲- Gün doğmadan önce Mina'ya yönelir.

۴- Mina'ya vardığında Cemre-i Akabe'ye gider. Ard arda teker teker taşları atar ve her atışta tekbir getirir.

۵- Eğer varsa kurbanını keser

۶- Saçını kısaltır yahut tıraş eder ve böylece ilk helalleşme gerçekleşmiş olur, kıyafetlerini giyer, kokulanır ve ihram yasaklarının kadınlara dokunmak dışında her biri onun için helal olur

۷- Mekke'ye iner ve Hac tavafı olan ziyaret tavafını yapar, temttu haccı yapıyorsa da yapmıyorsa da hac için safa ve merve arasında say yapar. Kudüm tavafı ile beraber say yapar. Bu şekilde ikinci aşama helalleşme sağlanmış olur. Kadınlar dahil olmak üzere her yasak onlara helal olur.

۸- Mina'ya geri döner ve 11. geceyi orada geçirir.

Aslında 4. Gün olan 11. Günün ibadeti:

۱- Üç Cemre de taşlanır, Birinci, ortanca sonra da Cemre-i Akabe. Her cemre ard arda yedi taş ve her atışta tekbir ile zeval vaktinden sonra taşlanır. Birinci ve ortanca Cemrelerden sonra dua için durulur

۲- Onikinci gece Mina' da gecelenir

Aslında 12. Gün olan 5. Günün ibadeti:

۱- Üç Cemre de dördüncü günde taşlandığı gibi taşlanılır.

۲- Eğer acele etmek isterse gün batımından önce oradan çıkar eğer geciktirmek isterse de orada geceler.

Aslında 13. Gün olan 6. Günün ibadeti:

Bu gün geciktiren ve onda amel işleyenlere hastır, özeldir.

۱- Üç Cemreyi de önceki günlerdeki gibi taşlar.

٢- Bundan sonra Mina'dan çıkmış olur.

Yolculuktan önceki en son ibadeti ameli, veda tavafıdır. En iyi bilen Allah'tır.

Onikinci Bölüm: Mescid-i Nebevi Ziyareti

Mescid-i Nebevi'yi ziyaret etmek Sünnettir ve yolculuk edilen üç mescitten biridir ve İslam Şeriatı orayı ziyaret edip orada namaz kılınmasını istemiştir:

Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle demiştir: Yolculuk, ancak şu üç mescid'den birine olur: Benim şu mescidime (Mescid-i Nebevî), Mescid-i Haram'a ve Mescid-i Aksa'ya⁰.

Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle demiştir: "şu mescidimde kılınan bir namaz başka bir mescidde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır"⁰.

Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre

-
- (0) Buhârî (1189) Müslim(1397) numarası ile rivayet edilmiştir.
(0) Buhârî (1190) Müslim(1394) numarası ile rivayet edilmiştir.

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir ve minberim kevser üzerindedir"⁰.

Bu nedenle hacı ve diğerlerinin Peygamber (s.a.v.)'in mescidini ziyaret etmeleri ve hacdan önce veya sonra orada namaz kılması sünnettir. Ziyaret için belirli bir zamanı yoktur ve bu ziyaret Haccın şartlarından, rükünlerinden, vaciplerinden biri olmadığı gibi onunla da ilgisi yoktur. Hac ibadetini yerine getirir ve Peygamber'in (s.a.v.) mescidine gitmezse, hacı sahihtir ve hiçbir şey yapmasına gerek yoktur.

Unutulmamalıdır ki, Peygamber'in şehrine yola çıkmanın amacı, Peygamber'in (s.a.v.) kabri, sahabelerin kabirleri, Kuba Mescidi veya başka yerleri için değil, Mescid-i Nebevi'yi ziyaret

---

(0) Buhârî (1196) Müslim(1391) numarası ile rivayet edilmiştir.

etmektir; Çünkü Ebu Hureyre'nin önceki hadisinde olduğu gibi üç yerden başka bir ibadet yerine gitmek caiz değildir: onlar da Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Aksa'dır.

Ziyaretçi Mescid-i Nebevî'ye ulaşırsa, bütün mescidlere girerken yaptığı gibi yapması sünnettir: Sağ ayakla girmeli ve şu duayı okumalı: «Allah'ın adıyla, salât ve selâm Rasûlullah'ın üzerine olsun. Allah'ım! Günahlarımı bağışla. Bana rahmetinin kapılarını aç. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan, yüce Allah'a, O'nun kerîm ve chine ve ezeli hükümlerine sığınırım.»

Özel bir dua yoktur.

Ebu Humayd'den ve Ebu Üseyd'den (r.a.) yapılan rivayette, Resûlullah (a.s.) Efendimizin şöyle buyurduğunu söylemişlerdir: "Sizden biriniz mescide girdiği zaman şöyle desin: Allah'ım! Bize rahmet kapılarını aç. Dışarı çıkarken de şöyle desin: Allah'ım! Şüphesiz ki,

senin fazl-ü keremini diliyorum"⁰.

Abdullah bin Amr bin As'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan; Yüce Allah'a, O'nun kerîm vechine ve (bütün mahlûkâta gâlip) ezeli hükümrânlığına sığınırım"⁰.

Kâ'b el-Ahbâr'dan Ebu Hureyre'ye şöyle dediği rivayet edilir: Ben de size iki şey söylüyorum, onları unutmayın: Mescide girdiğiniz zaman Peygamber'e selâm verin ve şöyle deyin: Allah'ım! bana rahmetinin kapılarını aç. dışarı çıktığınızda Peygamber'e selâm verin ve şöyle deyin "Allah'ım, beni şeytandan koru"⁰.

(⁰) Müslim(713) numarası ile rivayet edilmiştir.

(¹) Ebu Davud (466) numarası ile rivayet edilmiştir.

(²) El-Nisa'i tarafından El-Sünen-i Kübra'da (Gündüz ve Gecenin Eylemi)(9840) numarası ile rivayet edilmiştir. Aynı zamanda Merfu Hadis olduğunu söylemiştir.

Abdullah bin Selam'dan rivayet edildiğine göre: Mescide girdiğinde Peygamber'e selâm verir ve şöyle derdi: "Allah'ım, bana rahmet kapılarını aç ve dışarı çıkınca Peygamber'e selam verdi ve şeytandan sığındı"⁰.

Sonra camiye selamlamak için iki rekat namaz kılar. Ebû Katâde'den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Sizden biriniz mescide girdiğinde oturmadan iki rek'at namaz kılsın"¹ Bu iki rekat "Ravza-i Mutahhara" denilen kabr-ı saadet ile minber arasında kalan kısımda namaz kılsa daha iyi olur. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir

---

Ancak Ka'b El-Ahbar onu düzeltmiştir ve Peygamber'in (sav)'in sözlerinden değildir.

- (0) İbn Ebi Şeybe'de (97/6)(298/1) şeklinde sınıflandırılmıştır.
(1) Buhari'de (444), Müslim(714) numarası ile rivayet edilmiştir.

bahçedir ve minberim kevser üzerindedir”⁰. Burada yer bulunamadığı takdirde Hz. Peygamber (s.a.s) zamanında yapılan Mescidin herhangi bir yerinde namaz kılmak efdaldır.

Peygamber (s.a.v.)'in kabrini ve iki sahabesinin kabirlerini ziyaret etmek:

Önce Mescid-i Nebevî'de mescidin selâmını (Tahiyettül-mescidden) eda ettikten sonra, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e ve iki sahabesi, Ebû Bekir es-Sıddık ve Ömer ibn el-Hattab'a selâm vermeye gitmesi kendisine farz kılınmıştır.

١- Edeple Peygamber'in kabrinin önünde durur, sesi kısaltır ve şöyle der: (Selam sana ey Allah'ın Resulü, Allah'ın rahmeti ve bereketi) ve eğer selâmına şunu eklerse: Selam sana ey Allah'ın

---

(0) Buhari'de (1196), Müslim(1391) numarası ile rivayet edilmiştir.

Peygamberi, Selam olsun sana ey Allah'ın yarattıklarının en hayırlısı, selam sana ey peygamberlerin efendisi ve takva sahiplerinin önderi, şهادet ederim ki, mesajı tebliğ ettin, emaneti yerine getirdin, ümmete nasihatte bulundun ve Allah yolunda O'nun cihadıyla cihad ettin.) Bunda yanlış bir şey yok; çünkü bunların hepsini onun sıfatıdır.

İlkiyle sınırlıysa, sorun değil; Çünkü geleceği gibi Abdullah bin Ömer'in rivayetidir.

۶- Sonra Ebû Bekir'in kabrinin önünde olmak için sağına bir adım atar ve: (Selam sana Ebû Bekir) der. Eğer o huzuruna uygun bir şey eklerse, şöyle demesi gibi bir sakıncası yoktur: (Selam sana ey kendi ümmetinde Allah'ın Resulü'nün halefi olsun, Allah senden râzı olsun ve seni Muhammed'in ümmeti adına mükafatlandırısın.)

İlkiyle sınırlıysa, sorun değil; Çünkü geleceği gibi Abdullah bin Ömer'in rivayetidir.

٣- Sonra Ömer'in kabrinin önüne geçmek için bir adım atıyor ve şöyle diyor: (Selam sana Ömer). Eğer o, huzuruna uygun bir şey eklerse, şöyle demesi gibi bir sakıncası yoktur: (Selam sana ey müminlerin emiri, Allah senden razı olsun ve seni Muhammed ümmeti adına mükâfatlandırısın).

İlkiyle sınırlıysa, sorun değil; Çünkü geleceği gibi Abdullah bin Ömer'in rivayetidir.

Nâfi' Mevla İbn Ömer'den rivâyete göre, İbn Ömer sefere çıktığında mescide girdi, sonra kabre gitti ve şöyle dedi: "Selam sana ey Allah'ın Resulü, selam sana Ebu Bekir, selam sana baba"⁰.

Abdullah bin Dinar'dan rivâyete göre, "Ben Abdullah bin Ömer'i Peygamber'in kabrinin başında ayakta dururken Peygamber'e, Ebu Bekir

---

(0) İsmail El-Cehdamani tarafından Fadl Es-salah Ala ennebiy adlı eserinde (100) numarası ile rivayet edilmiştir

ve Ömer'e dua ederken gördüm" dedi⁰.

Peygamber'e ve iki ashâbına selam verirken şer'î âdet ve hürmet edilen vasıflarla vasıflandırılmalıdır ki, bu kibar ve alçakgönüllülüktür. Camilerde sesi yükseltmek yasaktır. es-Saib ibn Yezid rivayetle dedi ki: Mescidde duruyordum ve bir adam beni ayağa kaldırdı ve baktım ki, Ömer ibn el-Hattab idi. "Git bu ikisini bana getir, ben de ona getirdim" dedi. "Sen kimsin ya da nerelisin?" dedi. - Taif ehlinen dediler". Dedi ki: "Siz memleket halkından olsaydınız, Resûlullah'ın mescidinde sesinizi yükselterek ikinize de zarar verirdim. Dedi ki: "Siz memleket halkından olsaydınız, Resûlullah'ın mescidinde sesinizi yükselterek ikinize de zarar verirdim⁰".

---

(0) Malik Muvatta'sında (166/1) ve İsmail El-Cehdamani tarafından Fadl Es-salah Ala ennebiy adlı eserinde (98) numarası ile rivayet edilmiştir.

(0) Buhari'de (470) numarası ile rivayet edilmiştir.

Resûlullah'ın ve iki ashâbının kabri başında uzun süre ayakta durup dua etmemelidir. İmam Malik bin Enes bundan hoşlanmadı ve şöyle dedi: Bu, seleflerin yapmadığı bir bid'attır ve bu ümmetin sonunu, ilkinin ıslah olmadıkça ıslah olmaz.

İmam Malik bin Enes de Medinelilerin mescide her girdiğinde Peygamber'in türbesine gelmelerinden nefret ederdi; Çünkü selefler bunu yapmazlardı. onlar onun mescidine gelirler ve orada Ebu Bekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Ali'nin arkasında namaz kılarlardı. Selam sana ey Peygamber, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun, sonra namazı bitirirlerse oturdular veya dışarı çıktılar ve namazda dua ve selamın O'na daha eksiksiz ve daha iyi olduğunu bilerek selam vermek için mezara gelmediler.

Yalnız Cenâb-ı Hakk'a duâ etmesi,

Resûlullah'a duâ etmemesi, ondan yardım istememesi ve gerek Mescid-i Nebevî'de gerekse başka bir yerde olsa yalnız Cenab-ı Hakk'tan başka rızık ve ihtiyaç istememesi farzdır.

Allah u teala şöyle buyuruyor: "Rabbiniz şöyle dedi: "Bana dua edin, duânıza cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir hâlde cehenneme gireceklerdir." (Gafir suresi: 60). Allah u teala şöyle buyuruyor: "Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakıным. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler." (Bakara suresi: 186). Allah u teala şöyle buyuruyor: " Rabbimize alçak gönüllüce ve için için dua edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez." (A'raf suresi: 55). Ve şöyle buyurdu: "Ey Muhammed! De ki: "Şüphesiz benim namazım da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de

âlemlerin Rabbi Allah içindir. “O’nun hiçbir ortağı yoktur. İşte ben bununla emrolundum. Ben müslümanların ilkiyim.” (El-En'am: 162, 163). Ve şöyle buyurdu: " Allah'ı bırakıp da sana ne fayda ve ne de zarar verebilecek olan şeylere yalvarma. Eğer böyle yaparsan, şüphesiz ki sen zâlimlerden olursun." (Yunus suresi: 106). Allah, Resulü Muhammed'e (s.a.v.) kendisinin ne bir fayda ne de bir zararı olmadığını ümmetine açıklamasını emretti ve şöyle buyurdu: " De ki: “Allah dilemedikçe ben kendime bir zarar verme ve bir fayda sağlama gücüne sahip değilim. Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, daha çok hayır elde etmek isterdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben inanan bir kavim için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeciyim.” (A'raf suresi: 188). Allah ona, ümmetine kendileri için bir zarar ve fayda sağlamadığını açıklamasını emretti, bunun üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurdu: De ki: “Şüphesiz ben ancak Rabbime ibadet ederim ve O’na hiç kimsiyi

ortak koşmam. De ki: “Şüphesiz ben, size ne zarar verebilir ne de fayda sağlayabilirim.” (Cin suresi: 20, 21).

Odanın duvarını mesh etmesi, öpmesi ve yanına secde etmesi caiz değildir.

Medine'de yaşayan ve ziyaret edenlerin Kuba Mescidi'ni ziyaret etmeleri ve orada namaz kılmaları sünnettir, Abdullah bin Ömer'den -Allah ondan râzı olsun- rivayete göre şöyle buyurdu: "Resulullah, binek ve yürüyerek Kuba mescidine gelirdi ve namaz kılardı"⁰.

Bâki mezarlığını ziyaret etmesi ve Osman bin Affan ve diğerleri gibi orada defnedilen sahabelere selam vermesi de sünnettir. Aynı şekilde Uhud şehidlerini selamlamak, onlara dua etmek, zikir ve tefekkür için sünneti tesis etmek için ziyaret etmesi de sünnettir.

---

(0) Buhari'de (1194) ve Müslim'de (1399) numarası ile rivayet edilmiştir.

Büreyde radıyallahu anh şöyle dedi: Hz. Peygamber ashâb-ı kirâma, kabristana gittikleri zaman şöyle demelerini öğtirdi:“ Selâm size, ey bu diyârın mü'min ve müslim halkı! İnşallah yakında biz de aranıza katılacağız. Allah'ın bizi de sizi de bağışlamasını dilerim“⁰. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Âişe'nin yanında kaldığı gecelerin sonuna doğru Bakî mezarlığına giderek şöyle derdi : “Selâm size, ey mü'minler diyârı! Başınıza geleceği söylenen şeylerle nihâyet karşılaştınız. Şimdilik ileri bir tarihe bırakıldınız. İnşallah yakında biz de aranıza katılacağız .Allahım! Bakî' l-garkad mezarlığında yatanları bağışla!”⁰.

O halde kabirleri ziyaret etmek sünnettir. Ölüler için dua etmek ve onlardan yardım dilemek, onlardan şefaât dilemek, onlara yalvarmak,

---

(0) Müslim'de (975) numarası ile rivayet edilmiştir.

(0) Müslim'de (974) numarası ile rivayet edilmiştir.

kabirleri tavaf etmek ve onlara ibadet etmek ise; Bütün bunlar ve diğerler yasaklı son zamanlarda vuku bulanlardan ve bid'at ziyaretilerdendir. Hele ölüye dua etmek ve ondan yardım istemek gibi bir kısmı şirktir.

Mescid-i Nebevi ve Kuba Mescidi dışındaki bazı mescit ve yerleri ziyaret edip, onların faziletlerine inanarak orada namaz kılmaya niyet etmeye gelince, Bütün bunların aslı yoktur ve onu ziyaret etmenin, orada namaz kılmanın veya onu tercih etmenin makbul olduğuna dair hiçbir delil yoktur, bunların hepsi yeni çıkan şeylerdir.

**Allah peygamberimiz Muhammed(S.A.V.)'den,
ailesinden ve ashabından razı olsun.**

İçindekiler

Önsüz	3
Birinci Bölüm:.....	7
İkinci Bölüm:	11
Üçüncü Bölüm:	23
Dördüncü Bölüm:	30
Beşinci Bölüm:	50
Altıncı Bölüm:	58
Yedinci Bölüm:	77
Sekizinci Bölüm:	89
Dokuzuncu Bölüm:	97
Onuncu Bölüm:	130
Onbirinci	

Bölüm:.....151

Onikinci Bölüm:..... ۱۹۹

İçindekiler: ۲۱۴